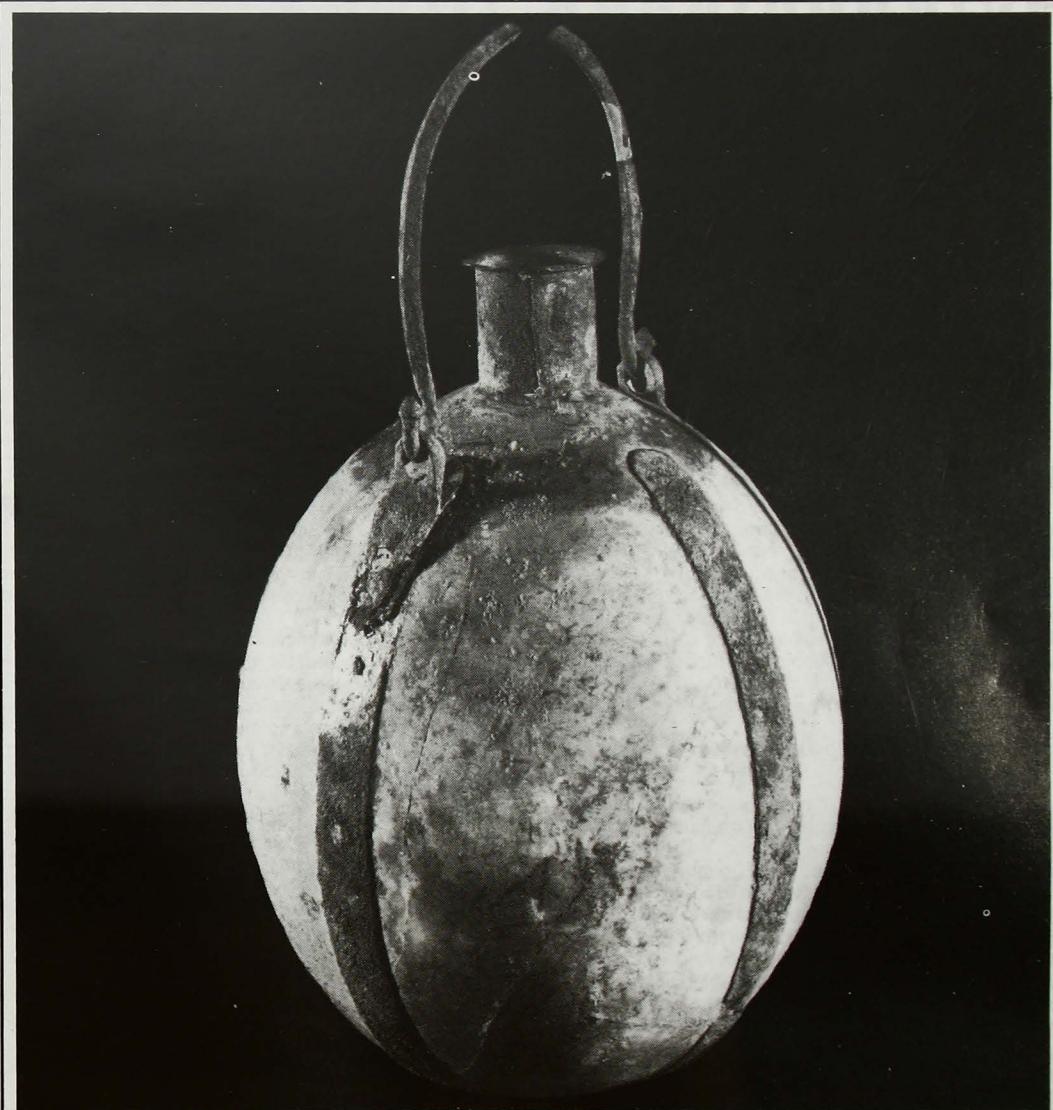

ΖΕΡΟΝΟΤΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ Η' • ΑΡΙΘΜ. 80 — 81 • ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ — ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ 1985 • ΧΕΣΒΑΝ — ΚΙΣΛΕΒ 5746

לְחַשֵּׁב מִחְשָׁבָת לְעִשּׂוֹת בָּזָה וּבְכֶסֶת וּבְנָחִישָׁת

«Διά νά ἐπινοή ἔντεχνα ἔργα, ὥστε νά ἐργάζητε εἰς χρυσόν
καί εἰς ἄφγυρον καί εἰς χαλκόν», (Έξ. 31:4).

‘Ο νέος ’Αντισημιτισμός στήν Εύρωπη

ΤΟΥ Κ. ΠΕΡ. ΑΛΜΑΡΚ
Τ. άντιπροέδρου της Σουηδικής Κυβερνήσεως

Στήν Εύρωπη σήμερα, πολλοί ή ανθρώποι φαίνεται νά πιστεύουν ότι οι ’άντισημιτες φορούν πάντοτε τό ίδιο προσωπείο. Γι’ αυτούς, ’άντισημιτες είναι οι ανθρώποι της Εύρωπης της δεκαετίας του ’30 και του ’40, ένας δικτάτορας με μικρό μουστάκι που όρυγεται ή ένας άξιωματικός “Ες - ”Ες μέ πέτρινο πρόσωπο που συγκεντρώνει ’έβραιους για νά μεταφερθούν στά στρατόπεδα του θανάτου. ’Εν τούτοις, ένα άξιοπρόσεκτο γνώρισμα του ’άντισημιτισμού είναι ή ελαστικότάτα του. Δέν μπορεί νά άλλάξει τόν σκοπό του άλλα μπορεί νά άλλάξει πρόσωπο, στρατηγική και μέρος του λεξιλογίου του. Πολλοί δικτάτορες που μάς έρχονται στήν Εύρωπη μάς λέγουν ότι δέν έχουν τίποτα έναντιόν τών ’έβραιων, άλλα ότι οι Σιωνισμός είναι κακοίς και πρέπει νά έξουδετερωθεί. Οι ’έβραιοι είναι άδελφια μας, δηλώνουν χαμογελώντας όταν έπισκεπτονται τίς χώρες μας” οι Σιωνιστές προσπαθούν νά κυριαρχήσουν σέ δόλκηρη τή Μέση Ανατολή. Καί πολλοί ανθρώποι, νομίζω, στήν Εύρωπη είναι άπογοητευμένοι από αύτό τό προσωπείο.

□ ’Ο αντισημιτισμός μεταμφιεσμένος σέ άντισιωνισμό

Ολοι γνωρίζουμε ότι ο ’άντισημιτισμός, μεταμφιεσμένος σέ άντι - Σιωνισμό, έχει σημειώσει κατά τήν τελευταία δεκαετία σημαντικές πολιτικές νίκες στήν Εύρωπη. Πολιτικοί τής Εύρωπης συχνά έπικρίνουν έκείνους που δέν καταλαβανούν πρίν 40 ή 50 χρόνια ότι η ναζιστική Γερμανία έννοούσε στήν κυριολεξία αύτά που έλεγε, ότι δηλαδή, οι ’έβραιοι θά έξοντώνονταν. Οι ίδιοι πολιτικοί τώρα άρονται με έμφαση ότι η έννοια τής Χάρτας τής PL0 και άλλων έγγραφων είναι στήν κυριολεξία ότι δέν ύπαρχε θέση γιά ένα ’έβραικό κράτος στήν Παλαιστίνη.

’Ο αντισημιτισμός ανέκαθεν δημούργησε διάκριση μεταξύ ’έβραιών και μή ’έβραιών και ανέκαθεν άπήτησε από τούς ’έβραιους κάτι που δέν θά άπαιτεύσεις από άλλους, η άπαγρόρευση στούς ’έβραιους ότι, έπιτρεπτόνταν σέ άλλους. Τό κάθε τη μέσα στήν ιστορία του ’άντισημιτισμού, περιλαμβάνεται μέσα σ’ αυτούς τούς όρισμάς: Ειδικοί νόμοι γιά τους ’έβραιους’ διακρίσεις έναντιόν τών ’έβραιών στήν έργασία’ προπαγάνδα έναντιόν του ’έβραισμού’ άπαρχη πονκρόμ’ έξαναγκασμός τών ’έβραιών νά φορούν όρισμένα ρούχα κ.λπ. Γνωρίζουμε ότι έκφραση τού κλασικού ’Αντισημιτισμού είναι σήμερα ή έπανεμφάνιση του φαινομένου λιθοβολισμού έναντιόν Συναγαγών, έβραικών σχολείων και ίδρυμάτων στήν Εύρωπη. Καί πάλι έβραικά καταστήματα και έστιατόρια είναι αντικείμενο έπιθεσε-

ων από έξιτρεμιστές διαφόρων πολιτικών άποχρώσεων, και πάλι έβραικά νεκροταφεία βεβλώνονται συχνά στήν Εύρωπη.

Συνέβη σέ πολλές πόλεις τής Εύρωπης στή δεκαετία μας: Βιέννη, Παρίσι, Αμβέρσα, Ρώμη, Βερολίνο, Μόναχο, Μασσαλία, Βρυξέλλες και άλλου. ’Επιχειρήσαν νά σκοτώσουν, νά πειράξουν ή νά άπειλήσουν ’έβραιους γιατί ήταν ’έβραιοι. ’Εν τούτοις, ύπάρχει ένας νέος παράγοντας στό νέο αντισημιτισμό.

Μετά πού ξέσπασε σέ πολέμο στόν Λίβανο τόν ’Ιούνιο τού 1982, ένα κύμα ’άντισημιτικών άρθρων έφθασε στούς άναγνωστες τών εύρωπαϊκών έφημερίδων και περιοδικών. Τριάντα έννεα χρόνια μετά τόν θάνατο τού ’Άδολφου Χίτλερ διαβάζουμε καί πάλι ότι οι ’έβραιοι διδάσκονται νά μισούν άλλες θρησκείες, ότι η Βίβλος υπαγορεύει στούς ’έβραιους νά καταπέζουν άνελέητα άλλους λαούς και ότι οι ’έβραιοι παντού συνωμοτούν για νά κυριαρχήσουν στόν κόσμο ή τουλάχιστον στή Μέση Ανατολή.

Καί βεβαίως δέν αναφέρομαι στόν νεο-ναζιστικό Τύπο’ στίς περισσότερες εύρωπαικές χώρες είναι άσημαντος και μέ πολύ μικρή πολιτική σημασία. ’Αναφέρομαι στόν μείζονα δημοκρατικό εύρωπαικό Τύπο, ο δόπιος είναι σεβαστός και σύμφωνος μέ τήν υψηλή παράδοση τής εύρωπαικής δημοκρατίας. Καί έδω συχνά τά ίδια παλιά ψεύδη τυπώνονται στά γράμματα πρός τή Σύνταξη ή έμφανίζονται μέσα σέ άρθρα σχετικά μέ τόν Λίβανο. Δέν λέω ότι οι ίδιες οι έφημερίδες έγιναν αντισημιτικές, άλλα ή άνοχη τους στόν αντισημιτισμό έχει αυξηθεί κατά δραματικό τρόπο. ’Αρθρα τά όποια πετάγονται στό καλάθι τών χρήστων όλα άυτά τά χρόνια μετά τόν Β’ Παγκόσμιο Πόλεμο, διαβάζονται σήμερα ξανά, και όταν γίνονται αντικείμενο κριτικής, οι συντάκτες άρνούνται ότι αυτά τά άρθρα είναι αντισημιτικά. ’Ετσι βλέπουμε τούς τελευταίους αύτούς 23 μήνες στήν Εύρωπη πώς τά παλιά στερεότυπα που χρησιμοποιήθηκαν στήν προπαγάνδα έναντιόν τών ’έβραιων, κατευθύνονται σήμερα έναντιόν τού έβραικού κράτους. ’Ο νέος αντισημιτισμός μεταφέρει συχνά, όπως ξέρετε τόν στόχο του από τό άτομο - ’έβραιο στό σύνολο τών ’έβραιών.

□ Πώς δημιουργήθηκε ό αντισιωνισμός

Στό δεύτερο ήμισυ τού 1ου αιώνος οι ανθρώποι ήθελαν νά μιλήσουν για μίσος έναντιόν τών ’έβραιών χωρίς όμως νά χρησιμοποιήσουν τόν όρο ’έβραιος. ’Έτσι έψαχναν ένα νέο ούδετέρο και καθαρό όρισμό, και αυτός ήταν ό αντισημιτισμός. ’Ο καθένας ήξερε βεβαίως τί έννοούσε. Μετά τόν Χίτλερ όμως, ο όρος αντισημιτισμός δέν ήταν πλέον κατάλληλος γι’ αυτό έπρεπε νά έφευρεθεί και πάλι ένας στείρος όρος που νά μήν αναφέρει τούς ’έβραιους. ’Έτσι βρέθηκε ό αντι-Σιωνισμός.

Συνέχεια στή σελ. 30

Εικόνα έξωφύλλου: Βάζο κατασκευασμένο από κέλυφος αύγού στρουθοκαμήλου, χρονολογούμενο από τή μέση Χαναανιτική περίοδο (δεύτερη χιλιετηρίδα π.κ.π.).

‘Η Καθολική ’Εκκλησία άναθεωρεῖ τή στάση της έναντι τῶν Ἑβραίων

Δέν εἶναι καταραμένος λαός καί δέν εὔθυνεται γιά τό θάνατο τοῦ Χριστοῦ

ΤΟῦ Κ. ΔΗΜ. ΣΑΛΑΧΑ

δρ Ν, Καθηγητοῦ τοῦ Κανονικοῦ Δικαίου στὸ Καθολικό Πανεπιστήμιο ANGELIĆUM
καὶ στό Ίνστιτοῦ Ανατολικῶν Σπουδῶν Ρώμης.

‘Ο Ἑβραϊκός λαός δέν ύπηρε ούτε εἶναι καταδικασμένος καὶ καταραμένος ἀπό τὸν Θεό καὶ δέν εὐθύνεται ώς λαός γιά τό θάνατο τοῦ Χριστοῦ.

τίς 24 'Ιουνίου 1985, ἡ Εἰδικὴ 'Ἐπιτροπὴ τῆς Ἀγίας 'Ἑδρας γιά τίς θρησκευτικές σχέσεις μὲ τὴν Ἑβραϊκή θρησκεία πού προεδρεύεται ἀπό τὸν καρδινάλιον Ἰωάννη Βίλλεμπρανς, δημοσίευσε βαρυσήμαντο κείμενο μὲ τίτλο: «Βοηθήματα γιά μιά ὁρθή παρουσίαση τῶν Ἑβραίων στὸ κήρυγμα καὶ τὴν κατήχηση τῆς Καθολικῆς 'Ἐκκλησίας». Μέ το κείμενο αὐτό ἡ Καθολική 'Ἐκκλησία ἀναθεωρεῖ θεολογικά καὶ ιστορικά τή στάση τῆς έναντι τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων καὶ τοῦ Ἑβραϊσμοῦ, δηλαδὴ ἀποσκοπεῖ στήν ἀποκατάσταση τῆς ἀλήθειας καὶ ἀντικειμενικότητας σ' ὅ,τι ἀφορᾶ τὸν ιουδαϊκό λαό καὶ γενικά τὴν ιουδαϊκή θρησκεία στή συνείδηση τῶν Χριστιανῶν Καθολικῶν, ἐπομένως στήν ἔξαλειψή καὶ διαγραφή ἀπό τὰ θεολογικά, κατηχητικά καὶ λειτουργικά βιβλία τῆς Καθολικῆς 'Ἐκκλησίας ὅλων ἔκεινων τῶν αἰχμῶν καὶ ὑπανιγμῶν πού προσβάλλουν τοὺς Ἑβραίους καὶ τή θρησκεία τους καὶ τέλος στήν ἐπισήμανση τῆς κοινῆς κληρονομίας καὶ παρακαταθήκης 'Ἑβραϊσμοῦ καὶ Χριστιανισμοῦ.

“Ηδη ἡ Β' Σύνοδος τοῦ Βατικανοῦ, στίς 28 'Οκτωβρίου 1965, ἔξέδωκε τή γνωστή «Δήλωση περὶ τῶν σχέσεων τῆς 'Ἐκκλησίας μὲ τίς μή χριστιανικές θρησκείες», τῆς δοποίας ἡ παράγραφος 4, πού ἀναφέρεται συγκεκριμένα στήν ιουδαϊκή θρησκεία, δρίζει τά ἔξῆς: «Ἐπειδή Χριστιανοὶ καὶ Ιουδαῖοι ἔχουν τόσο μεγάλη κοινὴ κληρονομιά, ἡ Ἀγία Σύνοδος θέλει νά πρωθήσει καὶ συστήσει τή μεταξύ τους ἀμοιβαία γνωριμία καὶ ἐκτίμηση, πού θά ἐπιτευχθεῖ μὲ τίς θεολογικές καὶ βιβλικές μελέτες, ἀλλά

καὶ μέ τόν ἀδελφικό διάλογο». Σχετικά μέ τίς εὐθύνες τῶν Ἑβραίων στήν καταδίκη τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ ἴδια δήλωση τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου τονίζει σαφέστατα ὅτι «μιολονότι οἱ ιουδαϊκές Ἀρχές μαζί μ' ὄσους τίς ἀκολουθοῦσαν δόδηγησαν τὸν Χριστό στό θάνατο, τά ὅσα διαπράχθησαν κατά τό πάθος του δέν μποροῦν νά καταλογισθοῦν ἀδιάκριτα σ' ὄλους τούς τότε ζῶντες Ἰουδαίους, ούτε στούς Ιουδαίους τῶν ἡμερῶν μας». Ἐπίσης, μολονότι ἀλήθευει ὅτι ἡ 'Ἐκκλησία ἀποτελεῖ τό νέο λαό τοῦ Θεοῦ, ὅμως οἱ Ιουδαῖοι δέν πρέπει νά θεωροῦνται καταδικασμένοι καὶ καταραμένοι ἀπό τὸν Θεό, σάν αὐτό νά ἀπέρρεε ἀπό τή διδασκαλία τῆς Ἀγίας Γραφῆς». Καί ἡ Σύνοδος προτρέπει τούς Καθολικούς πιστούς, κληρικούς, θεολόγους καὶ κατηχητές «νά μεριμνοῦν ὥστε νά μή διδάσκεται στό κήρυγμα καὶ στήν κατήχηση καθετί πού δέν εἶναι σύμφωνο μὲ τήν εὐαγγελική ἀλήθεια καὶ τό πνεῦμα τοῦ Χριστοῦ» σχετικά μέ τούς Ἑβραίους καὶ τή θρησκεία τους.

Τό 1975, ἡ Ἀγία 'Ἑδρα ἔξέδωκε σειρά 'Οδηγιῶν καὶ Προτάσεων γιά τήν ἔφαρμογή καὶ ύλοποίηση τῆς παραπάνω Συνοδικῆς Δήλωσης, ὥστε ἡ παρουσίαση καὶ ἐρμηνεία τοῦ Ἑβραϊσμοῦ στή διδασκαλία καὶ στά μέσα ἐνημέρωσης νά γίνεται μέ ἀντικειμενικότητα καὶ τιμιότητα.

Τό κείμενο τῆς 25 'Ιουνίου ἔρχεται νά βοηθήσει πιό συγκεκριμένα τούς καθολικούς κληρικούς θεολόγους καὶ κατηχητές, θέτοντας στή διάθεσή τους δλα ἔκεινα τά θεολογικά, ιστορικά καὶ λειτουργικά στοιχεῖα ὥστε νά παρουσιάζουν ἀντικειμενικά καὶ ὁρθά τούς Ἑβραίους καὶ τήν Ἑβραϊκή θρησκεία, ἀποφεύγοντας κάθε προσβολή καὶ ὑβρισμό σέ βάρος τους.

Τό κείμενο περιλαμβάνει ἔνα σύντομο προϊμο καὶ τίς ἔξῆς παραγράφους: 1) Θρησκευτική διδασκαλία καὶ Ἑβραϊσμός, 2) Σχέσεις μεταξύ Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθή-

‘Η Καθολική ’Εκκλησία ἀναθεωρεῖ τή στάση της ἐναντί τῶν ’Εβραιών

κης, 3) Ἐβραϊκές ρίζες τοῦ Χριστιανισμοῦ, 4) Οἱ Ἐβραῖοι στὴν Καινὴ Διαθήκη, 5) Ἡ Παλαιὰ Διαθήκη στὴ χριστιανική λειτουργική, 6) Ἐβραϊσμός καὶ Χριστιανισμός, καὶ 7)

Συμπέρασμα.

Τά σημαντικότερα στοιχεῖα πού προβάλλονται στὸ κείμενο αὐτό τῆς Ποντιφικῆς Ἐπιτροπῆς εἰναι τά ἔξης:

Θρησκευτική διδασκαλία καὶ Ἐβραϊσμός

Oέβραϊκός λαός εἶναι ὁ λαός τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ἡ ὁποία δέν ἀνακλήθηκε ποτέ. Ὁ χριστιανικός λαός εἶναι ὁ λαός τῆς Νέας Διαθήκης. Ὁ δεσμός πού συνδέει Ἐβραίους καὶ χριστιανούς πηγάζει ἀπό «τῇ μεγάλῃ κοινῇ τῆς πνευματική παρακαταθήκη», ἐπομένως τὸ ἐνδιαφέρον γιά τὴν ἐβραϊκή θρησκεία ἀπό μέρους τῆς διδασκαλίας τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας δέν εἶναι μόνο ἰστορικό καὶ ἀρχαιολογικό, ἀλλά πρώτιστα θρησκευτικό καὶ θεολογικό. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἀναγνωρίζει πράγματι, ὅτι οἱ ἀπαρχές καὶ οἱ ρίζες τῆς πίστεως καὶ τῆς ἰδρύσεως τῆς εὐρύσκονται, ἥδη, σύμφωνα μέ τὸ σωτήριο μυστήριο τοῦ Θεοῦ, στούς πατριάρχες, τὸν Μωυσῆ καὶ τούς προφήτες τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης. Ἡ Ἐκκλησία ὀμολογεῖ ὅτι ὅλοι οἱ χριστιανοί, τέκνα τοῦ Ἀβραάμ κατά τὴν πίστη, περικλείονται στὸ θεῖο κάλεσμα πού ἔλαβε ὁ Ἀβράαμ ἀπό τὸν Θεό καὶ ὅτι τὸ ἔργο τῆς ἀπολύτρωσης πού ἐπιτελεῖ ἡ Ἐκκλησία προεικονίζεται μυστικά στὴν «Ἐξοδο τοῦ περιούσιου λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ ἀπό τὴ γῆ τῆς δουλείας καὶ στὴν πορεία του πρός τὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας».

Ἡ Ἐκκλησία ἔλαβε τὴ θεία Ἀποκάλυψη ἀπό τὸν ιουδαϊκό λαό μέ τὸν ὅποιο ὁ Θεός θέλησε ἀπό ἄπειρη ἀγάπη νά συνάψει τὴν Ἀρχαία Συνθήκη. Ἡ ἰδιαιτερότητα τῶν δυσκολιῶν πού συναντᾶ ἡ χριστιανική διδασκαλία σχετικά μέ τοὺς Ἐβραίους καὶ τὸν Ἐβραϊσμό προέρχονται ἀπό τὸ γεγονός ὅτι ἡταν ἀνάγκη ἡ διδασκαλία αὐτή νά χρησιμοποιήσει διαφόρους ὅρους γιά νά ἐκφράσει τὴ σχέση μεταξύ τῆς θείας οἰκονομίας (τοῦ θείου σχεδίου σωτηρίας) τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ τῆς θείας οἰκονομίας τῆς Νέας Διαθήκης. Οἱ όροι αὐτοί πού χρησιμοποιή-

θηκαν γιά τὸν σκοπό αὐτό εἶναι: Ἐπαγγελία (ύπόσχεση) καὶ Ἐκπλήρωση. Συνέχεια καὶ Καινοτομία, Ἰδιαιτερότητα καὶ Παγκοσμιότητα, Μοναδικότητα καὶ Παραδειγματικότητα.

Οἱ θεολόγοι καὶ κατηχητές ἔπρεπε νά δείξουν ὅτι ἡ Ἐπαγγελία πού δόθηκε ἀπό τὸ Θεό στὴν Παλαιὰ Διαθήκη καὶ ἡ Ἐκπλήρωση πού πραγματοποιήθηκε ἀπό τὸν Χριστὸ στὴ Νέα Διαθήκη διασφανίζονται ἀμοιβαίᾳ, ἡ Καινοτομία πού ἐγκαινιάσθηκε στὴ Νέα Διαθήκη συνίσταται σὲ μιὰ ριζική καὶ ούσιαστική μεταμόρφωση αὐτοῦ πού ύπηρχε πρὶν στὴν Παλαιὰ Διαθήκη, ἡ Ἰδιαιτερότητα τοῦ περιούσιου λαοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δέν σημαίνει ἀποκλειστικότητα ἑθνική, ἀλλά, σύμφωνα μέ τὴ θεία βούληση, ἀνοιγμα μέ παγκόσμια διάσταση, τέλος, ἡ Μοναδικότητα τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ τοποθετεῖται καὶ κατανοεῖται ὡς Παραδειγματικότητα καὶ ἵερο σύμβολο τοῦ κόσμου.

Γιά τὸν χριστιανισμό ἡ Ἐκκλησία καὶ ὁ Ἐβραϊσμός δέν ἀποτελοῦν δύο παραλλήλους δρόμους σωτηρίας, ἀλλά ἔνα καὶ τὸν αὐτὸν δρόμο πού ὀλοκληρώνεται στὸ πρόσωπο τοῦ Θεανθρώπου χριστοῦ, λυτρωτὴ τοῦ κόσμου πού καλεῖ καὶ χορηγεῖ τὴν ἀπολύτρωση στὰ πλαίσια τῆς ἀπόλυτης θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου.

Ἡ ἀνάγκη τῆς ἀναθεώρησης διδασκαλίας καὶ ἀλλαγῆς στάσης τῶν χριστιανῶν ἐναντί τῶν Ἐβραιών ἐπιβάλλεται ἐπίσης ἀπό τὴν ἀπειλὴ τοῦ ἀντισημιτισμοῦ, μιά τάση ἔτοιμη νά ἐπανεμφανίζεται σὲ διάφορες μορφές. Δέν πρόκειται μόνο γιά τὴν ἀνάγκη νά ξεριζωθοῦν ἀπό τὸ νοῦ τῶν χριστιανῶν τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀντισημιτισμοῦ πού ύπάρχουν ἀκόμα ἐδῶ καὶ ἔκει, ἀλλά κυρίως νά καλλιεργηθεῖ στὴ θρησκευτική τους συνείδηση μέ τὴ μόρφωση καὶ σωστή ἐνημέρωση μιὰ ὄρθη θεολογική σκέψη καὶ γνώση τοῦ ἰδιαιτερου δεσμοῦ πού συνδέει τὴν Ἐκκλησία τοῦ χριστοῦ μέ τοὺς Ἐβραίους, γιατί ύπηρξαν ὁ ἐκλεκτός λαὸς τοῦ Θεοῦ γιά νά προετοιμάσουν τὸν ἐρχομό τοῦ Μεσσία, καὶ γιατί διατήρησαν κάθε τί πού διαδοχικά κατά τὴν ἴερη ἱστορία ἀποκαλύφθηκε ἀπό τὸ Θεό, ἔστω κι ἄν ὁ λαός αὐτός δυσκολεύθηκε καὶ δυσκολεύεται ἀρνούμενος ν' ἀναγνωρίσει στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναζωραίου τὸν ἀπεσταλμένο τοῦ Θεοῦ τὸ Μεσσία.

“Υπάρχει ἐνότητα τῆς θείας Ἀποκαλύψεως (Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης) ὅπως καὶ σχεδίου τοῦ Θεοῦ νά σωσει ἀπό τὴν ἀμάρτια καὶ τὴ δύναμη τοῦ κακοῦ τὸν ἀνθρώπο. Κάθε γεγονός στὸν ροῦν τῆς ἴερᾶς ἱστορίας ἔχει σημασία ἐφόδου τοποθετηθεῖ μέσα στὴν διαλότητα τοῦ θείου αὐτοῦ σχεδίου, ἀπό τὴν πλάση μέχρι τὴν τελική του ἐκπλήρωση. Ἡ ἴερη ἱστορία ἀναφέρεται σ' ὁλόκληρο τὸ ἀνθρώπινο γένος καὶ ἰδιαιτερα στούς πιστεύοντες. “Ἐτσι, ἡ τελική ἔννοια τῆς ἐκλογῆς τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραὴλ φαίνεται μόνο κάτω ἀπό τὸ φῶς τῆς πλήρους ὀλοκλήρωσης τοῦ θείου σχεδίου, καὶ ὁ ἐρχομός τοῦ χριστοῦ νοεῖται ἀκόμα περισσότερο σὲ σχέση μέ τὴν ἀρχική ἐπαγγελία τοῦ Θεοῦ. Τά γεγονότα λοιπόν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης δέν ἀφοροῦν μόνο τοὺς Ἐβραίους, ἀλλά ὅλους μας προσωπικά. Ὁ Ἀβραάμ εἶναι πράγματι ὁ πατέρας τῆς

‘Ο Β. Βασιλικός καὶ ὁ Σιωνισμός

Σὲ συνέντευξη τοῦ Βασ. Βασιλικοῦ («Ταχυδρόμος», 4.9.1985) ὁ “Αρης Σκιαδόπουλος τοῦ ἔθεσε τὴν παρακάτω ἔρωτηση:

— Συγγώμη τώρα, ἀλλά μοῦ ἥρθε μιά αὐθόρμητη ἔρωτηση. Σὲ χαρακτηρίζουν σάν Σιωνιστή. “Εχει σχέση ὁ χαρακτηρισμός μέ τὴν πραγματικότητα;

— Αὐτό εἶναι μεγάλο θέμα, πού δέν μποροῦμε νά τὸ θίουμε. Θέλει μεγάλη ἀνάλυση. Ρίπποντας ἀναθέματα δέν τὸ λύνεις. Ἐμένα μ' ἔχει ἀπασχολήσει πολύ, γιατί ἡμουνα στὴ θεσσαλονίκη καὶ συνδέθηκα μέ τοὺς ἔκει Ἐβραίους. Δέν νομίζω δέτι ἀπλουστεύεται τὸ θέμα μέ μιά φράση. Εἶναι λίγο ἔξω ἀπό τὸ κλίμα μας, ἀπάντησε ὁ Β. Βασιλικός.

‘Η Καθολική Εκκλησία ἀναθεωρεῖ τή στάση της ἐναντί τῶν Ἐβραίων

πίστεως Ἐβραίων καὶ Χριστιανῶν.

‘Από τὴν ἑνότητα τοῦ θείου σχεδίου πηγάζει τὸ θέμα τῶν σχέσεων Παλαιᾶς καὶ Καινῆς Διαθήκης. Βέβαια, ἡ Ἔκκλησία καὶ οἱ Χριστιανοὶ διαβάζουν καὶ ἔρμηνεύουν τὴν Παλαιὰ Διαθήκη ύπο τὸ φῶς τοῦ ἐρχομοῦ, τοῦ Εὐαγγελίου, τοῦ θανάτου καὶ τῆς ἀνάστασης τοῦ Χριστοῦ. ‘Ἐπομένως ὑπάρχει μιὰ ἀνάγνωση καὶ ἔρμηνεία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης πού δὲν συμπίπτει ὥπως δῆποτε μὲ τὴν ἀνάγνωση καὶ ἔρμηνεία πού κάνει ἡ ιουδαϊκὴ θρησκεία. Αὐτό ὅμως δὲν ἀφαιρεῖ τίποτα ἀπό τὴν ἀξία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης μέσα στὴν Ἔκκλησία καὶ δὲν ἀπαγορεύει στοὺς Χριστιανούς νὰ χρησιμοποιοῦν μέδιακριτικότητα τίς παραδόσεις τῆς Ἐβραϊκῆς θρησκείας. ‘Εξάλλου, ί ἵδια ἡ Καινὴ Διαθήκη δὲν μπορεῖ ν’ ἀναγγωρισθεῖ καὶ νά ἔρμηνευθεὶ παρά μόνο ύπο τὸ φῶς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, ὅπως ἔκανε καὶ ἡ πρώτη χριστιανικὴ κοινότητα. ‘Οταν ὁ λαός τοῦ Θεοῦ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης καὶ ὁ λαός τοῦ Θεοῦ τῆς Καινῆς Διαθήκης ἀντιμετωπίζουν τό μέλλον, τείνουν καὶ οἱ δύο, ἔστω κι ἄν ξεκινοῦν ἀπό διάφορη ὅπτι-

κή, πρός ἀνάλογους σκοπούς δηλ. πρός τὸν ἐρχομό ἡ τὴν νέα παρουσία τοῦ Μεσσία. Τὸ πρόσωπο τοῦ Μεσσία, γιά τὸν ὅποιο ὁ λαός τῆς Παλαιᾶς καὶ ὁ λαός τῆς Καινῆς Διαθήκης ἔχουν διαφορετική ἀποψη καὶ γι’ αὐτό ὑπάρχει μεταξύ τους διαίρεση, ἀποτελεῖ καὶ γιά τοὺς δυού τὸ σημεῖο πρός τὸ ὅποιο συγκλίνουν ἐπειδὴ ἀκριβώς συναντῶνται σέ μια ὅμοια ἐμπειρία θεμελιωμένη πάνω στὴν ἴδια ιερὴ ἐπαγγελία πού ἔκανε ὁ Θεός στὸν Ἀβραάμ. ‘Ἐβραῖοι καὶ Χριστιανοί προετοιμάζουν τὸν κόσμο γιά τὸν ἐρχομό τοῦ Μεσσία μὲ τὴν κοινὴ ἐλπίδα τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ, βιώνοντας τὴν μεγάλη κληρονομιά τῶν προφητῶν. Βέβαια οἱ Χριστιανοί στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ βλέπουν τὸν Μεσσία πού ἦδη ἦρθε, ἀλλά ἀναμένουν κι αὐτοὶ τῇ δεύτερῃ παρουσίᾳ τοῦ γιά ν’ ἀνακεφαλαίωσει «τὰ πάντα ἐν αὐτῷ». Καὶ οἱ ‘Ἐβραῖοι, ὅμως, ἀναμένοντας ἀκόμα τὸν Μεσσία ὅπως τὸν ἀνήγγειλαν οἱ προφῆτες, πιστεύουν καὶ ἐπίζουν στὴ σωτηρία καὶ τὴν ἀνακεφαλαίωση αὐτή πού εἶναι ἔργο πού ὑποσχέθηκε ὁ Θεός στό λαό του.

Οἱ Ἐβραϊκὲς ρίζες τοῦ Χριστιανισμοῦ

Eβραϊκές εἰναι οἱ ρίζες τοῦ Χριστιανισμοῦ. ‘Ο Ἰησοῦς εἶναι Ἐβραῖος, ἡ ἀποστολὴ του ἐκτυλίσεται χρονικά καὶ τοπικά στὸ χῶρο τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ, τήρησε τὸν ἐβραϊκὸ νόμο, τὸν κῆρυξε καὶ ἔρμηνευσε μέσα στὶς ιουδαϊκές συναγωγές καὶ στὸ ναό ὅπως καὶ οἱ μαθητές του.

‘Η Καινὴ Διαθήκη ἀναφέρεται συχνά στοὺς Ἐβραίους. Στὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ἰωάννου ἡ ἀναφορά στοὺς ‘Ἐβραίους ὑπὸνοεῖ συχνά τοὺς «ἀρχηγούς τῶν Ἐβραίων» καὶ τοὺς «ἀντιπάλους τοῦ Χριστοῦ», πράγμα πού σημαίνει ὅτι ὁ εὐαγγελιστής δέν ἐνοχοποιεῖ τὸν ἐβραϊκὸ λαό στὸ σύνολο του, ὡς λαό. Εἶναι βέβαια σαφές ὅτι ἀπό τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς ἀποστολῆς του ὁ Χριστός ἤρθε σὲ ἀνοικτὴ καὶ σοβαρή σύγκρουση μὲ μερικές κατηγορίες Ἐβραίων τῆς ἐποχῆς του, μεταξύ τῶν ὅποιων καὶ οἱ Φαρισαῖοι. Εἶναι ἐπίσης ἀληθές ὅτι ἡ πλειοψηφία τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ καὶ οἱ θρησκευτικοὶ ἀρχηγοί του δέν δέχθηκαν καὶ δέν πίστεψαν στὸν Χριστό, γεγονός ἱστορικού μὲ θεολογικά κίνητρα πού ἐπισημαίνει ὁ ἀπόστολος Παῦλος (Ρωμ. 9 - 11). Τὸ γεγονός αὐτὸ δόδηγησε σὲ ἀναπόφευκτη δημόσια καὶ ἐπίσημη ρήξη πίστης μεταξύ ἐβραϊσμοῦ καὶ τῆς πρώτης Ἔκκλησίας. Βέβαια ἡ ρήξη αὐτή τονίζεται καθαρά ἀπό τοὺς συγγραφεῖς τῆς Καινῆς Διαθήκης καὶ ἰδιαίτερα τοὺς εὐαγγελιστές. Δέν μποροῦμε ὅμως νά θεσουμε στὸ ἶδιο ἐπίπεδο τοὺς Ἐβραίους πού γνώρισαν καὶ δέν πίστεψαν στὸν Ἰησοῦ τὸ Ναζωραϊο ἡ πού ἔναν-

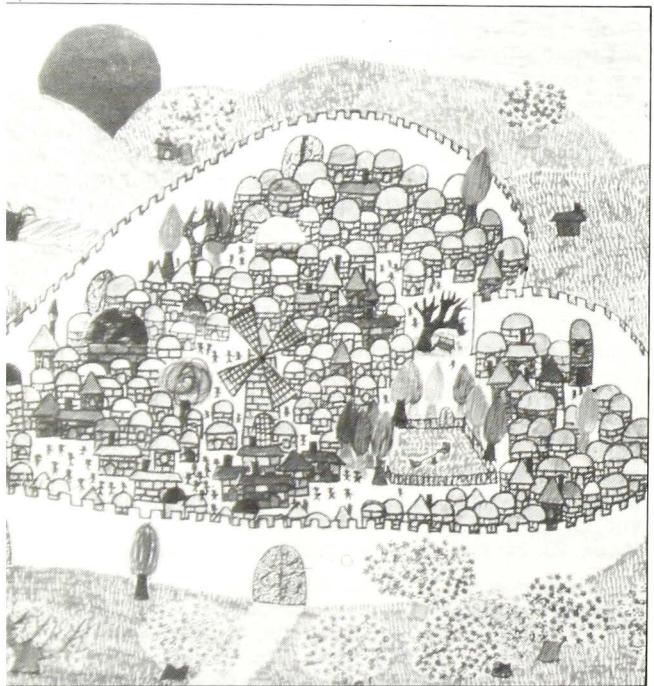
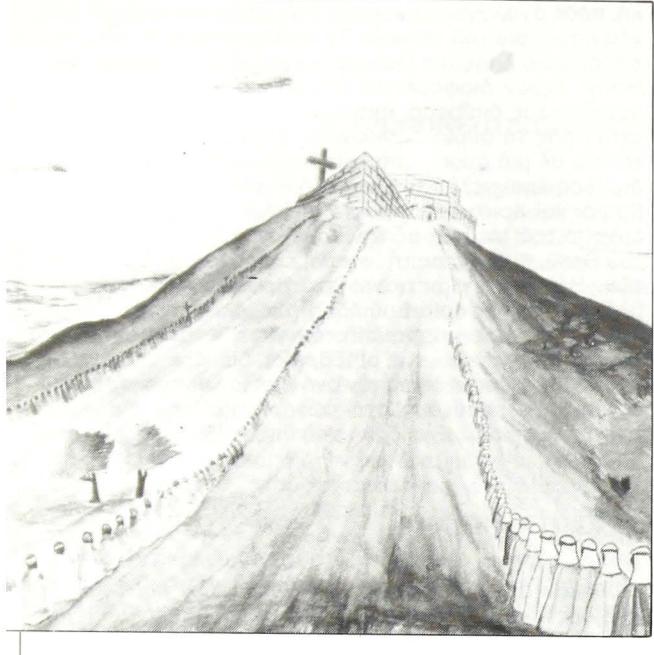
τιώθηκαν στὴ διδασκαλία τῶν ἀποστολῶν καὶ τούς ‘Ἐβραίους τῶν ἐπομένων ἐποχῶν καὶ τῆς δικῆς μας ἐποχῆς. ‘Η εὐθύνη τῶν Ἐβραίων τῆς ἐποχῆς τοῦ Χριστοῦ γιά τὴ στάση τους ἀπέναντι του παραμένει μυστήριο τοῦ Θεοῦ, ή εὐθύνη ὅμως τῶν Ἐβραίων, τῶν ἄλλων ἐποχῶν καὶ τῆς δικῆς μας ἐποχῆς εἶναι ὅλως διάφορη ἐκείνης τῶν πρώτων, ἔστω κι ἄν μιοθέτησαν τὴν ἀρνητικὴ τους στάση ἐναντί τοῦ Ναζωραίου καὶ τῆς διδασκαλίας του.

Τὸ πολύ λεπτό θέμα τῆς εὐθύνης γιά τὴν καταδίκη καὶ τὸ θάνατο τοῦ Χριστοῦ πρέπει νά ἔξετασθεί τίμια καὶ ἀντικειμενικά. Τά ὄσα συνέβησαν κατά τίς μέρες τῶν παθῶν τοῦ Κυρίου δέν μποροῦν ν’ ἀποδοθοῦν ἀδιάκριτα σ’ ὄλους τοὺς ‘Ἐβραίους τῆς τότε ἐποχῆς οὔτε στοὺς ‘Ἐβραίους τῆς ἐποχῆς μας, ἔστω κι ἄν οἱ Ἐβραϊκὲς Ἀρχές μὲ τοὺς ὄπαδούς τους ἐνέχονται ἀσφαλῶς γιά τὸν θάνατο τοῦ Ἰησοῦ. Πάντως πρέπει νά τονισθεῖ ὅτι ὁ Χριστός, ὅπως πίστεψε καὶ πιστεύει ἡ Ἔκκλησία, λόγω τῆς ἀπειροτήτης του, ὑπετάγη οἰκειοθελῶς στὸ πάθος καὶ στὸ θάνατο γιά τίς ἀμαρτίες ὅλων τῶν ἀνθρώπων, ὥστε ὅλοι νά μποροῦν νά σωθοῦν, ἀν θέλουν. Οἱ ἀμαρτωλοί Χριστιανοί εἶναι πιο ὑπεύθυνοι γιά τὸ θάνατο τοῦ Χριστοῦ ἀπό τοὺς ἀριθμητικά λίγους ἐκείνους ‘Ἐβραίους πού πήραν ἐνέργο μέρος στὰ γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Οἱ ‘Ἐβραῖοι τῆς τότε ἐποχῆς δέν ηξεραν τί ἔκαναν (Λουκ. 23, 24) ἐνώ ἐμεῖς οἱ Χριστιανοί ἔρεσουμε.

‘Ἐβραϊσμός καὶ Χριστιανισμός

Hιστορία τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ δέν τελειώνει τὸ 70 μ.Χ., ἀλλά συνεχίζεται, κυρίως στὸ χῶρο τῆς διασπορᾶς πού ἐπέτρεψε στὸ λαό αὐτὸ νά δώσει ἀνά τοὺς αἰώνες στὸν κόσμο τὴ μαρτυρία, συχνά ἡρωική, τῆς πίστης καὶ πιστότητάς του στὸ μοναδικό Θεό, πού μίλησε ἀποκαλυπτόμενος στοὺς προγόνους του μέσω τῶν προφητῶν. Οἱ Χριστιανοί πρέπει νά κατανοήσουν τὸ στενό θρησκευτικό δεσμό πού τούς ἔνωντει μὲ τὸν ἐβραϊσμό, δεσμό πού ἔχει τίς ρίζες του στὴ βιβλική παράδοση, ἔστω κι ἄν δέν μιοθετοῦν σὲ

ούσιαστικά σημεῖα τὴν ἔρμηνεία πού οἱ ‘Ἐβραῖοι κάνουν στὸ δεσμό αὐτό. Βέβαια ο’ διαφορετική προσηγορία τοῦ Κυρίου τοῦ Ἰσραήλ καὶ τῶν πολιτικῶν ἐπιλογῶν καὶ βλέψεων του, ὅλα αὐτά ἐντάσσονται ἐκτός τῆς θρησκευτικῆς ὀπτικῆς καὶ εἰναι θέμα πολιτικοῦ καὶ Διεθνοῦς Δικαίου. Τὸ διαφορετική προσηγορία τοῦ Θεοῦ στὸν Εβραίον έπειτας ἀνά τοὺς αἰώνες καὶ δέν ἔξαφανίσθηκε δημόσια σημεῖο πού πρέπει νά ἔρμηνευθεῖ στὰ πλαίσια τοῦ σχεδίου τοῦ Θεοῦ.

Γιά τὸν ἑορτασμό τῆς 10ης ἐπετείου ἀπό τῆς ἐνοποιήσεως τῆς Ἱερουσαλήμ ὁ Δῆμαρχος τῆς πόλεως κ. Τέντυ Κόλλεκ προσκάλεσε παιδιά ἀπ' ὅλο τὸν κόσμο νὰ συμμετάσχουν σὲ διεθνῆ διαγωνισμό ζωγραφικῆς, μὲ θέμα: «Ἱερουσαλήμ». «Ἐλαβαν μέρος κάπου 150.000 παιδιά, ἀπό 43 χώρες, ἡλικίας 7 - 14 ἔτῶν. Πάνω: ἡ συμμετοχὴ τῆς Χίλιντα Τζοσεφίνα Μαρριότι Φερνάντεζ, 14 ἔτῶν, ἀπό τὴν Παραγουάνη. Κάτω: Ἀβιγκάιλ Ματαλάν, 12 ἔτῶν, ἀπό τὸν Ἰσραὴλ.

Οἱ Χριστιανοὶ πρέπει νὰ ἔξαλείψουν τὴν παραδοσιακὴ πεποίθησή τους ὅτι ὁ λαός τῶν Ἐβραίων εἶναι λαός τιμωρημένος καὶ καταραμένος ἀπό τὸν Θεό. ‘Η Β’ Βατικανή Σύνοδος διακηρύττει ὅτι «ἡ Ἑκκλησία ἡ ὥποια ἀποδοκιμάζει ὅλους τούς διωγμούς ἐναντίον οἰωνδήποτε ἀνθρώπων, πεπεισμένη ὅτι ἔχει μὲ τούς Ιουδαίους κοινὴ κληρονομιά καὶ ὠθουμένη ὅχι ἀπό πολιτικές βλέψεις ἀλλὰ ἀποκλειστικά ἀπό τὴν εὐαγγελική ἀγάπη, ἐκφράζει τῇ λύπῃ τῆς για τὰ μίση, τούς διωγμούς καὶ τίς ἀντισημιτικές ἐκδηλώσεις, οἱ ὥποιες ἐγίναν εἰς βάρος τῶν Ιουδαίων σὲ διάφορες ἐποχές καὶ ἀπό διαφόρους».

Τὸ κείμενο τῆς Ποντιφικῆς Ἐπιτροπῆς καταλήγει καλώντας τούς καθολικούς νά ἀνασκευάσουν, μὲ βάση ὅσα ἐλέχθησαν, τὴ διάσακαλία καὶ στάση τους ἐναντὶ τῶν Ἐβραίων καὶ τοῦ Ἐβραϊσμοῦ. ‘Η ἀντικειμενικότητα, ἡ δικαιοσύνη, ἡ τιμότητα καὶ ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη ἐπιβάλλουν στοὺς Χριστιανούς σήμερα νά συμβάλουν μὲ τὴ στάση τους στὸ διάλογο ποὺ ἡ Καθολική Ἑκκλησία ἐγκαινίασε μὲ τὸν Ιουδαϊσμὸ διότι «πράγματι ἡ πίστη καὶ ἡ θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ, ὅπως ἐκφράζονται καὶ βιώνονται σήμερα, μποροῦν νά βοηθήσουν νά κατονήσουμε ἐμεῖς οἱ Χριστιανοὶ καλύτερα δρισμένες ὅψεις τῆς ζωῆς τῆς Ἑκκλησίας» (Παπάς Ιωάννης Παύλος Β, 6 Μαρτίου 1982).

‘Αντιδράσεις στὸ κείμενο τῆς Ρώμης ἀπό μέρους ιουδαϊκῶν ἀρχῶν

Στὸ κείμενο τῆς Ρώμης γιά τούς Ἐβραίους καὶ τὸν Ἐβραϊσμὸ ύπηρξαν ὄρισμένες ἀντιδράσεις ἀπό μέρους ιουδαϊκῶν ἀρχῶν. ‘Ο Μέγας Ραββίνος τῆς Γαλλίας Ρενέ - Σαμουήλ Σιράτ «χαιρετίζει τὰ θετικά στοιχεῖα» τοῦ κείμενου, ὅπως τὴ θέληση «νά ἔξαλειφθεῖ ἡ παραδοσιακὴ πεποίθηση τῶν Καθολικῶν γιά τὸν τιμωρημένο ιουδαϊκὸ λαό». Ἐκφράζει ὅμως συγχρόνως τὴ λύπη του γιά τὸ ὅτι «ἡ ἀναφορά στὴ γενοκτονία σὲ πλήρη εἰκοστό αἰώνα στὴ χριστιανικὴ Εὐρώπη διατυπώνεται μὲ τόση φρόνηση». ‘Ο Μέγας Ραββίνος θεωρεῖ ἐπίσης «ἀπαράδεκτο τὸ σημεῖο ἐκεῖνο τοῦ κείμενου πάνω στὸ δεσμὸ μεταξὺ τοῦ ἐβραϊκοῦ λαοῦ καὶ τοῦ σημερινοῦ κράτους τοῦ Ἰσραὴλ». «Θέλω νά τονίσω, εἰπε, ὅπως ἔκαναν οἱ ύπευθυνοὶ τοῦ Ὁλλανδικοῦ καὶ Βελγικοῦ Ιουδαϊσμοῦ, ὅτι εἶναι ἀπαραίτητο νά ἔξηγηθεῖ καὶ πάλι στοὺς φίλους μας Χριστιανούς καὶ στὴν ιεραρχία ἡ κεντρικὴ θέση ποὺ κατέχει στὸν Ιουδαϊσμὸ καὶ στὴν ιστορία τῆς σωτηρίας του τὸ κράτος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ἡ πόλη τῶν Ἱεροσολύμων». Τέλος ὁ Μέγας Ραββίνος ἐκφράζει τὴν ἐλπίδα του ὅτι «τὸ Βατικανό θ’ ἀναγνωρίσει σύντομα τὸ κράτος τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὴν Ἱερουσαλήμ ὡς πρωτεύουσα τοῦ σημερινοῦ ιουδαϊκοῦ κράτους».

‘Ο Μέγας Ραββίνος τῆς Μεγάλης Βρετανίας Ἐμμανουήλ Γιακόμποβιτς ἐκφράζει κατ’ ἀρχάς τὴν ἐκπληξή του γιατὶ στὸ κείμενο τοῦ Βατικανοῦ ἡ ἀναφορά στὸ ὄλοκαύτωμα τῶν ναζί παρουσιάζεται «θλιβερά ἀνώδυνο», καὶ θεωρεῖ «ἄκομα πιὸ ἀνησυχητικό τὸ γεγονός ὅτι συνεχίζει τὸ Βατικανό ν’ ἀρνεῖται τὸ ἐβραϊκό κράτος καὶ τὴ θρησκευτικὴ του σημασία», «συμπεριφορά ποὺ σήμερα συμμερίζονται μόνο τὰ ἀραβικά, τὰ κομμουνιστικά καὶ ἔχθρικά κράτη». Πάντως, ὁ Μέγας Ραββίνος τῆς Ἀγγλίας χαιρετίζει τὰ λοιπά σημεῖα τοῦ κείμενου τοῦ Βατικανοῦ, τονίζοντας τίς καλές σχέσεις πού ύπάρχουν στὴν Ἀγγλία μεταξὺ Ἐβραίων καὶ Χριστιανῶν.

(«Καθημερινή», 18 καὶ 20.8.85)

‘Η Καθολική ’Εκκλησία ἀναθεωρεῖ τή στάση της ἐναντί τῶν ‘Εβραιών

Πρόσθετα σχόλια καὶ κρίσεις:

‘Η Διεθνής ’Ιουδαϊκή ’Επιτροπή ἐπὶ τῶν Διαθρησκευτικῶν Διαβουλεύσεων σὲ μῆνυμά της πρός τὸ Βατικανό, ἐκφράζει «ἀπογοήτευση γιά τὸ ὄπισθοδρομικό πνεῦμα τοῦ κειμένου» καὶ τίς θέσεις ἀναφορικά μέ τούς Ἐβραίους, τὸν ’Ιουδαϊσμό, τὸ Ὀλοκαύτωμα καὶ τὴ σημασία τοῦ ’Ισραήλ.

Τὸ νέο κείμενο τοῦ Βατικανοῦ, τονίζεται στὴν ἀνακοίνωση τῆς Διεθνῆς ’Ιουδαϊκῆς ’Επιτροπῆς, περιέχει μὲν ἀριθμό θετικῶν στοιχειῶν, δῆπος «ἡ ἐμφασὶς τῶν ’Ιουδαϊκῶν ριζῶν τοῦ Χριστιανισμοῦ, τῆς ’Ιουδαϊκότητας τοῦ ’Ιησοῦ καὶ τῆς ἀπορρίψεως τῆς παραδοσιακῆς ἀρνητικῆς χριστιανικῆς ἀντιλήψεως γιά τούς Φαρισαίους, ἀπό πολλές ἀπόψεις, δῆμως, ἐκφράζει συντηρητικές θέσεις. ’Ο ’Ιουδαϊσμὸς δέν ἀντιμετωπίζεται ὡς μία νόμιμη ὅδος πρός τὴ σωτηρία, οἱ δέ ’Ἐβραιοί, τονίζεται, ἐκλέχητκαν ἀπό τὸ Θεό γιά νά προετοιμάσουν τὴν ἔλευση τοῦ Χριστοῦ. Γίνεται ἀναφορά στούς Ἐβραίους «πού διαφυλάττουν τὴν ἀνάμνηση τῆς γῆς τῶν προγόνων τους στὸ ἐπίκεντρο ὅλων τῶν ἐλπίδων τους». ’Ομως, ἡ ὑπαρξὴ τοῦ κράτους τοῦ ’Ισραήλ δέν πρέπει νά θεωρηθεῖ ὑπὸ θρησκευτικὸν πρίσμα, «ἄλλα μέ ἀναφορά στὶς κοινές ἀρχές τοῦ διεθνοῦ δικαιοῦ».

Στὴν ἀνακοίνωση τονίζεται ὅτι ἡ Διεθνής ’Ιουδαϊκή ’Επιτροπή πιστεύει ὅτι «τὸ ’Ισραήλ ἀπογυμνώνεται ἀπό παντός περιεχομένου καὶ σημασίας γιά τὴν ’Ιουδαϊκή αὐτοκατανόηση καὶ λυπᾶται διότι δέν γίνεται ἀναφορά στὸ δικαιώμα τῆς ὑπάρξεως του». Διαμαρτύρεται διότι ὁ ’Ιουδαϊσμὸς ὥριζεται μόνον βάσει χριστιανικῶν ἀντιλήψεων καὶ διότι ἀγνοεῖται ἡ δυσχιλιετής ιστορία τοῦ ἀντισημιτισμοῦ. ’Εξιον λυπτρὸν εἶναι ἡ ἀπουσία μιᾶς κατηγορηματικῆς ἀναφορᾶς ἐπὶ τοῦ Ὀλοκαυτώματος. ’Η Διεθνής ’Ιουδαϊκή ’Επιτροπή σημειώνει δῆτα παρόλον ὅτι ὁ ἀντισημιτισμός καταδικάζεται, ἡ μειωτική θέση πού προσδιορίζεται γιά τούς Ἐβραίους στὸ θεϊκό σχέδιο, συνιστᾶ ἔναν θεολογικό φραγμό γιά ἔναν ἀληθινὸν διάλογο. ’Η ’Επιτροπή «λυπᾶται γιά τὴ μή ἀναγνώριση αὐτοῦ πού πιστοποιεῖται στὸ κείμενο, ὅτι ἡ συνέχιση τῶν Ἐβραίων ὡς Ἐκλεκτοῦ Λαοῦ ὑπονοεῖ τὴν συνεχιζόμενη ἴσχυ — τόσο γιά τοὺς Χριστιανούς δοῦ καὶ γιά τούς Ἐβραίους — τῆς θεϊκῆς ὑποσχέσεως τῆς Γῆς στούς Ἐβραίους». Πέραν αὐτοῦ, δῆμως, ἐφόσον ἀναγνωρίζονται

μόνον «οἱ κοινές ἀρχές τοῦ διεθνοῦ δικαιοῦ», δέν θά πρέπει νά ὑφίσταται οὐδεὶς λόγος γιά τὴ μή πλήρη, de jure, ἀναγνώριση ἀπό τὸ Βατικανό ἐνός κράτους πού δημιουργήθηκε βάσει σχετικῆς ἀποφάσεως τοῦ ΟΗΕ.

«”Ισραὴλ Ρηπόρτο τοῦ Π.Ε.Σ.”, 26.6.1985

* * *

Μέ δήλωση τοῦ Εύρωπαικοῦ Τμήματος τοῦ Παγκοσμίου ’Εβραικοῦ Συνεδρίου, τὸ κείμενο τοῦ Βατικανοῦ ἐπὶ τῶν Χριστιανοῦ - ’Ιουδαϊκῶν σχέσεων χαρακτηρίζεται ὡς «μιά ἄκρως συντηρητική καὶ ὄπισθοδρομική τοποθέτηση».

Ἡ δήλωση τοῦ Π.Ε.Σ. πού ἐκδόθηκε μετά τὴν τελευταία συνάντηση τοῦ Λονδίνου, σημειώνει ἀριθμό θετικῶν στοιχειῶν πού ἐμπεριέχονται στὶς «’Οδηγίες» τοῦ Βατικανοῦ. Ταυτόχρονα, ἐκφράζει τὴ λύπη διότι «ἐπὶ τοῦ βασικότερου ζητήματος, τὸ νέο αὐτό κείμενο τηρεῖ μιάν ἄκρως συντηρητικὴ καὶ ὄπισθοδρομικὴ στάση, βάσει τῆς ὁποίας ἀπογυμνώνονται οἱ ’Ἐβραιοί ἀπό βασικά στοιχεῖα τῆς ταυτότητάς τους. Σὲ ἀντίθεση πρός παλαιότερα κείμενα προσφάτων ἐτῶν, ὁ ’Ιουδαϊσμὸς δέν δρίζεται βάσει τῶν δικῶν του ἀντιλήψεων περὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς ιστορικῆς του ἐμπειρίας, ἀλλά σύμφωνα μέ όρους καὶ ἀξίες χριστιανικές».

Οἱ ’Ἐβραικές Κοινότητες στὴν Εὐρώπη πρόκειται νά ζητήσουν διευκρινήσεις ἀπό τοὺς Καθολικούς ἐκπροσώπους ποὺς τῶν χωρῶν τους.

«Τζούις Κρόνικαλ», 12.7.1985

* * *

Χαρακτηρίστική ἐπὶ τοῦ προκειμένου εἶναι ἡ παρατήρηση ἐκπροσώπου τῆς ’Εβραικῆς Κοινότητος Ρώμης: «Καθιστοῦν τὸν ’Ιουδαϊσμό κενόν παντός περιεχομένου καὶ κατόπιν συνιστοῦν στούς πιστούς νά πάψουν νά τὸν ποδοπατοῦν».

«Νιούς Σέρβις», 28.6.1985

ΓΗ ΧΑΝΑΑΝ

ΓΙΩΡΓΟΥ Κ. ΠΑΠΠΑ

Γῇ Χαναάν τέλεια μορφή χρυσή νιότη πού σε γυρεύων σ' ἀτέλειωτους πόντους σπαραγμό τό σπαραγμό ὃς τά σύνορα του θανάτου.

Χιλιάδες ὄνειρα, ἱκετευτικές ὑποσχέσεις, κυιοφορούμε μέσα μας τῇ Γῇ Χαναάν τὴν εύτυχία τοῦ κόσμου.

Γῇ Χαναάν ἀποδημία ἐρωτική ποιός μεθυσμένος ἥλιος ποιά κραυγὴ ξεσκίζει τὴ νύχτα, ὀλάκερη πολιορκία τό σῶμα σου καλοκαιρινή λιτανεία γιά ἐφηβους ζῶ στή σιωπή σου ἀφοῦ τίς λεξεις τίς ἔχουν πυρπολήσει οἱ κῆποι σου.

Γῇ Χαναάν εύδαιμον χώρα

ἀκούω νά μέ φωνάζεις

ὅμως, τόν δρόμο σου δέν θά τόν βρῶ φλεγόμενο ἥλιοτρόπιο η καρδιά μου ἄγρια στέπα ἀπόψε μέ τό παράπονο τοῦ Κάιν καὶ τό πυρηνικό δέος είναι σταυρωμένη στόν ἄγρο τοῦ Κεραμέως.

ΧΡΟΝΙΚΑ ΤΩΝ ΖΕΡΟΝ

ΟΡΓΑΝΟ ΤΟΥ ΚΕΝΤΡΙΚΟΥ ΙΣΡΑΗΛΙΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σουμελή 2-104 39 ΑΘΗΝΑ
τηλ.: 88.39.951

‘Υπεύθυνος σύμφωνα μέ τό Νόμο:
Ο Πρόεδρος τοῦ Κ.Ι.Σ. ’Ιωσήφ Λόβιγγερ
Σουμελή 2

ΔΙΑΝΕΜΕΤΑΙ ΔΩΡΕΑΝ

«Κεφαλή τοῦ Μωσῆ»,
ἀπό τή συλλογή ἀσημένιων
Ιουδαικών Θεμάτων,
τοῦ Βρετανοῦ γλύπτου
George Weil.

‘Ο ἔθνικός χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ἰσραηλινῶν

Τοῦ ὑποπτεράρχου ἐ.ἄ.
κ. ΧΑΡ. ΠΕΡΟΓΙΑΝΝΑΚΗ

1. Γενικά

Στήν ἐποχή μας, οἱ φυλετικές διακρίσεις (ρατσισμός), ὅπως καὶ ἡ ὑποδούλωση ἐνός λαοῦ ὑπὸ ἄλλου, θεωρεῖται τό στυγερότερο ἔγκλημα. Δέν είμαστε λοιπόν «ρατσιστές», ἀφοῦ ἄλλωστε, είμαστε καὶ Ἕλληνες, τῶν ὁποίων πολλοί διανοούμενοί τους, ἥδη ἀπό τά ἀρχαιότατα χρόνια, διακήρυξαν τόν κομοπολιτισμό τους, ὅπως ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἰσοκράτης, οἱ ἐπικούριοι τοῦ Ζήνωνος, ὅπως ὁ Ἀντιφών πιθανόν ὁ Ἀντίγονος Γουστᾶς, βασιλιάς τῆς Μακεδονίας, ὁ Κλεάνθης, ὁ Χρύσιππος κ.ἄ. Ξέχωρα ὅμως ἀπ' αὐτό, μπορούμε ἀνατρέχοντες ὅλες τίς περιόδους τῆς ἱστορίας, νά διακρίνουμε διαφόρους λαούς, πού γιά τόν ἔνα ἢ τόν ἄλλο λόγο, ἀνάπτυξαν ύψηλότερον ἀπό ἄλλους λαούς πολιτισμό, καὶ πολύ ἐνωρίτερα, παρασχόντες, ἔτσι, στήν ἀνθρωπότητα προσφορές, πού ἄλλοι λαοί δέν κατόρθωσαν νά προσφέρουν. Ἔτσι ἔχει γεννηθεῖ ἡ ἀντίληψη περὶ εύφυων λαῶν ἢ διλιγότερο εύφυων, περί «περιούσιων» ἢ μή λαῶν.

Ο Γουΐλ καὶ ἡ «Αριελ Ντουράν», στό βιβλίο τους «Συμπεράσματα τῆς Ἰστορίας» γράφουν: «Ἡ ὑπαρξίς ἢ μή ἀόμων μέ πρωτοβουλία καὶ δημιουργικότητα μέ διαύγεια σκέψης καὶ δύναμη θέλησης (πράγμα πού ἀποτελεῖ περίπου καὶ τό όρισμό τῆς μεγαλοφυΐας) ικανῶν νά δίδουν ἀποτελεσματικές λύσεις στίς νέες προβληματικές καταστάσεις (πράγμα πού ίσοδυναμεῖ περίπου μέ τόν όρισμό τῆς εύφυΐας) είναι ὁ παράγοντας — ἡ τοιαύτη ὑπαρξη — ἐπιτυχημένης ἢ δχι ἀντιμετώπισης τῶν διαφόρων «προκλήσεων», πού δημιουργοῦν στούς λαούς τά φυσικά φαινόμενα, ὅπως ξηρασίες πλημμύρες, σεισμοί, τό ὄδυτινο δυναμικό καὶ ἡ ὑπαρξη ἢ μή πλουτοπαραγωγικῶν πηγῶν κ.τ.λ. ἢ οἱ ἀνθρώπινες ἐνέργειες, ἐντόπιες ἢ ἔξωτερικές, ὅπως λ.χ. οἱ ἐπικίνδυνες σχέσεις μεταξύ ἀρχόντων καὶ ἀρχομένων, ἢ ἔξω-

Στράτος Πατσαλιάς

(«Μέρες Κατοχῆς». Περιοδικό Σκουφάς,
Ιούλιος - Δεκέμβριος 1983).

‘Ο έθνικός χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ἰσραηλινῶν

τερική είσβολή κ.λπ. Έάν έρωτήσωμε, τί είναι έκεινο, πού κάμνει ένα δάτομο νά είναι δημιουργικό, μεταπέφορο, από την ιστορία, στήν ψυχολογία καί τή βιολογία — στήν έπιδραση τοῦ περιβάλλοντος καί στό παιγνίδι καί τά μυστικά τῶν χρωμοσωμάτων. Έν πάσει περιπτώσει, μιά «πρόκληση» πού άντιμετωπίζεται έπιτυχώς (όπως στίς ΗΠΑ τό 1917, 1933, 1941), έάν δέν έχανται τόν νικητή (όπως τήν ‘Αγγλία τό 1945), έξυψωνται τό φρόνημα καί τό έπιπεδο ένός έθνους καί τό κάμνει ίκανόν ν’ άντιμετωπίσει καί άλλες «προκλήσεις εἰς τό μέλλον». Έχοντες τά παραπάνω ύπόψη μας, θά προσπαθήσουμε νά δώσουμε μερικά στοιχεία γιά δυό «εύφυεις» λαούς, ιστορικούς καί δημιουργικούς, τούς “Ἐλληνες καί τούς Ἐβραίους, που γιά τή συμβολή τους, ο Οὐίνστων Τσόρτσιλ, είπε έπιγραμματικά: «Ἡ Ἱερουσαλήμ καί ή Ἀθήνα είναι οι σημαντικότερες πρωτεύουσες τοῦ κόσμου».

2. Οι ρίζες τῆς γνωριμίας ‘Ἑλλήνων καί Ἐβραίων - Παλαιότατη ἡ συνάντηση.

Aύτές βυθίζονται στά βάθη τῶν αἰώνων, στήν έποχή τοῦ Σαμψώντος, πού ή πρώτη του γυναίκα ήταν Φιλισταία, δηλ. Κρητικοπούλα καί άκόμη παλαιότερα. Οι Φιλισταίοι, ύπεροχη φυλή, ήσαν Κρήτες, ἀδελφοί τῶν Πελασγῶν, πρώτων κατοίκων τῆς Ἑλλάδας καί τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Αύτοί μετανάστευσαν στήν περιοχή πού βρέχεται στά παράλια τῆς ἄκρας ἀνατολικῆς λεκάνης τῆς Μεσογείου, 2000 καί πλέον ἐτη πρό Χριστοῦ. Τήν περιοχή έκεινή τήν ὄντυμασαν «Φαλεστίνη» τῆς οποίας ἐλαφρά παραφθορά ἀποτελεῖ ή ὄντυμασια «Παλαιστίνη», πού έτοι τήν ἀναφέρει καί ο ‘Ηρόδοτος. Είναι χαρακτηριστικό, ὅτι ή έπισημη ἔφημερία τῆς Ὁργάνωσης τοῦ Ἀράφατ λέγεται «Φαλεστίνη». Ο πατριάρχης Ἀβραάμ, (2.000 π.Χ.) περιπλανώμενος μέ τά πρόβατά του, συνάντησε τούς Φιλισταίους, μέ τόν ἀρχηγό τῶν οποίων, Ἀβιμέλεχ, είχε πολλούς διαξιφισμούς, ἀλλά τελικά συμφωνήσαν, ώστε ο ‘Ἀβραάμ νά παραμείνει στή χώρα τῶν Φιλισταίων μέ ἀντάλλαγμα τῆς φιλοξενίας, 7 πρόβατα, ὅπως λέγει η Βίβλος. Ἐπί 1.000 ἀκόμη ἐτη οι Φιλισταίοι παρέμεναν ἐλεύθεροι στή γῆ τους, μέχρις ὅτου, ἐπί Σαούλ καὶ Δαυίδ, οἱ «οἵκοι τῶν ὄποιων ἀντιμάχονταν ἀλλήλους γιά τήν ἔξουσια», ὑποτάχθηκαν καί τόν 70 αἰώνα π.Χ. τά ἔχην τους ήχαντονται ἀπό τό προσκήνιο τῆς ιστορίας. Είναι ἐξ ἀλλου, γνωστόν, ὅτι ὁ Δαυίδ ὡς βασιλική φρουρά χρησιμοποιούσε Φιλισταίους. Ἐν τῷ μεταξύ, είχαν δώσει στούς Φοίνικες τό ἀλφάβητο ὑπό τήν ἀρχαϊκή του μορφή τῶν 21 ιερογλυφικῶν γραμμάτων. Αύτό τό ἀλφάβητο πήραν οι ‘Ἐλληνες καί τό διεμόρφωσαν, ὅπως τό γνωρίζουμε, μέ μικρές παραλλαγές, στή μορφή τῶν γραμμάτων, ἀπό πόλη - κράτος, σέ πόλη - κράτος. Μέ τή μορφή, πού τό χρησιμοποιούσαν οι Χαλκιδεῖς, τό μετέδωσαν στούς Ρωμαίους μέσω τῆς ἀποικίας τους στήν Ιταλία, Κύμητ, τῆς ἀρχαιότερης ἐλληνικῆς ἀποικίας τους στήν Δύση. Αύτό ἀποτελεῖ τό γνωστό λατινικό ἀλφάβητο. (Λέγεται ὅτι καί τό μεταγενέστερο ἀραβικό ἀλφάβητο είναι ἐπινόηση ἐλλαινικῆς).

Οι Φιλισταίοι ἐδίδαξαν, ἐπίσης στούς Ἐβραίους τή χρήση τοῦ σιδήρου καί τοῦ χάλυβα καί τήν τέχνη τῆς τείχισης τῶν πόλεων. Ἐν τῷ μεταξύ καί οἱ ίδιοι προσχώρησαν στήν έβραική θρησκεία, ύψισταμενοί καί περιτομή, ὅπως ἀναφέρει ο ‘Ηρόδοτος. Ἀρκετό αίμα Φιλισταίων (Ἐλλήνων), ώς είναι φυσικό, ἀναμειχθεκ μέ αίμα Ἐβραίων, ὅπως καί μεταγενέστερα κατά τούς «ἐλληνιστικούς» χρόνους.

3. ‘Ἐλληνες καί Ἐβραῖοι τήν ἐποχή τοῦ Μεγάλου Ἀλεξανδρού καί τῶν διαδόχων του - Σχέσεις μέ ‘Athήνα καί Σπάρτη.

Hπροσέγγιση ‘Ἑλλήνων καί Ἐβραίων γίνεται τελεσίδικη καί πολύ καρποφορά τήν ἐποχή τοῦ Μεγ. Ἀλεξανδρού καί τῶν διαδόχων του, ίδιως δέ τών Πτολεμαίων. Ή περίοδος αὐτή τῶν πέντε αἰώνων, ἀποτελεῖ τή ‘χρυσή περίοδος» τῶν ἐλληνοεβραϊκῶν σχέσεων. Οι δύο λαοί, στό κοινωνικό, τό πολιτικό, τό πνευματικό,

Ζωγραφική παράσταση τοῦ Μωυσῆ μέ τίς Δώδεκα Ἐντολές.

τό θρησκευτικό, ἀκόμη καί τό στρατιωτικό πεδίο φτάνουν στό ἀποκορύφωμα τῆς φιλίας καί συνεργασίας, πού είναι κι αύτό ἀποκορύφωμα δόξας. Εξελληνισμοί ‘Ιουδαίων, ἔξιουδαϊσμοί ‘Ἐλλήνων γίνονται πολλοί - πολλοί ‘Ἐβραίοι παίρνουν ἐλληνικά ὄντυματα ή ἐξελληνίζουν τά δικά τους καί πολλές ἐπιψειδίες ἀνθρώπων, γλωσσών καί πολιτισμών λαμβάνουν χώραν. (Ἀβραάμ - Ἀβράμος, ‘Ιωσήφ - Ἰωσήπος, ‘Ισαάκ - Ἰσαχάιος ή ‘Ισαακος κ.ά.). Τά παραπάνω ὄφειλονται στό γεγονός τῆς συμπεριφορᾶς τῶν ‘Ἐλλήνων, ή οποία δέν ήταν καθόλου μισαλλόδοξη, οὔτε πολιτικά, οὔτε κοινωνικά, οὔτε θρησκευτικά. Απ’ ὅλους τούς κατακτήτες τῶν ‘Ἐβραίων, τῶν Αἴγυπτίων κ.ά. οι ‘Ἐλληνες, πλήν ἐλαχίστων περιπτώσεων, ύπηρξαν οἱ μαλακότεροι, καί οἱ σεβασθέντες τά πολιτικά καί θρησκευτικά δικαιώματά τους. Ο ‘Μέγας Ἀλεξανδρος, ἀφοῦ ἐλευθέρωσε τούς ‘Ἐβραίους ἀπό τούς Πέρσες, ἀναγνώρισε δλα τά δικαιώματά τους, καί οἱ μόνο ἐσεβάσθηκε τή θρησκεία τους, ἀλλά προσέφερε καί θυσία στό ναό πρός τόν Κύριο, τόν ‘Ἐναν Θεό. Θυμηθείτε ἐδῶ, ὅτι οι ‘Ἐλληνες, παρά τήν πολυθεΐα τους, είχαν συλλάβει τήν έννοια τοῦ ἐνός Θεοῦ, τοῦ ἀγνώστου, πρός τιμήν μάλιστα τοῦ όποιοι οἱ Αθηναίοι είχαν ιδρύσει, ώς γνωστὸν βωμό, μέ τήν ἐπιγραφή: «Τῷ ἀγνώστῳ Θεῷ», είναι μάλιστα οι ‘Ἐλληνες οἱ πρώτοι πού ἐπεξεργάστηκαν φιλοσοφικά τήν έννοια αὐτή (Ξενοφόνης, Πλάτων καί προπαντός ή ‘Αριστοτέλης). ‘Ἀλλωστε, οἱ ἐρευνητές διαπιστώνουν ὅτι στήν ἀρχαία ‘Ἐλλάδα ἀπαντοῦν ὅ πολυθεΐσμος, ὅ πανθεϊσμός καί ὅ μονοθεϊσμός. Τό Ταλμούδ, φιλολογικό, νομοθετικό καί λειτουργικό βιβλίο τῶν ‘Ἐβραίων ἀναφέρει, ὅτι ή ήμέρα δόξας που ο ‘Ἀλεξανδρος ἐδειξε εὐλαβεία πρός τόν ἀρχιερέα καί τόν φίλησε καί μαζί προχώρησαν πρός τόν ναό γιά τή θυσία, ήταν μέρα χαρᾶς καί τά παιδιά πού γεννήθηκαν τότε, δονιμάσθηκαν δλα τή ‘Γιουτώβ’ δηλ. ήμέρα καλή (βλ. Διάλεξη ‘Ἐλληνες καί ‘Ιουδαίοι’ ύπο δικτηγόρου Ιωσήφ Σιακῆ). Τό δόνομα αὐτό καθιερώθηκε ἐκτοτε στό ἐβραικό ὄνοματολόγιο. ‘Ἀλλά καί τό δόνομα ‘Ἀλεξανδρος» δρχισε καί ἔξακολουθεῖ ἀκόμη νά δίδεται σέ ἀγόρια τῶν ‘Ἐβραίων.

“Ἄς ύπενθυμίσουμε ἐδῶ, ὅτι καί τό Κοράνιο — κεφ. «‘Ἐλληνες» — ἀναφέρει ὅτι ‘οι ‘Ἐλληνες θά νικήσουν καί η ήμέρα αὐτή είναι ήμέρα δόξας γιά τούς ἀνθρώπους». Τήν ἐποχή τῶν Πτολεμαίων, ἐπί πληθυσμοῦ Αίγυπτου 7,5 ἑκατομ. τό ένα ἔκατον. ήσαν ‘Ἐβραίοι οἱ πλείστοι ἐλληνόγλωσσοι, ώστε παρέστη ἀνάγκη, η Βίβλος, τό ‘βιβλίο τῆς παρηγοριᾶς» νά μεταφρασθεῖ στά ἐλληνικά ύπο τῶν λεγομένων ἐβδομήκοντα. (Ο). ‘Η ἐλληνι-

‘Ο έθνικός χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰσραηλινῶν

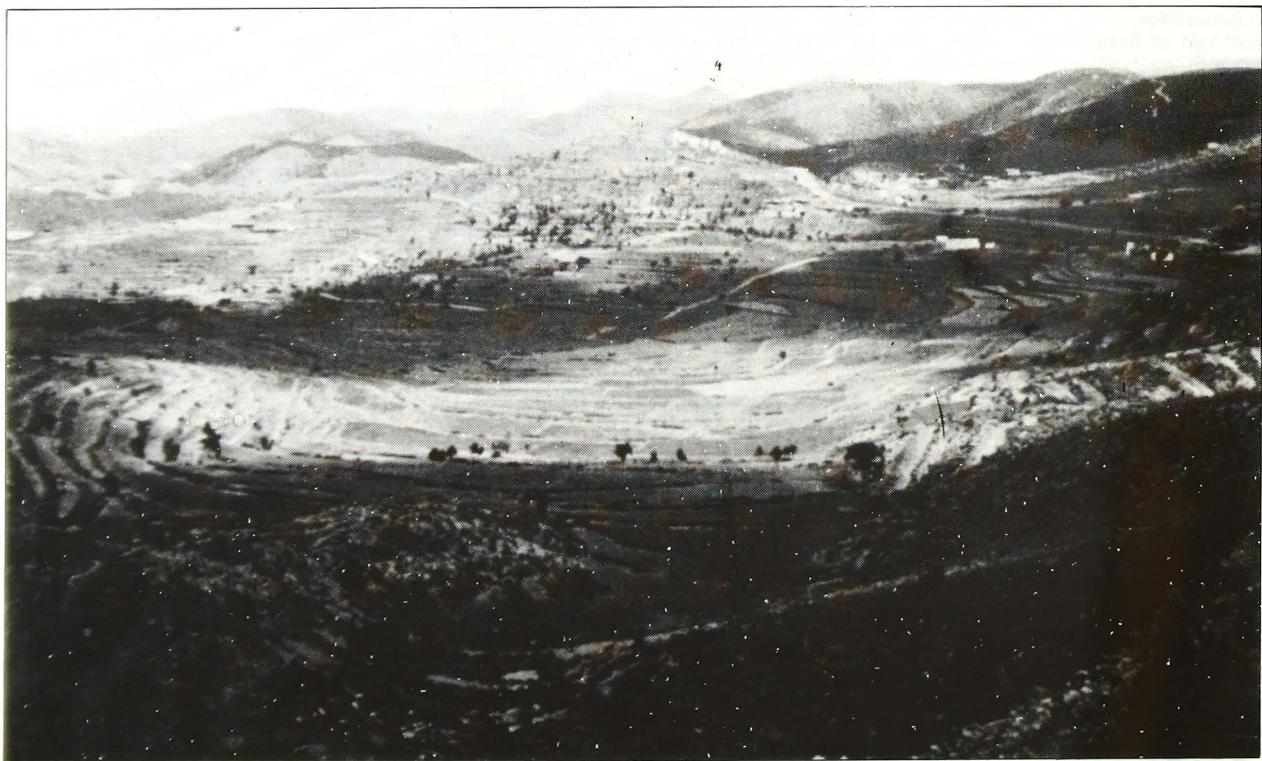
κή ήταν ή προσφιλής γλώσσα καὶ τοῦ Ταλμούδ τῆς Βαβυλώνας, πού δρίζε «Ἀγία Γραφή εἰς ἑβραική ἥ-έλληνική». Πολλοί ύπηρέτους σάν στρατιώτες ἢ ἀξιωματικοί στὸν στρατὸ τῶν Πτολεμαίων, ἐπὶ Πτολεμαίου δέ τοῦ Φιλομήτορα, δύο Ἐβραῖοι, ὁ Ὀνίας καὶ ὁ Δοσιθέος (προσέξατε τὰ ἔλληνικα τους ὄνόματα) ύπηρξαν ἀρχιστράτηγοι. Καὶ στὴν ἐποχὴ μας ἀρκετοὶ Ἐβραῖοι τῆς Ἑλλάδας ύπηρετοῦν στὶς Ἑλληνικές Ἔνοπλες Δυνάμεις. Κατὰ δέ την ἐποικία τοῦ 1940 - 1941 ὁ Ἑλληνοεβραῖος συνταγματάρχης τοῦ ἔλληνικοῦ στρατοῦ Μορδοχαῖος Φριζῆς ἔπεισε ἡρωικά μαχόνεος στὰ βουνά τῆς Ἡπείρου. Ἡ ἴδιαιτερη πατρίδα του Χαλκίδα, τιμώντας τὴ μνήμη του ἔδωσε τὸ ὄνομα του σὲ κεντρική ὁδὸ τῆς πόλεως. Ὁ Ἀρχιερέας δέ ἐθεωρεῖτο καὶ ἐθνάρχης μὲ ἀρμοδιότητες σ' ὅλῃ τὴν ἑβραϊκὴ παροικία. Τόση ήταν ἡ ἀντανάκλαση τοῦ ἔλληνιστικοῦ κόσμου στοὺς Ἐβραίους, ὥστε καὶ αὐτοὶ οἱ «ύποτελεῖς βασιλεῖς τῆς Ἰουδαίας ἐκοπτῶν νομίσματα μὲ ἔλληνικές ἐπιγραφές. Ἡ φιλία, γενικῶς, πού ὁ Ἀριστοτέλης τὴν δρίζει ὡς «μία ψυχὴ σὲ δύο σώματα» καὶ ἡ συμπάθεια Ἑλλήνων καὶ Ἐβραίων ὀρχόντων, ἥτο τόσο μεγάλη ὥστε καὶ ἐπισκέψεις μεταξύ Ἀθηνῶν καὶ Ἱεροσολυμιτῶν δέν εἶναι σπάνεις. Ἐκτὸς τῶν σχέσεων αὐτῶν μεταξύ Ἀθηνῶν καὶ Ἱεροσολύμων οἱ ἱστορικοί, ὅπως ὁ Ἰώσηπος στὴν «Ἰουδαϊκὴ Ἀρχαιολογίᾳ» του, σημειώνουν καὶ σχέσεις μεταξύ Ἱεροσολύμων καὶ Σπάρτης. «Ἔχει διασθεῖ στὸ ὡς ἄνω βιβλίο ἐπιστολὴ τοῦ βασιλιᾶ τῆς Σπάρτης πρός τὸν Ὄνια Γ', ἐθνάρχη τῆς Ἰουδαίας, στὴν ὁποία οὔτε λίγο, οὔτε πολύ, μεταξύ ὅλλων ἀναφέρει «ἔκ τοῦ αὐτοῦ γένους εἰσὶν οἱ τε Ἰουδαῖοι καὶ οἱ Λακεδαιμονῖοι ἐκ τοῦ Ἀβραὰμ καταγόμενοι».

Ἄργοτερα, Ἰωνάθαν ὁ Μακκαβαῖος, ἀδελφός τοῦ ἥρωα Ἰούδα τῶν Μακκαβαίων πού ξεσκώθηκαν κατὰ τοῦ Ἀντιόχου Δ', ἐστειλε πρέσβεις στὴ Σπάρτη, ύπέμνησε τὴ συγγένεια, ἀνήγγειλε τὴ σωτηρία τοῦ ἔθνους, προσθέτοντας, διτὶ στὶς προσευχές τῶν Ἰουδαίων γίνεται παράκληση καὶ ύπέρ τῆς σωτηρίας καὶ νίκης τῶν Λακεδαιμονίων!! Αἰκαταίος ὁ Ἀβδηρίτης, ύπηρξε

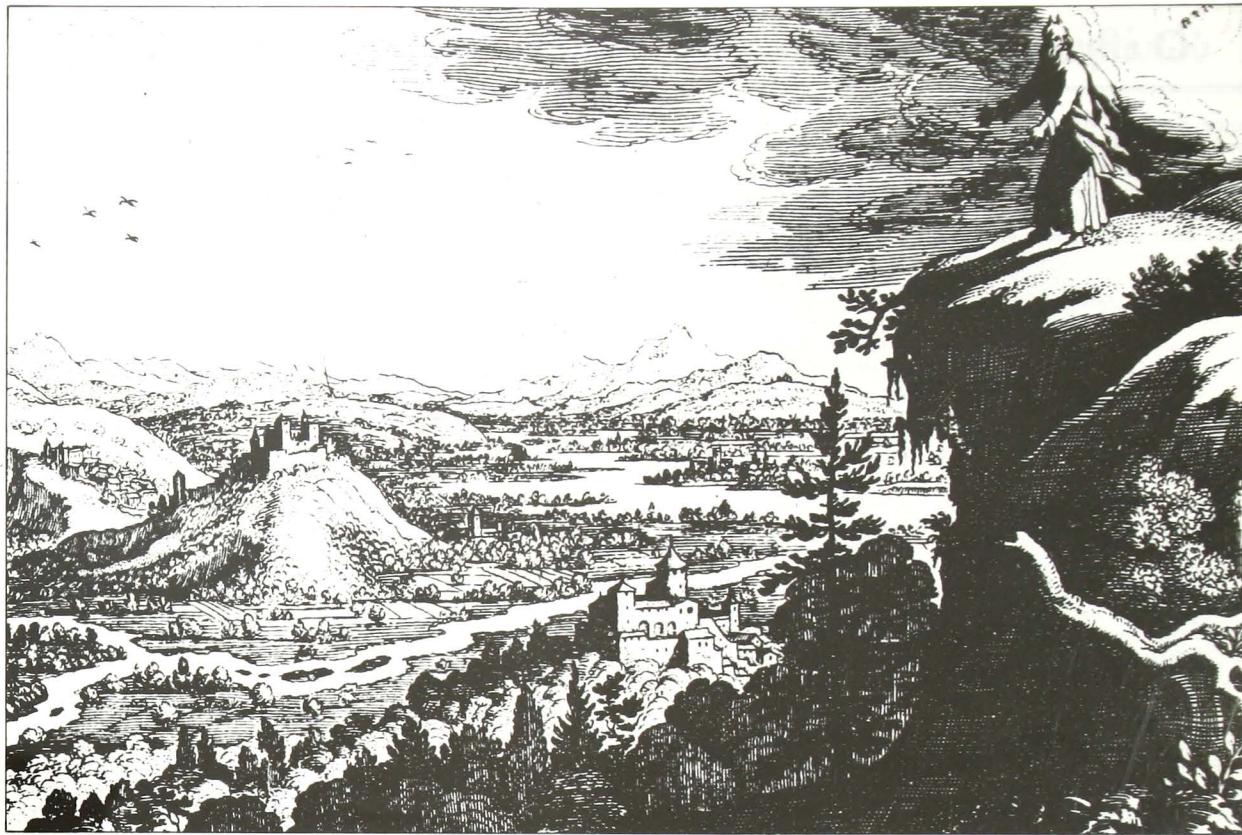
πρωτοπόρος τῆς προσπάθειας ἀποδείξεως κοινῆς καταγωγῆς Ἑλλήνων καὶ Ἐβραίων. Γενικῶς δύναται νά λεχθεῖ ὅτι ἐπί Πτολεμαίων γίνεται συγχώνευση τῶν δύο πολιτισμῶν: ἡ θεοκρατία τῆς Ἱερουσαλήμ πλησιάζει τὴν κοσμικὴ δημοκρατία τῶν Ἀθηνῶν καὶ ὁ Ἰουδαϊκός μονοθεϊσμός τὴν ἔλληνικὴ πολυθεΐα. Τά αύστηρά ἡθη τῆς Ἰουδαίας, τὰ ἐλευθέρια τῆς Ἑλλάδας, καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς ζωῆς χάρισε τὴ λατρεία τοῦ κάλους καὶ τῆς ἀπολαύσεως, ὅπως ὑποστηρίζει ὁ Bertholet στὴν «Ιστορία πολιτισμοῦ τοῦ Ἰσραὴλ». Στήν Ἀλεξανδρεία, τὴν ὥραιότερη πόλη τοῦ τότε κόσμου, πού πνευματικά είχε ἀντικαταστήσει τὴν Ἀθήνα, ἀναπτύσσονται φιλοσοφικά ρεύματα καὶ ὁ Ἐβραῖος Φίλων (10 π.Χ. - 50 μ.Χ.) «κολοσσός τῆς νεοπλατωνικῆς φιλοσοφίας», ἐδῶ στὴν Ἀλεξανδρεία προσπάθησε νά ταυτίσει — ἀν καὶ ὅχι μὲ πολλὴ ἐπιτυχία — τὴ σοφία τῆς Βίβλου μὲ τὸν λόγο τῆς ἔλληνικῆς σκέψης. Καὶ είναι ἐδῶ, στὰ χρόνια τοῦ Χριστιανισμοῦ, πού ἡ ἐκκλησία στό ἔνα χέρι κρατούσε τὴ Βίβλο, τὸ Εὐαγγέλιο, καὶ στό ἄλλο τοῦ Πλάτωνα, ὅπως ὁ θαυμαστός Ὁριγένης (185 - 254 μ.Χ.).

4. Γενικά χαρακτηριστικά Ἑλλήνων καὶ Ἐβραίων

Oi «Ἐλληνες είναι ἀρίας φυλῆς, μὴ ἔχοντες ἄλλον συγγενή λαό πλήν τῶν Ἰλλυριῶν (σημερινῶν Ἀλβανῶν). Οἱ Ἐβραῖοι είναι σημιτικῆς φυλῆς, δέν ἔχουν καὶ αὐτοὶ ἄλλους συγγενεῖς λαούς, τό δέ δονομά τους σημαίνει «περιπλανώμενοι» καὶ πηγάζει ἀπό τίς περιπλανήσεις τους μεταξύ Μεσοποταμίας - Ἀραβίας - Αιγύπτου καὶ Παλαιστίνης. Είναι ἀμφότεροι λαοί πού γιά ποικίλους λόγους, ἀναπτύχθηκαν ταχέως, καίτοι κάπως διαφορετικά καὶ οἱ ὄποιοι μὲ τὴ σκέψη τους, τὴ θρησκευτικὴ τους πίστη πού «δρη μεθιστάνει» καὶ είναι «ἄγκυρα ἐλπίδας», τὴ φιλοσοφία τους γιά τὴ ζωή καὶ τὸ θάνατο, τὴν ἄποψή τους γιά τὸν «Ἀνθρωπό» καὶ γιά τὸ Θεό, τὴν ἐπιχειρηματική τους ίκανότητα

‘Η Γῆ τῆς Ἐπαγγελίας, ὅπου, κατά τὴν παράδοση, ρέει τὸ γάλα καὶ τὸ μέλι.

Ο Μωυσῆς στήν Γῇ τῆς Ἐπαγγελίας.

καί δημιουργικότητα τό πάθος καί τή γόνιμη φαντασίας καί τήν πολιτική τους σκέψη, τήν όργανωτική τους ικανότητα καί ταχτική, τή λατρεία τής έλευθερίας καί τό σεβασμό τής τιμῆς τού ἀνθρώπου, καί τήν ἀγωνιστικότητα ἐδείξαν στούς συγχρόνους τους καί στούς μετέπειτα λαούς καί δειχνουν μέχρι σήμερα καί θά δείχνουν, ἀσφαλῶς, καί στούς μελλοντικούς, τίς κατευθύνσεις πρός τίς ὄποιες πρέπει νά πορεύονται οι ἀνθρώποι, σάν ἄτομα καί σάν λαοί, γιά μιά κατεξιωμένη ύλικα καί πνευματικά ζωή. Μακρά καί περιπετειώδης ἡ ιστορία τῶν Ἑλλήνων, μακρά καί περιπετειώδης καί τῶν Ἐβραίων. Κανείς λαός, ὅπως οι δύο αὐτοί, δέν δοκιμάσθηκε ἀπό τίς «τροπές» τῆς μοίρας καί τίς ἀνθρώπινες δραστηριότητες. Πλούσια καί συμβολική ἡ μυθολογία τῶν Ἑλλήνων πλούσια καί συμβολική καί ἡ μυθολογία τῶν Ἐβραίων καίτοι, στή περίπτωσή τους ὁ θεός, ὁ Γεχωβά, ὁ Γιαχβέ, ἀμέων ἡ ἐμμέσως είναι πάντοτε παρών. Ἰσχυρή ἡ θρησκευτικότητα τῶν Ἑλλήνων, τήν ὄποια οι Ρωμαῖοι ποτέ δέν ἔφθασαν, ισχυρή καί ἡ θρησκευτικότητα τῶν Ἐβραίων. Τό ύψος τῆς θρησκευτικότητας αὐτῆς, δρώντας σάν ἑρέθισμα, ὀδήγησε στή δημιουργία ἀριστουργμάτων τῆς φιλολογίας, ὅπως ἡ Βίβλος γιά τούς Ἐβραίους, (ώς Βίβλος τῶν Ἐλλήνων θεωρεῖται ὁ Τίμαιος τοῦ Πλάτωνα), οἱ τραγῳδεῖς γιά τούς "Ἐλλήνες". Ὁδήγησε ἀκόμη σέ ύψηλής ἐμπνευσής καλλιτεχνήματα, ὅπως οι ζωγραφικοί πίνακες, τά γλυπτά γιά τούς "Ἐλλήνες καί σέ ἀρχιτεκτονικά μεγαλουργήματα πολυσήματα ὅπως ὁ ναός τού Σολομῶντος, ὁ Παρθενώνας καί ἡ Ἀγία Σοφία, γιά νά περιοριστούμε μόνο στά παλαιότερα. Ὁ καθηγητής N. Λούβαρδος κάπου γράφει: «Μέσα σέ ὄλα τά ὄρατά καί αἰσθητά πολιτιστικά δημιουργήματα ὑπάρχει ἡ ψυχή τῶν ἀπείρων γενεών τού παρελθόντος, οἱ ὄποιες ώριμασαν στὸν ἀγώνα καί τὸν πόνο καί ἔπλασαν στὸν ἐαυτό τους αἰσθητή τήν ἔκφραση τῶν ἀξιών τους, τῶν ἴδανικῶν τους καί τῆς νοσταλγίας τους. Ἡ αἰσθητή αὐτή ἔκφραση είναι: ἡ πολύφωνη καί μεγαλόφωνη γλώσσα τού πολιτισμού, είναι πάντων ἡ θρησκεία, μέ τά σύμβολα τῆς λατρείας της, είναι ἡ τέχνη μέ τήν ποικιλία τῶν μορφῶν της, τίς γραμμές της καί τούς ρυθμούς της, τούς λόγους καί τίς εἰκόνες της.

Η ιστορική πορεία καί τῶν δύο λαῶν τροφοδοτεῖται πάντοτε ἀπό τήν πνευματική τους παράδοση καί ἀπό τή σωστή θέντη ἀγωγή τους. Ἀμφότεροι δέν λησμονοῦν ὅτι, πρώτα ἥλα ὄφείλουν νά είναι θέντικά ἀνθεκτικοί καί ἔτοιμοι νά λάβουν θέσεις στίς «πτάλεις» γιά τήν προάσπιση τοῦ χώρου τους, τοῦ πολιτισμοῦ τους, τῶν παραδόσεών τους, πού ἀποτελοῦν καί τά στοιχεία τῆς ταυτότητάς τους. Καί ἀποτελεῖ βαθειά συνείδησή τους, ὅτι τήν ταυτότητα αὐτή ὄφείλουν νά τή διατηρήσουν καί ὅχι νά τήν ἀφήσουν νά ἀφανιστεῖ στίς ὄποιες δῆμοτες διεθνεῖς ή παγκόσμιες ὁμαδοποίησεις ή κοινότητες λαῶν, πρός τίς ὄποιες εύτυχως ὀδεύουμε, ἐστω καί μέ βήματα σημειω-

τά. Ὁ Ἑλληνισμός καί ἡ Ἐβραϊσμός είναι κυρίως πνεῦμα, ἵδεα, φῶς, παράδοση καί πρόοδος. Μέ τά στοιχεία αὐτά ἐμεγαλούργησαν καί μεγαλουργοῦν, ἐδιδάχθησαν καί διδάσκουν. Μέ τά στοιχεία αὐτά θά δικαιωθοῦν καί στό μέλλον. Διότι, διά τά ιστορικά ἔθνη, ὅπως τό έθνος τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ἐβραίων, ἡ ἀπόδειξη γιά τό αὔριο είναι πάντοτε τό χθές καί ποτέ τό σήμερα. Στά νέα κράτη μας, (Ἑλληνικό τό 1830, Ἐβραϊκό τό 1948) παραλάβαμε μεγάλες ἀξίες (παραδόσεις, θρησκεία, γλώσσα, ἡθη, θείμα, περιβάλλον), δημιουργοῦμε ἐπιπτεύγματα νέα δηλ., σημειώνουμε πρόσδοτο καί βιθύζομε ἐρευνητικό τό βλέμμα πρός τό μέλλον γιά νέες κατακτήσεις, νέες ἀκτινοβολίες ἡμῶν τῶν παλαιῶν λαῶν ἐπάνω στή σύγχρονη παγκόσμια ζωή, πράγμα πού ἀποτελεῖ καί τήν εὐγενική μας φιλοδοξίας. Τή φιλοδοξία αὐτή, τή θεωροῦμε χρέος μας νά τήν ἔχομε, διότι πιστεύομε διό τό πολιτισμός ἡ, κατά τόν λατινικό ὄρο, ἡ «κουλτούρα» μέ τή σωστή ἐννοία τού ὄρου ἔχει λυτρωτική δύναμη, ἐπειδή γονιμοποιεῖ τή δραστηριότητα τού ἀνθρώπου, δημιουργεῖ συνθήκες γιά κοινωνική ἀπελευθέρωση καί τονώνει τή συνείδηση. Μέσα στόν πολιτισμό περιλαμβάνομε καί τή σωματική ἀγωγή καί τόν ὀθλητισμό, πού ἀποτελοῦν κατ' ἔξοχην πολιτιστικές ἐκδηλώσεις, χαρακτηριστικές κάθε ἀτόμου, κάθε λαοῦ, κάθε ἔθνους. Δέν είναι χωρίς σημασία, ἐπί τού προκειμένου, τό γεγονός, ὅτι οι ἀρχαῖοι "Ἐλλήνες, ἐγκαταλείποντες τή Μητρόπολη, γιά τήν ἰδρυση κά-

‘Ο έθνικός χαρακτήρας τῶν ‘Ελλήνων καί τῶν ‘Ιοραηλινῶν

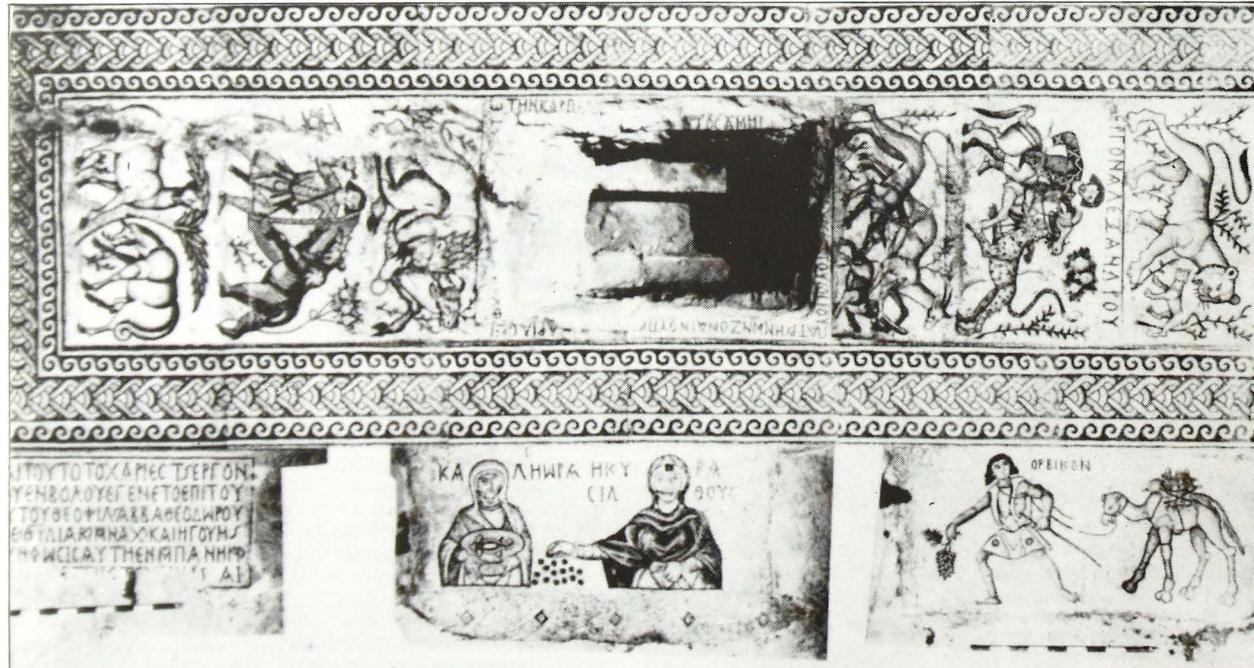
ποιας ἀποικίας ἄρχιζαν τὴν ἴδρυσην, μέ τὴν ἀνίδρυσην ναοῦ (στὸν ὅποιο διατηροῦσαν τὴν «ἱεράν φλόγαν» καὶ τὸ χῶμα πού εἶχαν φέρει ἀπό τὴν μητρόπολη) γιὰ τὴν ἀσκηση τῆς ψυχῆς, τὴν κατασκευὴν γυμναστηρίου γιὰ τὴν ἀσκηση τοῦ σώματος, καὶ τὴν οἰκόδομηση θεάτρου, πρὸς «τέρψιν ἄμα καὶ μάθησιν». Σὲ τετοιες δραστηριότητες ὁφείλουμε νά όμοιογήσωμε, ὅτι ὁ ‘Ἐβραισμός ἦταν τουλάχιστον ἐπιφυλακτικός. Τοῦτο, φρονῶ, ὅτι ὁφείλεται μεταξὺ ἄλλων καὶ στὴ θρησκεία. Ἡ ἔβραική θρησκεία, εἶναι θρησκεία τῆς ἑρόμου, θρησκεία τῆς ἀνάγκης, θρησκεία τῆς αὐστηρῆς πειθαρχίας, εἶναι θρησκεία πού διεμόρφωσε ὁ Μωϋσῆς ‘κατ’ ἐντολὴν’ τοῦ Θεοῦ, τοῦ ‘Ιεχωβᾶ. Ἡ θρησκεία τῶν ‘Ελλήνων διαμορφώθηκε ἀπό ἄνδρες, ὅπως ὁ ‘Ομηρος, ὁ ‘Ισιδος, ὁ Αἰσχύλος, ὁ Πλάτων, ὁ ‘Ἀριστοτέλης καὶ ἄλλοι παρόμοιοι, καὶ διά τοῦτο εἶναι ὀλιγότερο αὐστηρό, πειστέρο εὑκαμπτό καὶ ἀνεκτική καὶ δέν ἔχει τὸν δογματισμὸν τῆς ιουδαϊκῆς, εἶναι θρησκεία τῆς χαρᾶς καὶ τῆς εὔτυχιας. Ἡ θρησκεία τῶν ‘Ἐβραιών εἶναι θρησκεία τῆς ταλαιπωρίας, τῆς λύπης, ἀλλά καὶ τῆς παρηγορίας καὶ τῆς ἐλπίδας. Οἱ θεοὶ τῆς ‘Ἐλλάδας εἶναι δημιούργοι «κατ’ εἰκόνα καὶ ὄμοιώση», τῶν ἀνθρώπων τῶν ‘Ἐλλήνων, ὁ θεός τῶν ‘Ἐβραιών εἶναι ἄναρχος, δημιούργος τοῦ κόσμου «ἔκ τοῦ μηδενὸς» καὶ πλάστης, αὐτός, τῶν ἀνθρώπων «κατ’ εἰκόνα αὐτοῦ καὶ ὄμοιώσιν», εἶναι δημιούργος καὶ «ομοιθέτης τοῦ σύμπαντος, ἐνώ ὁ θεός τοῦ ‘Ἐλλήνων εἶναι «νομοθέτης» τοῦ ἀνέκαθεν ὑφισταμένου Συμπαντος. Ὁ Θεός τῶν ‘Ἐλλήνων εὔρε, μεδ ἄλλα λόγια, τὴν προϋπάρχουσα «ὕλην» καὶ τὴν ἔταξινόμησε, σάν ἀριστος ἀρχιτέκτων, πολὺ ὡραῖα, ὥστε νά γίνει «κόσμος» (= κόσμημα) ἀρμονικό στερέωμα, πού με λύπη του ὁ ‘Αναξαγόρας σκέπτεται, ὅτι θά ἀποθένει κάποτε καὶ θά πάψει νά ἀπολαμβάνει αὐτή τὴν ἀρμονία. Ἡ ὕλη κατά τούς ‘Ἐλληνες οὔτε δημιουργεῖται, οὔτε ἔξαφανίζεται, ἀπλῶς μετασχηματίζεται. ‘Αντιθέτως στὴ θρησκεία τῶν ‘Ἐβραιών ἡ ὕλη καὶ δημιουργεῖται καὶ ἔξαφανίζεται. (“Ἄς θυμήσωμε ἐδῶ τὴ γιγαντομαχία” — κατά Πλάτωνα τοῦ πνεύματος περὶ τῆς οὐσίας — ὕλης — πού ἀρχισε ἀπό τούς ‘Ιωνες φιλοσόφους καὶ ὀλοκληρώθηκε ἀπό τὸν ‘Ἀριστοτέλη). Στούς ‘Ἐβραιούς τὸ «προπατορικό ἀμάρτημα» βαραίνει στὴν πορεία

τῶν ἀνθρώπων (ὁ Χριστιανισμός δέχεται ὅτι διά τῆς σταυρώσεως τοῦ Χριστοῦ ἡ ἀνθρωπότητα ἀπελευθερώθηκε — λυτρώθηκε — ἀπό τὸ προπατορικό ἀμάρτημα — διά τοῦτο καὶ ὁ σταυρωθεὶς Χριστός — ἀποκαλεῖται «Λυτρωτής»).

Ἡ Ἑλληνική θρησκεία, δὲν βαρύνεται μέ προπατορικό ἀμάρτημα, καὶ οἱ ‘Ἐλληνες εἶχαν μὲν τὴ συναίσθηση τῆς ‘ὕβρης» πρός τούς θεούς, ἀλλά τὴν ἐνοχὴ τῆς «ἀμαρτίας» δὲν τὴν εἶχαν. Εἶναι πάντως, χαρακτηριστικό, ὅτι, καὶ στὶς δύο θρησκείες, ὁ ἀνθρωπὸς φέρεται πλασθείς ἀπό χῶμα καὶ νερό ἀπό πηλό καὶ ὅτι θεωρεῖται δημιούργημα μοναδικό δυνάμενο νά θεωθεῖ. Ὁ ‘Ιεχωβᾶ τιμωρεῖ τούς πρωτόπλαστους διά τὴν πειρέργειά τους νά μάθουν - ἐνθυμοῦ, ὅτι τὸ δέντρο, ἀπό τούς καρπούς του ὀποίου ἔφαγε ἡ Εὕα, ἀποκαλεῖται «Ξύλο τῆς γνώσεως», ὁ δέ Δίας τιμωρεῖ τὸν Προμηθέα, διότι ἔκλεψε ἀπό τούς θεούς τὸ «πῦρ» καὶ ἐδίδαξε τούς ἀνθρώπους πῶς νά τὸ ἀποκτοῦν καὶ πῶς νά τὸ χρησιμοποιούν. Ὁ Χριστιανισμός (ἐβραιοῖς «Γκόψω») θρησκεία ἀπολύτρωσης ἀπό ἀνυπόφορο βίο» εἶναι κράμα ἐλληνικῶν καὶ ἐβραικῶν ἀντιλήψεων «εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα ἀδελφικῆς συνεργασίας, κατανοήσεως καὶ ἀλληλουσμπληρώσεως τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ ἐβραικοῦ πνεύματος» (ἰστορικός Σάθας). Ὁ Χριστιανισμός εἶναι τρόπον τινά, ὥστα γράφει ὁ ‘Ἀμαντος, συμπλήρωση καὶ διόρθωση τῆς παλαιᾶς ιουδαϊκῆς θρησκείας, ὅπως αὐτή διαμορφώθηκε μετά τὴν ἔξορία τῶν ‘Ἐβραιών (στὴ Βαβυλώνᾳ ἐπί Ναβουχοδονόσορος, τὸ 606 π.Χ.) καὶ ἐπάνοδό τους στὴ Παλαιστίνῃ, ἐπί Κύρου, τὸ 538 π.Χ.

5. Μερικά ἀκόμη κοινά χαρακτηριστικά ‘Ελλήνων καὶ ‘Ἐβραιών.

Kάθε δυναμικός λαός ἔχει καὶ ἀρετές καὶ κακίες καὶ προτερήματα, πλεονεκτήματα καὶ μειονεκτήματα καὶ μάλιστα λέγεται ὅτι τὰ μειονεκτήματα εἶναι ἀπόροια τῶν ἡλεονεκτημάτων. Οἱ ‘Ἐλληνες καὶ ‘Ἐβραιοί λοιπόν, ὡς ἄτομα καὶ ὡς λαός, κατεξοχήν δυναμικός, δὲν εἶναι δυνατόν νά μήν ἔχουν πλαί στὶς ἀρετές τους

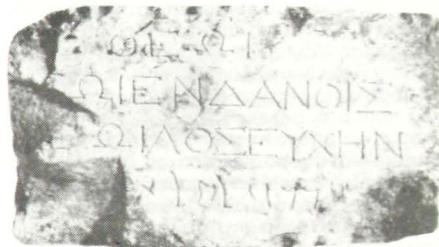
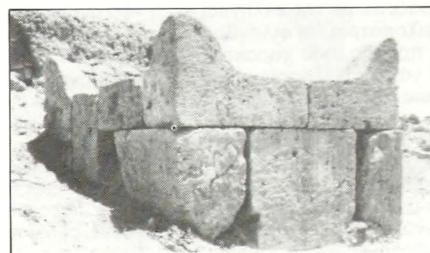

Μωσαϊκό δαπέδου ἀπό τὴν περιοχὴ Kissusim.
Στὴν ἐπιγραφὴ ἀναφέρεται ὅτι κατασκευάσθηκε τὸ 576 κ.π.

‘Ο έθνικός χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ἰσραηλινῶν

καὶ τίς ἀντίστοιχες κακίες τους, ἀλλ’ ὁ πάνοσοφος Ἀριστοτέλης καὶ φιλόσοφος τῆς «μεσότητας» ἔχει ἀποφανθεῖ, ὅτι δέν μᾶς ἐνδιαφέρει ὁ χαρακτήρας τῶν ἀνθρώπων ἄλλ’ ἡ συμβολὴ τους γιὰ τὸ καλὸ τῆς ὀλότητας. Καὶ ἀπὸ τῆς πλευρᾶς αὐτῆς, οἱ Ἐλληνες «Ἀνθρωποι» καὶ οἱ Ἐβραῖοι «Ἀνθρωποι» ἔχουν πάρα πολλά προσφέρει στὴν ἀνθρωπότητα, χάρις, μεταξύ ἄλλων, στὰ δημιουργικά τους μυαλά καὶ τὰ ἐπιδέξια χέρια τους. Αὐτοὶ ἔμαθαν τὸν κόσμο πῶς νά σκέπτεται, πῶς νά ἐνεργεῖ, ἄλλα καὶ πῶς νά πεθαίνει «οὐ μετά λήθης» ἢ «ἔπι ἐλπίδι ἀναστάσεως». Καὶ ἡ ἰδέα τῆς ὑστεροφυμίας ἡ τῆς ἀναστάσεως εἶναι ἀρχαιότατη τὸ σόσιο τούς Ἐλληνες, δόσι καὶ στούς Ἐβραίους, γιατὶ ἀποτελεῖ μύχιο πόθῳ τῆς ψυχῆς τους. Ἡ ἀνάσταση ἐκφράζει τὴ λαχτάρα τῶν ἀνθρώπων γιὰ μιὰ καλύτερη ζωὴ, καλύτερη ἀπὸ τὴν καθημερινή τους, ποὺ εἶναι περισσότερο ἀπότυχα παρὰ ἐπιτυχία, περισσότερο ἀπόγονητική παρὰ ἱκανοποιητική, περισσότερο σκοτεινή παρὰ φωτεινή, περισσότερο δάκρυ παρὰ γέλιο. Καὶ δέν μπορούσε νά εἶναι διαφορετική, ἀφοῦ οἱ πράξεις οἱ δικές μας καὶ τῶν γύρω μας, τῶν ιδικῶν μας ἡ τῶν ξένων εἶναι οἱ περισσότερες κακές. Ο Βίας, οἱ Πρινεύς, ἐλεγει ὅτι «ὅλες οἱ πράξεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι κακές». Ο Ἀριστοτέλης, λόγω τῆς μετριοπαθείας του, τῆς «μεσότητάς» του, λέγει ὅτι δχι ὅλες ἄλλα «οἱ περισσότερες πράξεις τῶν ἀνθρώπων εἶναι κακές». Τὴν τελευταία αὐτὴ ἀπόψη υἱοθετεῖ καὶ ὁ Χριστιανισμός λέγοντας διὰ μέσου τοῦ ἴδρυτοῦ του, «Ἐδῶκα ύμιν τὸ φῶς καὶ τὸ σκότος καὶ οἱ πλεῖστοι ἐπελέξατε τὸ σκότος». Βλέπει, λοιπόν, ἡ ἀνθρωπότητα, κάθε φορά τὰ δινειρά της καὶ τὰ ἰδανικά της νά καταρρέουν, τὰ δημιουργήματα της νά γίνονται «ἀποκαΐδια». Καὶ στὴ συνέχεια, βλέπει, ὅτι, δητ’ αὐτὰ τὰ ἀποκαΐδια, ἔρχεται «Ἀνάσταση». Βλέπει τὴ ζωὴ ἀπὸ χαρά νά γίνεται δάκρυα καὶ ἀπὸ δάκρυα χαρά. Βλέπει τὴ ζωὴ λοιπόν μιὰ «χαρμολύπη». Ἀφοῦ, κατὰ τὴν πίστη μας, ὅ «ἔνας» ἀναστήθηκε, θὰ ἀναστήθει καὶ ὁ κάθε ἀνθρώπος, καὶ κάθε σύνολο ἀνθρώπων, κάθε λαός, κάθε θνοῖς. Ἡ ἱστορική ἐμπειρία ἐπιμαρτυρεῖ τὴν ὄρθροτητα τῆς πίστης αὐτῆς. Καὶ ὁ «κενός τάφος» δέν εἶναι πλέον, μετά τὴν ἀναστάση, παρὰ φῶς, χαρά, εἰρήνη τοῦ κόσμου. Τί κι ὃν ἀργοῦν τὰ ἀγάθα αὐτά νά γίνουν πραγματικότητα καθολική; Ἀργά ἡ γρήγορα θά γίνουν παγκόσμια πραγματικότητα, αὐτό ἐπιμαρτυρεῖ ἡ ἐπισυσσωρευμένη ἱστορική ἐμπειρία. Δέν σταυρώθηκε καὶ ἀναστήθηκε τὸ ἔβραικό θένος; Δέν σταυρώθηκε καὶ ἀναστήθηκε τὸ ἔβραικό θένος; «Ολα τὰ θήνη, Παλαιστίνιοι, Κούρδοι, Ἀρμενίοι τὸν ἀναστήθουν καὶ ποθιτά πατρίδα ἐλεύθερη ἡδὲ ἀποκτήσουν. Δέν βηματίζουμε πρός τὴν παγκόσμια ἑνότητα καὶ συνεργασία παρ’ ὅλες τὶς παλινδρομήσεις. Τὸ γονίδιο δέν πεθαίνει καὶ οἱ «ἄνθρωποις» ἀνασταίνεται στούς ἀπογόνους του.

Ἡ ἐλευθερία ἀποτελεῖ μεράκι γιὰ τούς Ἐβραίους, πάθος γιά τούς Ἐλληνες. Ἀπὸ τούς περισκούς πολέμους ὡς τὴν πολιορκία τῆς Κωνσταντινούπολης (τῆς «Νέας Ἱερουσαλήμ») καὶ ἀπὸ τὴν ἐπανάσταση τοῦ 1821 μέχρι τὴν ἐποποίᾳ στὰ βουνά τῆς Ἀλβανίας ὁ θρυλικός ἥρωασμός τῶν Ἑλλήνων, γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἐλευθερία, γράφει σελίδες δόξης. Ἀλλά καὶ ἀπὸ τούς ἥρωες τῶν λεγεώνων τῆς Δεβρώρας¹ (= μελισσαράς) καὶ τοῦ ἦφεθ², (δίκαιος) μέχρι τὴ θύσια τῶν Μακκαβαίων καὶ τούς ἀγώνες τοῦ νέου Ἰσραὴλ, εἶναι ἡ ἴδια ιστορία, πού ἐπαναλαμβάνεται, εἶναι ἡ ιστορία τοῦ ἀγώνα μᾶς φούχτας ἀνθρώπων πού ἀγώνιζονται γιὰ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἐλευθερία. Στούς δύσκολους καιρούς τῆς σκλαβιᾶς καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἐβραίων οἱ θρησκευτικοὶ τους ἥγετος ἥσαν καὶ ἐθνάρχες. Τὸ «Συνέδριο» (Σαχεντρί - ἐκ τῆς ἐλληνικῆς λέξης) γιὰ τούς Ἐβραίους, καὶ τὸ πατριαρχεῖο γιὰ τούς Ἐλληνες ἥταν οἱ πνευματικές, πολιτικές, δικαστικές, θρησκευτικές, βεβαίως, κεφαλές τοῦ ὑποδιύλου θένους. Εἶναι δυστολοί, πού σὲ ὅλη τοὺς τὴν ἴστορια πολεμοῦν καὶ ζοῦν, ζοῦν καὶ πολεμοῦν, παρόλο πού τὸ δράμα τους εἶναι ἡ εἰρήνη τὴν ὅποια οἱ Ἐλληνες ἔθεοποίησαν καὶ οἱ Ἐβραῖοι ἄγάπησαν καὶ ἐνοστάληγμασαν. Ἐξ ἀλλου τὸ ἐπιχειρηματικό δαιμόνιο, καὶ ἡ ἐπιδιώκηση καλύτερης ποιότητας ζωῆς δηλ. Ἡ πρόδοσις ἀποτελοῦντι διό χαρακτηριστικό δαιμόνιο ‘Ἑλλήνων καὶ Ἐβραίων. Ἡ «διασπορά» πού ἀρχισε ἀπὸ τούς πολύ παλιούς χρόνους, εἶναι ἀμφοτέρων χαρακτηριστικό γνώρισμα. «Ὑπάρχει γωνία τῆς γῆς στὴν ὅποια νά μήν ἔχει πατήσει ἡ νά μήν πατεῖ σήμερα ἐλληνικό ἥ ἔβραικό ποδάρι; Καὶ οἱ δύο λαοὶ ἀποτελοῦν τὸ «ἄλας τῆς

Επάνω: ‘Ανακατασκευασμένο μνημεῖο τοῦ 8ου π.Χ. αἰώνος (Αρχαιολογικό Ινστιτούτο Πανεπιστημίου Τέλ Αβίβ). Κάτω: Έλληνο - αραμαϊκή έγγραφη τοῦ δεύτερου π.Χ. αἰώνας.

γῆς» καὶ ἀνθρώπους των συναντᾶς παντοῦ. Σήμερα, στὴ «διασπορά» εύρισκονται περὶ τὸ 9 ἑκατομμύρια Ἐβραῖοι καὶ περὶ τὰ 3,5 - 4 ἑκατ. «Ἐλληνες, ποὺ ἐργάζονται καὶ προοδεύουν σε ὅλους τούς τομεῖς τῆς ἀνθρώπινης ἐκφανσης. Ριζώνουν ἐκεῖ, ἀλλά τὴν ιδιαίτερη πατρίδα τους ούδεποτε λησμονοῦν: «νά μαραθεῖ τὸ χέρι μου Ἱερουσαλήμ, ἔαν σὲ λησμονήσω». Καὶ τὸ ἐλληνικό «ἔνος εἰς τὴν Ενεντιά πρέπει νά βάζει μαῦρα γιὰ νά ταιριάζει ἡ φορεσιά μὲ τῆς καρδιᾶς τὴ λαύρα», τὸ νόστιμον ημαρτοῦ νόστου ὑπονοοῦν.

Οἱ ἐλληνικές ἀποικίες, ύστερα ἀπὸ τούς δύο μεγάλους ἄρχαιοις ἀποικισμούς, ἔκπληκτων γύρω ἀπὸ τὶς ὅχθες τῆς Μεσογείου, «σάν τὰ βατράχια» ὥπως λέγει ὁ Πλάτων. Καὶ οἱ Ἐβραϊκές παροικίες ἥσαν τὸ ἵδιο ἀφοῦ σε ὅλες τῆς ἐλληνικές ἀποικίες υπῆρχαν καὶ ἔβραικές κοινότητες. Καὶ σήμερα ἐλληνικές καὶ ἔβραικές παροικίες εἶναι κατασπαρμένες γύρω ἀπὸ ὄκεανούς καὶ θάλασσες, ἀπάνω ἀπὸ προοδεύμενες ἡ μήπειρος, σε ὅλα τὰ πλάτη καὶ μήκη τῆς γῆς, ὁργανωμένες σε κοινότητες μὲ κέντρο τὴν ἐκκλησία τὴ συναγωγὴ πού ἀπὸ ὄρισμένες ἀπόψεις καὶ σε ὄρισμένες περιπτώσεις ἐπέχουν τὴ θέση τῆς «Ἀγορᾶς» τῆς Αρχαιας Αθήνας. Ο γεωγράφος Στράβων γράφει, ὅτι ἐπὶ Ρωμαίοις αὐτοκράτορα Σύλλα, δέν υπῆρχε πόλις, πού νά μήν είχαν εισδύσει οἱ Ἐβραῖοι. «Ἄλλα μήπως δέν είχαν εισδύσει, τὸ ἵδιο, καὶ οἱ «Ἐλληνες; Οι «Ἐλληνες καὶ οἱ Ἐβραῖοι, εἶναι δυστολοί πού δύσκολα ἀφομοιώνονται. Πάντως, δέν ἀποφεύγουν καὶ αύτοὶ τὸν κανόνα, δταν ζήσουν ἐπί μακρούς καιρούς μεταξύ πολυπληθῶν πολιτισμένων ἀλλοεθνῶν. «Βάτος αἰχμηρά κατέπνιξε τὸν ἐλληνισμό τῆς κάτω Ιταλίας, τῆς Σικελίας, τῆς Πριβηγκίας, τῆς Ιβηρίας καὶ ὅπου ἀλλού ούτος ἀναμίχθηκε μὲ πολυπληθεῖς ξένους λαούς», γράφει ὁ Κ. «Αμαντος στὸ βιβλίο του «Εἰσαγωγὴ εἰς τὴν Βυζαντινὴν Ιστορίαν». Ἀλλά, παρὰ τὶς ἀφομοιώσεις, η ζύμη μένει καὶ ἀπ’ αὐτήν πλάσσονται καὶ πάλι ἀρτοὶ πολυπληθεῖς. «Ἐνα ἄλλο κοινό χαρακτηριστικό γνώρισμα, ἀποτέλεσμα τοῦ ψύφλου αἰσθήματος φιλοπατρίας καὶ κοινωνικής εύθυνης καὶ ὑποχρεώσεως, τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἐβραίων τῆς Διασπορᾶς (ἀλλά καὶ τῆς μητροπόλεως) εἶναι τὸ πνεύμα τῆς φιλανθρωπίας καὶ εὐεργεσίας πρός τοὺς συμπατριώτες τους. «Ἐτσι, τὰ εύαγη ἰδρύματα πάσης μορφῆς, πού ἰδρύοντο καὶ ἰδρύονται στὶς κοινότητες τοῦ ἔξωτερικοῦ ἡ στὴ μητρόπολη, ἀπὸ πλουσίους Ἐβραίους ἡ Ἐλληνες, εἶναι θαυμα-

‘Ο έθνικός χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ἰσραηλινῶν

στά σέ άριθμό, σέ ποιότητα, σέ μέγεθος. Μή ξεχοῦμε, ἄλλωστε, οὐ, ὅτι, σ' ὅλες τίς γλώσσες, ἡ φιλική παροχὴ πρὸς τούς ἀνθρώπους ὄνομάζεται μὲ τὴν ἐλληνική λέξη «φιλανθρωπία».

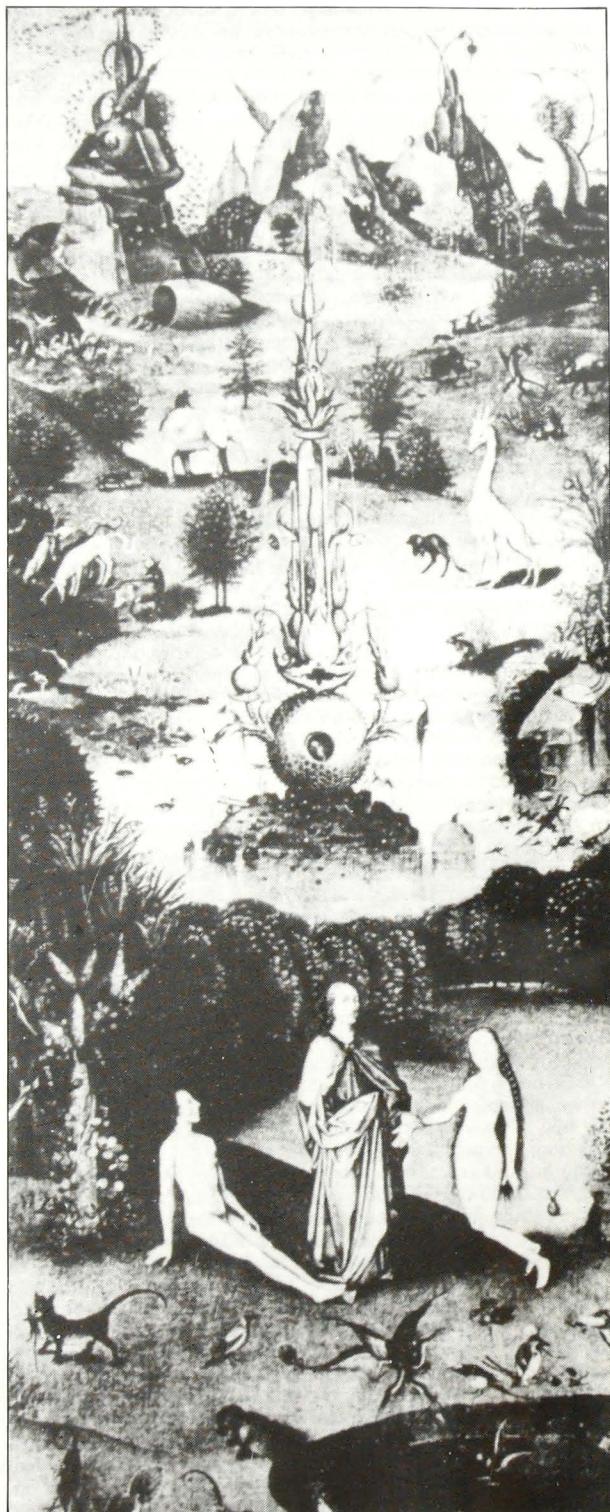
Δίπλα στὴ φιλοπατρία, τὴ φιλανθρωπία, τὴν ἀγάπη γιὰ τὴν ἐλευθερία, τὴν πρόσδοτο, ποὺ χαρακτηρίζουν ‘Ἐβραίους καὶ ‘Ἑλληνες, πρέπει νά τοποθετήσουμε καί τὴ «δικαιοσύνη». «Ἐν τῇ δικαιοσύνῃ πᾶσα ἀρέτη». «Δικαιοσύνη μαθεῖτε πάντα τὰ ἔθνη», «δικαιοσύνη καὶ εἰρήνην φιλούντες». Λόγω τῶν ἰδιαιτέρων καί σημαντικῶν αὐτῶν χαρακτηριστικῶν καὶ ἄλλων, τὰ ὅποια προαναφέραμε, ‘Ἑλληνες καὶ ‘Ἐβραίοι, κατώρθωσαν νά ἐπιβιώσουν ἐπί χιλιάδες χρόνια, παρ' ὅλες τὶς ἔθνικές τους περιπέτειες, ποὺ εἶναν τόσα μεγάλες καὶ μακρές, ὅσες κανενός, ἵσως, ἄλλου ἔθνους. Ποῦ εἶναν οἱ Κάρες, οἱ Φρύγες, οἱ Λέλεγες, οἱ Μυσοί, οἱ Σουμέριοι, οἱ Φοίνικες, οἱ ‘Ἄσσυριοι, κ.ἄ., 2.000 περίποτο ἀπό τούς τελευταίους ζοῦν στὰ δυτικά προάστια τῶν Ἀθηνῶν καί στὴν Ἰαπωνία κάποιος σχεδιαστής αὐτοκινήτων, πού λέγεται Nissan (= Διονύσιος) ἀποτελεῖ δεῖγμα ἐλάχιστης, πιθανότατα, παρουσίας ‘Ἄσσυριών στὴ μακρύν χώρα τοῦ ‘Ἀνατέλλοντος Ἡλίου. Ποῦ εἶναν οἱ Αἴγυπτοι τῶν Φαραώ; ‘Ἐξαφανίστηκαν ἀπό τὸ προσκήνιο τῆς ιστορίας καὶ ύποστηρίζεται, ὅτι μόνο ἔνα μικρό ποσοστό τοῦ τεράστιου σημερινοῦ πληθυσμοῦ τῆς Αἰγύπτου εἶναν ἀπόγονοι τῶν Αἴγυπτων ἑκείνων, οἱ γνωστοὶ Χριστιανοὶ Μονοφυσῖται ή Κόπται. Οἱ ὑπόλοιποι σημερινοὶ κάποιοι τῆς Αἴγυπτου εἶναν ‘Αραβες, σπουδαῖος καὶ αὐτός λαός, φιλοπρόδοος καὶ ‘φιλικός’. ‘Οσοι κατακτητές κι ἄν πέρασαν πάνω ἀπό τοὺς ‘Ἑλληνες η τούς ‘Ἐβραίους, μπορεῖ νά κατάστρεψαν τὶς πόλεις τους ἢ τὰ χωριά τους ἢ τὰ δημιουργήματα τους καὶ νά διωσαν τὴ χώρα τους καὶ νά τούς ἐκμεταλλεύτηκαν ἄλλοι σκληρότερα καὶ ἄλλοι ἡπιώτερα, ἄλλα τὴν ψυχὴ τους δέν τὴν ἄλλωσαν ‘Ἐάλλω ή Πόλις’ ἀλλ’ ἡ ψυχὴ τῶν Ἐλλήνων ‘οὐκ ἔάλλω’. ‘Ἐάλλω ή Ἱερουσαλήμ, ἀλλ’ ἡ ψυχὴ τοῦ ‘Ισραὴλ ‘οὐκ ἔάλλω’. Οὔτε οἱ Ναζουριδονόσωροι, οὔτε οἱ Κύρος, οὔτε οἱ ‘Ἀλέξανδρος ἥλλωσαν τὴν ἐβραϊκή ψυχή, μεταβολές ἐπιπόλαιες ἴσωσι τῆς ἐπέφεραν, ἄλλα στὰ μύχια τῆς ἐμεινε τὴ ψυχὴ τοῦ ‘Ισραὴλ, γιά νά ἐπανεύρει τὸν πλήρη ἑαυτό της στὶς ἡμέρες μας.

6. Ἡ ἔννοια τῆς φιλοξενίας σε ‘Ἑλληνες καὶ ‘Ἐβραίους.

Hφιλοξενία ἀποτελεῖ κοινό γνώρισμα ‘Ἑλλήνων καὶ ‘Ἐβραίων. Οἱ ‘Ἑλληνες ἔχομε τὸν «Ξένιο» Δία καὶ τὴν προτροπὴν «ξένους ξένιζε». παράλληλα στὸ βιβλίο τῶν ἀριθμῶν (4.16) τῶν ‘Ἐβραίων ἀναγράφεται «Νόμος εἰς καὶ δικαιοσύνη μία υμῖν καὶ τῷ γένει τῷ διαμένοντι ἐν υμῶν». Οἱ ‘Ἐβραίοι ιστορικός Ἰώσηπος ἔχαιρε τὴν Ἑλληνοεβραϊκή ἀδελφοσύνη, συνώνυμη, κατά βάθος, τῆς φιλοξενίας καὶ γι’ αὐτὸ ἐκπλήσσουν μερικά ἀπό τὰ περιεχόμενα τοῦ Ταλμούδ, θεωρούμενου μεγάλης ὀλκῆς φιλολογικοῦ, νομικοῦ καὶ λειτουργικοῦ ἔργου (καὶ περιλαμβάνει σέ 63 βιβλία, τὶς συλλογές τῶν ιουδαϊκῶν βιβλίων ποὺ περιέχουν τὸν κώδικα τοῦ προφορικοῦ λόγου (Μισνά), καθώς καὶ τὴν ἐξήγησή του (Γεμαρᾶ), τὰ ὅποια ἀποπνέουν πνεύμα μισαλλοδοξίας.

7. Ἡ συνεργασία ‘Ἑλλήνων καὶ ‘Ἐβραίων καὶ ὄρισμένες σκιές

Hσυνεργασία, γενικῶς, τῶν ‘Ἐβραίων καὶ τῶν ‘Ἑλλήνων διά μέσου τῶν αἰώνων ὑπῆρξε στενὴ μέχρι ἀδελφική σάν ιστιώμων μελῶν τῆς αὐτῆς πολιτείας, ἀπό τῆς ἐποχῆς τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν διαδόχων του, μέχρι τῆς ἐποχῆς πού οἱ Ρωμαῖοι τὸν Αἰγαίον μετά Χριστὸν κατέλαβαν Αἴγυπτο, Παλαιστίνη, Μικράν ‘Ασσία κ.λπ. Αὐτοί μέ τὸ σατανικό τους δόγμα ‘διαιρεῖ καὶ βασίλευε» (divide et impera), ποὺ πολλούς μιμητές είχε καὶ ἔχει στὰ μεταγενέστερα χρόνια, κατόρθωσαν νά ἐνσπείρουν τὴ διχόνοια μεταξύ τῶν πιο ἐπικινδύνων γι’ αὐτούς κατακτηθέντων ἔθνοτῶν, ὅπως τῶν ‘Ἐβραίων καὶ τῶν ‘Ἑλλήνων. ‘Ἐτοι ἀρχισε νά δημιουργεῖται ἔνα εἰδος ἀντισημιτισμοῦ, πού οἱ Ρωμαῖοι τὸν μετέφεραν σύν τῷ χρόνῳ σ’ ὅλες τὶς χώρες πού διακυβέρνησαν. Γι’ αὐτὸ δέν εἶναν ἀδικαιολόγητο τὸ γεγονός ὅτι ὁ ἀναφερόμενος σε ιερά ἐβραϊκά βιβλία «Σατανάς», ἔχει ταυτιστεῖ μὲ τούς Ρω-

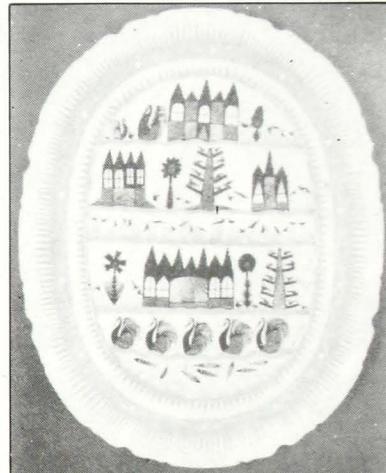

‘Ο Παράδεισος τῆς Βίβλου. ‘Ο κῆπος τῆς ‘Ἐδέμ ἡταν ση στὴν ἔρημο;

‘Ο ἔθνικός χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰσραηλινῶν

μαίους. «Οταν καταστραφεί ή Ρώμη, τό 'Ιστοραήθλ άναστηθει», άναφέρει τό Ταλμούδ, στό «Θαδίαν». Πάντως, όργανωμένος ή και άνοργάνωτος άντισημιτισμός μεταξύ τών 'Ελλήνων ούδεποτε στά παλαιότερα ή νεώτερα χρόνια υπήρχε ή ύπαρχε. Ό 'Ελληνισμός δέν είναι ό μόνος λαός, ό ποιος ούδεποτε έζηλεψε φθονερά τίς ικανότητες τών 'Εβραιών, τών τέκνων τού 'Ιστοραή' τίς έθαιμάς ναί, αλλά ποτέ δέν τίς μίσησε, ούτε τίς μισεῖ, άπλως τού δημιουργήσαν καί τού δημιουργούν, όποτε τίς μισεῖ, απλώς τού δημιουργήσαν καί τού δημιουργούν, όποτε τίς διαπιστώνει, έρεθίσματα για εύγενη άμιλλα. Είναν χαρακτηριστικό, ίστι καί κατά τήν περίοδο τής βυζαντινής αύτοκρατορίας, πολύ θρησκευμένης, πολύ χριστιανικής μέχρι φανατισμού, οί 'Εβραιοί πολίτες της, ίδιως τήν έποχη τών τελευταίων αύτοκρατόρων, άπολαμβαναν πλήρη ισοπολιτεία μέ τούς 'Ελληνες, κυριαρχούσαν έθνοτητα τού Βυζαντίου, όπως καί 11 άλλες έθνοτητες πού άπαρτιζαν τήν άπεραντη αύτοκρατορία. Βεβαίως, ώς είναι, για πολλούς λόγους, φυσικό, στήν έλληνος βαρική συνεργασία δέν είναι δυνατόν παρά νά υπήρξαν καί σκιές οφειλόνευες είτε στή μιά, είτε στήν άλλη πλευρά, είτε καί στίς δύο. «Έχομε λοιπόν τά γεγονότα τής έποχης 'Αντιόχου Δ' τού 'Επιφανούς (175 - 164 π.Χ.), τόν όποιον οί 'Εβραιοί χαρακτηρίζουν «κακούργον». 'Αρασάν κατά τό Ταλμούδ, ένων ό στράβων 'επιφανή έπιφανη'. Ή ιστορία χαρακτηρίζει άστοχη τήν προσπάθεια τού 'Αντιόχου νά έξελληνίσει μέ βία τούς 'Εβραιούς καί νά μεταβάλει τό ναό τού Κυρίου σέ ναό τού 'Ολυμπίου Διός, ύπο τήν προστασία δώμας, έλληνικής φρουράς. 'Αφορμή πρός τούτο έδωσε ή άποστασία τού ήγειτη τών 'Εβραιών καθόν χρόνον ού 'Αντιόχος βρισκόταν στήν Αίγυπτο, πολεμώντας καί διαδόθηκε ή φήμη, ίστι φονεύθηκε. 'Άλλοι ύποστηρίζουν, ίστι μιά άπο τίς βαθιές αιτίες, πού άδηγησαν τόν 'Αντιόχο, μέ τήν παραπάνω άφορμή, στά σκληρότατα μέτρα κατά τών 'Εβραιών είναι ή διαπιστώσατο, ίστι οί 'Εβραιοί προσπαθούσαν νά διαβρώσουν τόν 'Ελληνισμό έκ τών ένδον, διά τής εισαγωγής θεωρών τού Ταλμούδ στήν έλληνική φιλοσοφία. Τά ύπόψει γεγονότα δύνησαν στήν περίφημη έξεγερση - έπανάσταση τών «Μακκαβαίων». Ή ιστορία πάντως καταλογίζει ευθύνες καί πρό τίς δύο πλευρές — είναι νομίζομε, ένδιαφέροντον νά άναφερουμέ, ίστι ό γεωγράφος Στράβων χαρακτηρίζει τόν 'Αντιόχο Δ' τόν έπιφανή¹. 'Υπάρχουν άργοτερα καί μέχρι τά νεότερα χρόνια καί άλλες σκιές στής μεταξύ 'Ελλήνων καί 'Εβραιών σχέσεις, πού ού άντικειμενικός όμιλητης δέν έχει τό δικαιώμα νά παρασιτησει, καί ό όμιλων θά ήταν εύτυχης άν, σέ τέτοια θέματα, ήταν γνώστης τών άποψεων καί τής άλλης πλευρᾶς, άφού κάθε νόμισμα έχει δύο όψεις. «Έχομε, λοιπόν, κατά τήν περίοδο τής τουρκοκρατίας τά παράπονα Κοσμάδι τού Αίγιου τών «Αίγιου τών σκλάβων», πού συνήθιζε νά λέει: «Οι Τούρκοι είναι σάν τά μικρά παιδιά - καλόπιστα θέλουν. Κακό άπο Τούρκο δέν βρήκα, άπο μητροπολίτες καί 'Οβραιοί'ς βρήκα έμποδια στό δρόμο μου. Μά ό Θεός άς τούς κρίνει. Ο Θεός καί τό γένος άς τούς κρίνει». Αναφέρει δέ ή βιογραφία τού «πατροκοσμᾶ», ίστι 'Εβραιοί έπληρωσαν τόν Κούρτ πασά τού Μπετρατίου καί τόν σκότωσε. Τσιφλικάδες, λέγει καί 'Εβραιοί υπήρξαν οι έχθροι τού έμπνευσμένου μοναχού καί προφήτου.

Καὶ, ἐντούτοις, κατά τῇ λιτανείᾳ τῆς κάρας του ἄργότερα στά Γιάννενα, πού ὄγράνωσε ἐπισημότατα ὁ Ἀλῆς πασᾶς μὲ τὴν κυρά Βασιλική του, Χριστιανοί, Μουσουλμάνοι καὶ Ἐβραίοι, προσεύχονται, δύοι στὸ πέρασμα τῆς κάρας, χριστιανικά, «καθώς προσευχόταν ὁ καλόγερος Κοσμᾶς» (Κ. Σαρδελῆς). Καὶ ἔτοι «τὸ κόκκαλο τῆς κάρας ἐνός Χριστιανοῦ διδάχου ἐνώπιοι γιά πρώτη φορά στούς αἰώνες τῶν αἰώνων, κάτωθεν του ὀλάκερο τὸν κόσμο, Χριστιανούς, Ἐβραίους καὶ Μουσουλμάνους» (Κ. Σαρδελῆς). «Ἄξιζε, νομίζω, νά ἀνάφερουμε τὴν παρακάτω προφήτεια τοῦ πατροκοσμία (βλέπετε ἔχουνε οἱ Ἐβραίοι τούς προφήτεις τους, πού δὲν ἦταν τίποτ' ἄλλο παρά ἡγέτες πνευματικοῦ κινηματος, ἔχομε καὶ μεῖς τοὺς δικούς μας, ὅπως Αἰσχύλος, οἱ Πίνδαρος, ἴσως καὶ ἄλλοι, πού ἀγνώ, καὶ τὸν Κοσμά τὸν Αἴτωλό: «Θά δεῖτε νά πετάνε ἀνθρωποι στὸν οὐρανό σάν μαυροπούλια καὶ θά ρίχνουν φωτιά στὸν κόσμο. «Οσοι θά ζοῦν θά τρέξουν στά μνήματα καὶ θά φωνάζουν: ἔβγατε σεῖς οἱ πεθαμένοι, νά μπούμε μεῖς οἱ ζωντανοί» (Κ. Σαρδελῆς). Ἀλλά γιά νά μή μείνε-

«Ειρηνικό χωριό»,
(Κεραμεικό,
τοῦ Scottie Wilson,
1963).

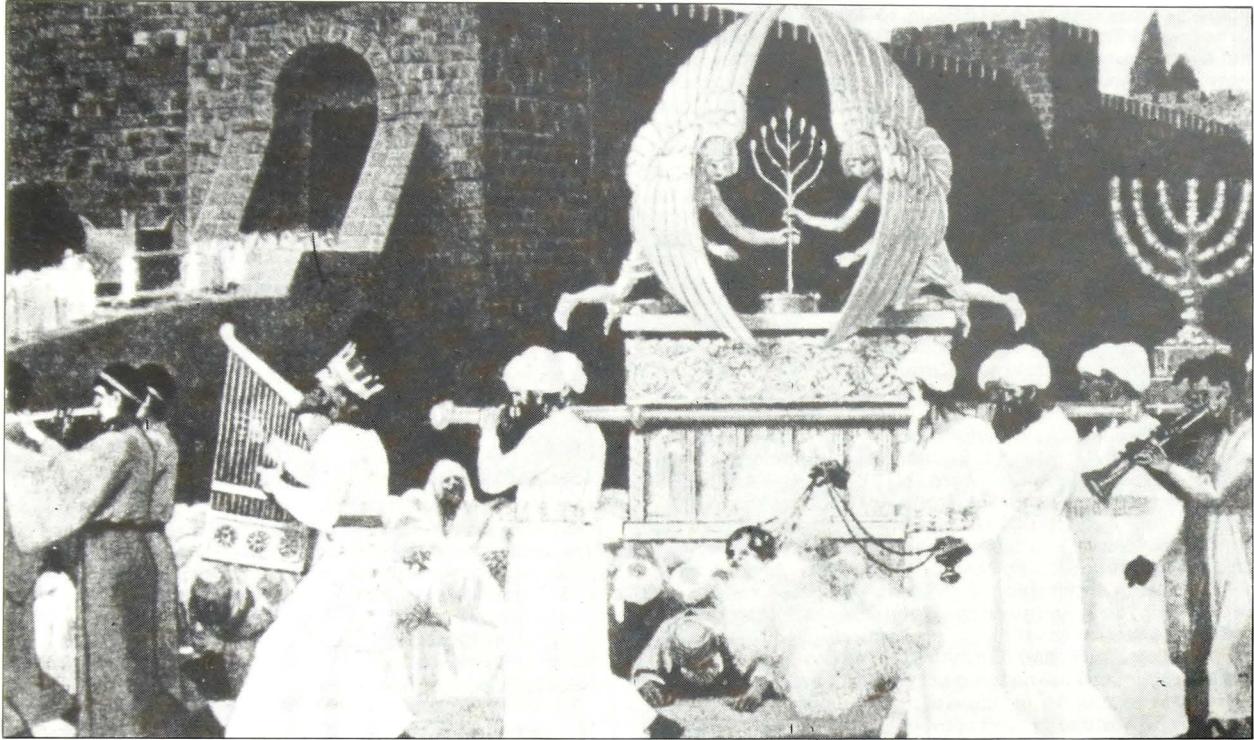
τε μέ την είκόνα της συμφορᾶς, ἃς ἀναφέρουμε καὶ τὴν προφορεία τῆς ἐλπίδας τοῦ Ἐβραίου προφήτη Ἡσαΐα: «Διότι ἐκ Σιών θέλει ἐξέλθει νόμος καὶ λόγος Κυρίου ἐξ Ἱερουσαλάμ καὶ θέλει κρίνειν ἀνάμεσον τῶν θνῶν καὶ θέλει ἐξέγει τοπλούς λαούς· καὶ θέλουσι σφυρηλατίσει τάς μαχαίρας αὐτῶν διά υνία καὶ τάς λόγχας αὐτῶν διά δρέπανα·» δέν θέλει σηκώσει μάχαιραν θνῶνς ἐναντίον θευόντων, οὐδέ θέλουσι μάθει πλέον τὸν πόλεμον». Καί ἀκόμη υπάρχουν τὰ παράπονα τῶν Ἑλλήνων γιά τὴ συμμετοχῆ τῶν Ἐβραίων στὸν ἀπαγχονισμό Γρηγορίου Ε'.

Έξ αλλού, κατά τούς άπειλευθερωτικούς μας πολέμους τού '12 - '13 και τού 1917 - 1922, οι «Ελληνες παραπονούμεθα γιά τή φιλοτουρκική θέση τών Εβραίων. Τό ερώτημα, όμως, είναι τί θά κάναμε εμείς, έαν βρισκόμαστε στή θέση τους και βλέπαμε ότι ένας λαός, όπως ήσαν οι Τούρκοι τότε, θα άντικαθιστώνταν στη διοίκηση χωρών, όπου ζούσαν χιλιάδες Έβραιοι, έκινδυνευούσεν'» αντικατασταθεί άπο ένα άλλο λαό έξισου με τούς Εβραίους δυναμικόν, μέ τόν όποιον ο έπιχειρηματικός άνταγωνισμός μεταξύ τους θά γινόταν πολύ σκληρός, πολύ σκληρότερος άπ' ό, τι ήταν με τούς άνιδεους σχεδόν στίς έπιχειρηματικές δραστηριότητες Τούρκους. «Ας ύπενθυμισούμε τη γνώμη έπιφανούς διανοούμενου: «Τά πράγματα άλλάζουν τό δονομά τών αναλόγων τής θέσεως εἰς ήν διατελεῖ ὁ πράττων». Υπάρχει άκομη τό θλιβερό ιστορικό γεγονός, κατά τό όποιο έπι Τραίανού τό 115 μ.Χ. κατά μερικήν έξέγερση τών Εβραίων σέ Αίγυπτο και Κρητηναϊκή ούτοι, κατά τόν Διώνα Κάσσιον, κατέσφαξαν 200.000 Χριστιανούς και ειδωλολάτρες. Άκριβών δέ την ίδια έποχή, οι Έβραιοι τής Κύπρου, έξεγερθέντες, κατέλαβαν τό νησί κατέστρεψαν τήν πόλη Σαλαμίνα και κατέσφαξαν 240.000 Κυπρίους, οι περισσότεροι τών όποιων ήσαν Χριστιανοί, ένων οι Έβραιοι τής Μεσοποταμίας, γιά άρκετούς μήνες, έξακολουθούσαν άκομη νά μάχονται κατά τών ρωμαϊκών στρατειών: Καί άλλες μικρές έξεγέρσεις έγενοντο σέ διάφορα μέρη (βλ. Φλάβιαν Μπρενέ «Έβραιοι και Ταλμούδ» σελ. 49 - αναφέρομένα στο «Σωσιωνισμός ύπο Dr. D. C. Yermak, σελ. 22 καί «Ιστορία τής Κύπρου - Οίκου Ζαχαρόπουλου, σελ. 32, ύπο Αχιλλέως 'Εμιλλιάδη).

8. Οι "Ελληνες και οι Ισραηλινοί σήμερα.

Tό σημερινό ελληνικό κράτος, ήλικιας 155 έτών και τό έβραιόκ, ήλικιας 37 έτών, στό μάκρος του άτελεύτητου χρόνου είναι πολύ νέα. Ό φόρος του αιματος ἀμφοτέρων τῶν λαῶν, ελληνικοῦ και ἔβραι-κοῦ, γιά την ἀποκατάσταση τῆς Ἐθνικῆς τους ἔστιας ύπηρξε μεγάλος (και ἔξαιρουσθεὶ νά εἶναι, μὲ τῇ μιὰ ἡ τὴν ἀλλή μορφή, σημαντικός). Στούς ἄγνως, πού παρέστη ἀνάγκη νά γίνουν ἀπό τους δυό αὐτοὺς ἀγνωστικούς και πειοματάρηδες λαούς, ὥπως στήν περίπτωσή τους γιά κάθε λαό, τά χρησιμο-ποιηθέντα μέσα δέν είχαν πάντοτε τή σφραγίδα τῆς ἀγιούσύνης,

‘Ο έθνικός χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰσραηλινῶν

‘Ο Βασιλεύς Δαβὶδ μὲ τὴν ἀκολουθία του στὴν Ἱερουσαλήμ.

ἀλλ’ ὅπως γράφει ὁ Καζαντζάκης καὶ ἡ ἱστορία ἐπιμαρτυρεῖ «ἡ ἔλευθερία εἶναι ἄνθος πού φύεται στὴν κοπριά καὶ τὸ αἷμα». Καὶ εἶναι πολὺ φυσικό αὐτό, ἀφοῦ ἡ ἔλευθερία δέν χαρίζεται ἀπὸ κανέναν πρός κανέναν ἀλλὰ παίρνεται μὲ ἀγώνα χωρὶς διακοπῆ, χωρὶς ἀνάσα. Στούς ἐνόπλους ἀγῶνες, στὶς πολεμικές ἐπιχειρήσεις, ὅλοι οἱ ἄνθρωποι γίνονται θερία ἀνήμερα, ὅρνεα αἰμοβόρα. Πολιτισμένοι καὶ ἀπολίτιστοι ἄνθρωποι ἢ λαοὶ στούς πολέμους δὲν ὑπάρχουν, ὅλοι, κάτω ἀπὸ ὅμοιες συνθῆκες, συμπεριφέρονται λίγο - πολὺ ὅμοια. Στὸν εἰρηνικὸ τομέα, οἱ οἰκονομικές, πολιτιστικές, κοινωνικές καὶ ἐπιστημονικές δραστηριότητες τόσο στὴ μητροπολιτικὴ πατρίδα, ὅσο καὶ στὴ διασπορά, στὶς θετές πατρίδες τους, προξενεῖ τὸν θαυμασμό, σὲ πολλές περιπτώσεις τὸν σεβασμὸν καὶ σὲ ἄλλες ἀκόμη καὶ τὴν ἔκπληξη, εἴτε περὶ Ἐβραίων πρόκειται, εἴτε περὶ Ἑλλήνων. Τὰ γράμματα, οἱ ἐπιστῆμες καὶ οἱ τέχνες, εἰς ἀμφότερους τούς λαούς, παρά τὶς ἀντίξοότητες τῶν ἔθνικῶν τους καὶ διεθνῶν πραγμάτων, παρουσιάζουν νέαν δάνθηση, σπέρματα τοῦ μεγάλου παρελθόντος τους μορφέας νέου παρόντος τους καὶ ἐλπίδες πλούσιων βλαστήσεων τοῦ μέλλοντός τους καὶ τείνουν, ὅλα αὐτά, στὴ δημιουργία μιᾶς νέας ἀκτινοβολίας καὶ πάλι τῶν δύο παλαιῶν λαῶν ἐπάνω στὴ σύγχρονη πνευματικὴ παγκόσμια ζωὴ καὶ σκέψη. Ἀρκεῖ νά ρίξει κανεὶς μάτιά τόσο στὸ ἐσωτερικό τῆς Ἑλλάδας καὶ τοῦ Ἰσραὴλ, στὶς παροικίες τους σὲ Ἀνατολὴ καὶ Δύση καὶ Νότο καὶ Βορρᾶ καὶ θά ἀντιληφθεῖ. ὅτι τὰ λεγόμενα ἀνωτέρῳ ἔχουνε βάση. Λαμπροί ἐπιστήμονες, λαμπρά πολιτιστικά ἰδρύματα, πολλὰ τῶν ὅποιων εἶναι προσφορές ἔθνικῶν εὐεργετῶν, πού ἀφθονοῦν, ὅπως ἀφθονοῦσαν χαρακτηριστικὰ στούς δύο λαούς, σπουδαῖοι ἐπιχειρηματίες διεθνούς προβολῆς, ἐπιτυχημένοι πολιτικοί, ἀξιόλογοι διανοούμενοι καὶ φιλόσοφοι καὶ ἀναγνωρισμένοι καλλιτέχνες Ἑλληνες καὶ Ἐβραίοι ὑπάρχουν πολλοί, γίνονται περισσότεροι τιμοῦντες τὸ ἔθνος τους καὶ τὸ ἀνθρώπινο γένος. Ἐπί πλέον τῶν ἀνωτέρων, είναι ἀξιὰ ἔχαρσης ἡ κοινοτικὴ ὀργάνωση Ἑλλήνων καὶ Ἐβραίων τῆς Διασπορᾶς, οἱ ὅποιοι, ἔκτος τῶν ἄλλων, μέ κέντρο τίς Ἐκκλησίες τους καὶ τίς Συναγωγές τους, ἀνταλλάσσουν τίς γνῶμες τους, ἀναπτύσ-

σουν τίς ἀπόψεις τους γιά ὅλα τὰ θέματα, θέτουν τά κοινοτικά, ἔθνικά ἡ ἀκόμη καὶ τά ἀτομικά τους προβλήματα, ὅπως στὶς συνελύσεις ἡ τὴν «Ἄγορά» τῆς ἀρχαίας δημοκρατικῆς Ἀθήνας. Διότι καὶ οἱ δύο λαοὶ δράμα ἔχουν τὴ δημοκρατία καὶ «δικαιοσύνην καὶ εἰρήνην κατεφίλησαν» (Πρός Θεσσαλονικεῖς).

Γιά τίς ἔβραικές κοινότητες καὶ δραστηριότητες τῶν Ἐβραίων στὶς ΗΠΑ καὶ ἀλλοῦ διαθέτομε, ὁ ὑποφαινόμενος, περισσότερα στοιχεία παρά γιά τοὺς «Ἐλληνες, θ’ ἀναφέρω λοιπόν γι’ αὐτές μερικά χαρακτηριστικά στοιχεῖα. Στὶς ΗΠΑ καὶ γενικῶς στὴ Διασπορά ζοῦν περὶ τὰ 9 ἑκατομ. Ἐβραίοι, ἐνώ 3,5 - 4 ἑκατομμύρια «Ἐλληνες. Περισσότερες ἀπό 200 ἔβραικές ὄργανώσεις ἐλέγχουν ἡ ἐπηρεάζουν τὸ 80% τῶν ἀμερικανικῶν καὶ διεθνῶν δυτικῶν πρακτορείων εἰδῆσσεν. Σὲ 70 κράτη οἱ ἔβραικές ὄργανώσεις ἐκδίδουν περισσότερες ἀπό χίλιες ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, ἀπό τὰ ὅποια 160 περίπου σὲ εύρωπαίκες χώρες πάνω ἀπό 250 στὶς ΗΠΑ ἐλέγχουν ἐπίσης τὸ 70% τῶν περιοδικῶν ἐκδόσεων τῶν ΗΠΑ καὶ τὸ 80% τῶν τηλεοπτικῶν προγραμμάτων τῆς χώρας αὐτῆς — ἔχουν δὲ ἐπιτύχει ώστε οἱ ἐγκυρότερες ἐφημερίδες καὶ περιοδικά, ὅπως ἡ «Νιού Γιόρη Τάιμς», ἡ «Οὐάσιγκτον Πόστ», ἡ «Νιού Γιόρκ Πόστ», τὸ «Τάιμ», τὸ «Νιούσγκουηκ» καὶ ἄλλες, νά διάκεινται εὐνοϊκά ἔναντι τῶν ἔβραικῶν ὑποθέσεων καὶ τῶν Ἐβραίων γενικῶς. Οἱ ἔβραικές ὄργανώσεις χρηματοποιοῦν, ὑπέρ τῶν ἔθνικῶν τους συμφερόντων, ἐντατικά τούς ραδιοφωνικούς σταθμούς «Φωνὴ τῆς Ἀμερικῆς», «Ντόύτσε Βέλλε», «Μπί - Μπί - Σί», «Ἐλευθερίαν καὶ «Ἐλευθερη Εύρωπη». Ἐξ ἀλλού τὸ πολιτικό ἔβραικό λόμπυ στὸ Κογκρέσο είναι πανίσχυρο, ἐπρεάζει τὸ 70 - 80% τῶν μελλούν τοῦ Κογκρέσου!! Τὸ ἀντίστοιχο ἔλληνικό λόμπυ είναι βέβαια πολύ μικρότερο. Οἱ ἀνά τον κόσμο Σιωνιστές παρέχουν ώς βοήθεια πρὸς τὴν ιδαιτέρη πατρίδα τους τεράστια ποσά. Κατά τὴν περίοδο 1967 - 1971 πρόσφεραν τέσσερα δισεκατομμύρια δολάρια. Μετά δέ τον πόλεμο τοῦ 1967, γιά συστηματικοποίηση τῶν εἰσφορῶν αὐτῶν ἰδρύθηκε τὸ λεγόμενο «Ἐκτακτό Ταμείο Βοηθίας». Εἰς αὐτό τοῦτο τὸ Ἰσραὴλ ἡ οἰκονομικὴ δραστηριότητα παρουσιάζει ἀνόδο, πού σὲ μερικούς τομεῖς προκαλεῖ ἐκπληξη-

‘Ο έθνικός χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων καί τῶν Ἰσραηλινῶν

Το 1967 οι Ισραηλινοί έργοστασιάρχες κέρδισαν από τό έμποριο τῶν διπλων 320 έκατομ. δολάρια. Σήμερα τό ποσόν αυτό ύπερβασίαι ίσως τό ένα δις. Το 1978, τό Ισραήλ έξηγαίσει τό 35% από τήν παραγωγή του σέ πολεμικό ύλικο, πράγμα πού τό έφερε στήν τέταρτη θέση τού καπιταλιστικού κόσμου στις πωλήσεις πολεμικού ύλικου. Κατασκευάζει 600 περίπου εἰδή στρατιωτικού έξοπλισμοῦ — ίσως νά είναι ικανό νά παράγει καί άτομικά όπλα. “Ενας άξιολόγος τομέας είσαγωγής συναλλάγματος στό Ισραήλ, άγνωστος σέ άλλες χώρες, είναι ο μεταφραστικός τομέας. Υπάρχει Όργανισμός Μεταφράσεων στόν όποιο έργαζονται ‘Εβραίοι’ γλωσσομαθεῖς από τίς πλέον γνωστές έως τίς πλέον έξωτικές χώρες. “Ας έπωφεληθούμε τής εύκαιριας γιά νά άναφέρομε έδω μερικά πράγματα. Εξωφρενικά, σχετικά μέ τούς παγκόσμιους έξοπλισμούς.

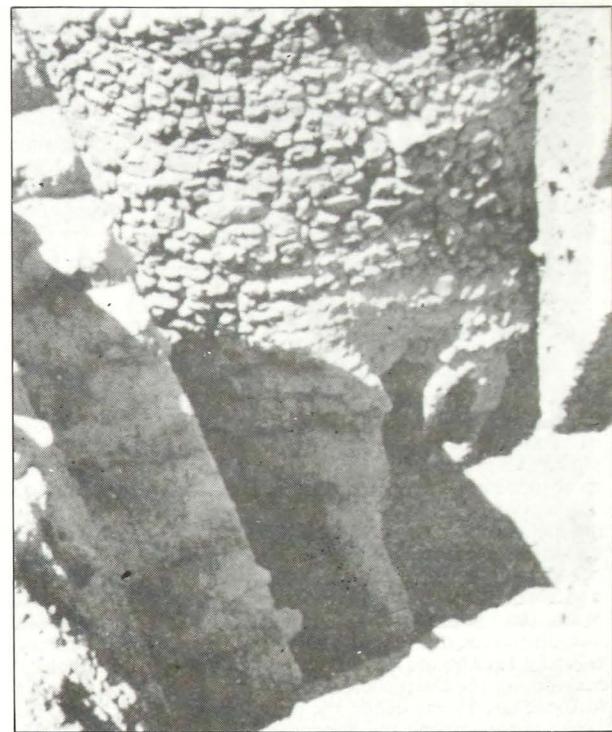
α. Κάθε μέρα ένα δίς δολ. ξοδεύονται σ' όλον τόν κόσμο γιά έξοπλισμούς, ένω, γιά βοήθεια πρός τόν τρίτο λεγόμενο κόσμο, στόν όποιο, γιά αίσχος τού λεγόμενου πολιτισμένου κόσμου, άφηνται νά βασιλεύει ή άμαθεια, ή καθυστέρηση, ή πείνα, ή δίψα, ή άρρωστεια καί ή θάνατος παιδιών καί μεγάλων, ξοδεύονται μόνο 1,5 δις (1 δις από τόν ΟΗΕ καί 0,5 δις από τήν «Οίκουμενική Τράπεζα») τό έτος.

9. Οι “Ελληνες καί “Εβραίοι καί ή θέση τής γυναίκας.

Στό φλέγον θέμα τού φεμινισμοῦ είναι ένδιαφέρον νά άναφέρουμε μερικές άντιληψεις τῶν Ἑβραίων τῆς Βίβλου καί τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, σσον άφορά στή θέση τής γυναίκας. ‘Η «Βιβλική» πρώτη γυναικα, ή γυναίκα τής «Γενέσεως», βγαλμένη από τή σάρκα (πλευρά) τού Ἀδάμ είναι τό όμοραιο καί τό «ὅμοιειδές» πλάσμα τού ἄνδρα, τό όποιο έδημοιούργησε ο Θεός γιά σύντροφο τής ζωῆς του καί οχι γιά τιμωρία. ‘Η άμαρτία πού τή βάραινε ήτρε κατόπιν. ‘Αντίθετα πρός τήν ἑβραϊκή αὐτή Εεύα, ή ‘Εεύα τῶν Ἑλλήνων, ή Πανδώρα τού Ήσιοδού, φτιάχθηκε γιά έκδίκηση τού ἄνδρα ύπό τού Θεοῦ, διότι ή ἄνδρας, κατά τόν μυθο, έπειδώντες νά φτάσει τόν Θεό, ἀρπάζοντας τό «φῶς τής σοφίας». Θά πρέπει πάντως, νά θυμηθούμε, ότι καί τό δέντρο από τούς καρπούς τού όποιους έφαγον οι πρωτόπλαστοι τής Βίβλου λέγεται καί «Ξύλο τής γνώσεως». ‘Από τή γυναίκα βγήκε τό γένος τῶν θηλυκών τεράτων - πληγή μεγάλη γιά τούς θνητούς ἄνδρες, πού μαζί τους ζούνε... Τέλεια συμφορά πού αποζητά μονάχα τά πλούτη — Γυναίκα, κι όλα τού ἄνδρα» βάσανα είναι ένα. Πιό μεγάλη τύχη ἀπό τήν γυναίκα δέν ύπάρχει, σπως δέν ύπάρχει καί φοβερότερο κακό ἀπ' τήν κακή γυναίκα, τή φαγάνα πού μπορεῖ νά ρημάδει τόν πιό γερό ἄνδρα, καί σέ μαύρα γηρατειά νά τόν ρίξει. Αύτά, μεταξύ ἀλλων γράφει - ψάλλει ό ‘Ησιοδος. ‘Ο ‘Ομηρος ο ποιητής τῶν αἰώνων, δάσκαλος τῶν Ἑλλήνων, πού δύο ήρωές του, δάνδρειος καί προκαλῶν τήν μοίρα ‘Αχιλλέας, καί ό πολύμνητος ‘Οδυσσέας, απότελού, διά μέσου τῶν αἰώνων καί χιλιετρίδων τά πρότυπα τῶν Ἑλλήνων, αὐτός λοιπόν, ό ‘Ομηρος, θέλει τή γυναίκα, καί μάλιστα τήν παντρεμένη στό σπίτι. Ούτε φάνεται νά τού ἀρέσει ή γυναίκα πού ἀνακατεύεται στά πολιτικά ή πού, μέ τά δάκρυά της, ἀφοπλίζει τόν ἄνδρα, ἀντί, σιωπηλή καί ἀδάκρυτη, νά τόν έξοπλίζει μέ θάρρος. ‘ΕΕ ἄλλου, ομως, στόν ‘Ομηρο διαβάζομε αὐτούς τούς ύπεροχους καί νοηματικούς στοίχους:

Κι ἐσέ νά δώσουν οι θεοί ἄνδρα καί σπίτι
κι διορφή όμονια νά χαρίσουν,
ὅτι δέν ύπάρχει στή ζωή λαμπρότερη εύτυχια
παρ' ἄν διτί στό πτίτι κυβερνούν μέ μιά τούς μόνο γνώμη,
δάνδρας μέ τή σύζυγο, χαρά γιά τούς φίλους τους
λύπη γιά τούς ἔχθρούς τους κι ἀπ' ου τ' ἀκούν
ἐκεῖνοι πρώτοι

‘Ο Θαλῆς ό Μιλήσιος, πού τό περιφήμο «...Σήμερον κρεμάται ἐπί έύλου ό ἐν ύδαισι τήν γήν κρεμάσας» αποτελεί ίσως απόπλοχον τής θεωρίας, ότι τά πάντα γίνονται από τό ύδωρ, εύχαριστούσε τόν Θεό γιά δύο πράγματα: ‘Οτι τόν έκανα ‘Ελληνα καί δχι βάρβαρο καί διτί τόν έκανε ἄνδρα καί οχι γυναίκα!! Καί γιά παραλληλισμό δάναφέρουμε διτί μά προσευχή τῶν Ἑβραίων

Τμῆμα τείχους τής νεολιθικής έποχής 8.000 — 6.000 χρόνια π.χ. στήν Ιεριχώ.

λέγει: «Σ’ εύχαριστώ, θεέμου, πού δέν μ’ ἔκανες γυναίκα!! Γιά απόρια μας, ίνας από τούς κορυφαίους ψυχοερευνητές τού αιώνα μας, δά Κάρλ Γιούγκ διακηρύσσει, μέ τόν πιό ἐπιστημονικοφανή τρόπο, ότι «ή ἀγάπη τών πραγμάτων ἀποτελεῖ προνόμιο ἀρσενικό» καί ότι «οι γυναίκες, πού κάνουν σημαντικές ἐργασίες από ἀγάπη γιά κάποιο πράγμα, ἀποτελούν ἔξαιρεση». Παρόμοια, οι μεγάλοι διανοητές, σπώαρ δά Σαΐζπηρ, ο Σοπενάουερ, ό Νίτσε, πού όλες τίς ιδέες τίς ἀλλαζει κατά καιρούς, πλήν τού θαυμασμού του γιά τούς ἀρχαίους ‘Ελληνες, ο Φίτχε, ο Στρίμπεργκ, ο Λομπρόζο, δέν χρησιμοποιούν κόλακευτική γλώσσα γιά τίς γυναίκες. Τό πνεύμα τους κάνει συνείδηση τήν ἀμφιβολία γιά τήν ἀνθρώπινη ύπαρξη (ύπόσταση) τής γυναίκας καί τηριορίζει τή δράση τής, στή διατήρηση τού «είδους» καί τής άναταραχής στόν κόσμο. Οι Πολύβιος Δημητρακόπουλος καί Κωστής Παλαμᾶς δέν πάνε πίσω στήν ύποτιμηση τής γυναίκας. ‘Ετοι ό πρωτος, άναμεσα στά ἀλλα κοσμητικά ἐπίθετα τής προσάπτει καί τό «γάτα χωρίς ούρά». ‘Ο δεύτερος, ό Παλαμᾶς, τής φέλνει μέ χάρη:

«... Τί είναι τάχα ή γυναίκα; Μήρωτες,
πουλάκι, κούκλα, ἀνθος, κούτσουρο, χρυσάφι,
χάρος, ἀγγελος, πανούκλα ή κουρέλι
γιά τό κάρρο ή βασλισσα γιά θρόνο;
‘Ανθρωπος δέν είναι μόνο».

Παρ' όλα αυτά, δά Παλαμᾶς, είναι ξετρελαμένος μέ τή Ραχήλ, κι ό τραγικός Εύριπιδης, ό ἀπό σκηνῆς φιλόσοφος» ἐνώ καθαπτεται τής γυναίκας στά ἔργα του, παντρεύτηκε δύο ή τρεις φορές ώστε ό ‘Αριστοφάνης νά λέγει: «‘Ο Εύριπιδης είναι μισογύνης στό θέατρο καί φιλογύνης στό κρεββάτι!! Καί ποιός δέν θυμάται τόν διάλογο τού Βιζαντινού αύτοκράτορα Θεόφιλου καί τής μετέπειτα κληθείσης Κασιανῆς; «‘Εκ γυναικός ρύει τά φαῦλα» λέγει αύτός, ἐννοώντας τήν Εεύα. «‘Εκ γυναικός ρύει τά κρείτω», ἐννοώντας τήν Παναγία. Σήμερα βεβαίως, ἀπαλλαγμένοι από ἀμάθειας, συμπλέγματα καί προκαταλήψεις έχομε δώσει τήν ισοτιμία στή γυναίκα πού πραγματικά τής ἀξίζει. Δεχό-

‘Ο έθνικός χαρακτήρας τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ἰσραηλινῶν

μαστε, διτιά τά δύο φύλα είναι δχι ἵσα (πού δέν θά γίνουν ποτέ) ἀλλά ἰσοδύναμα καὶ ισότιμα. Ἡ γυναίκα είναι πιό κοντά στό μυστήριο τῆς ζωῆς, είναι ἡ μητέρα μας. Καὶ ἂν ἔξαρέσει κανείς τούς διεστραμένους τυχόν τύπους, καὶ ὁ τελευταῖς ἀκόμη τῶν ἀνθρώπων ἄν βρεθεῖ ὑπό τὸν σκοτεινέρυθρον ἥλιον τῆς παγερῆς Σιβηρίας, θ' ἀπλώσει τόν μανδύα του γιά νά σκεπάσει τή μητέρα του. Είναι χαρακτηριστικό καὶ τό διτιά τίς «προγραφές» του Σύλλα, πολλοί ἐπρόδωσαν τόν πατέρα τους, κανείς, ὅμως, τή μητέρα του. Ὁ Ρομαίν Ρολάν, νομίζω, είναι αύτός πού διακρήττει, διτιά οι ποιητές είναι οι μόνοι δημιουργοί, καὶ μεγαλύτεροι ποιητές είναι οι γυναίκες.

10. Οι σημερινοί “Ἑλληνες καὶ Ἰσραηλινοί στή διεθνή σκακιέρα

O μελετητής τῶν νεωτέρων ἑλληνικῶν καὶ ἑβραϊκῶν πραγμάτων δέν μπορεῖ παρά νά διακρίνει σοβαρές ὄμοιότητες στό ἑθνικό καὶ διεθνή τομέα. Οι “Ἑλληνες είχαμε σάν ἑθνικό δράμα τή μεγάλη ἰδέα τῆς ἀπελευθερώσεώς μας καὶ τῆς ἀποκαταστάσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας μέχρι τά βάθη τῆς Ἀσίας, τή «Κόκκινη μηλιά» καὶ τσιω πιό μακριά, ἐκεί στόν Εὐφράτη ποταμό πού ἀποτελούσε τό ἁσχατο δρίο τοῦ Ἑλληνισμού. Οι Ἐβραίοι σήμερα, ἔχουν κι αυτοί τή μεγάλη ἰδέα τους, τῆς δημιουργίας του μεγάλου Ἰσραὴλ μεταξύ τοῦ Νείλου καὶ τοῦ Εὐφράτη γιά τή συγκέντρωση ὄλων τῶν Ἐβραίων τοῦ κόσμου στή «γῆ τῆς ἐπαγγελίας». Ὁ Μπέν Γκουριόν, πού παλαιότερα ἐκπρόσθηκε με ὅχι κολακευτικά λόγια γιά τούς σύγχρονους “Ἑλληνες, μετά τόν πόλεμο τοῦ 1948 - 1949 πού ἤταν πρωθυπουργός, ομιλώντας στά τέλη τοῦ 1949 πρός τούς μαθητές τῆς Στρατιωτικῆς Σχολῆς τοῦ Τέλ - Ἀβίβ, καὶ ἐκθέτοντας τό παραπέρα πρόγραμμα τῆς ἑωτερικῆς πολιτικῆς τοῦ Ἰσραὴλ ἔλεγε: «Οἱ ἐπιτυχίες μας ἔγιναν μέρος τῆς ἱστορίας μας. Ἐμείς ὅμως, δέν ἐκπληρώσαμε ἀκόμα τήν ἀποστολή μας, πού είναι ἡ τελική νίκη. Ἀπελευθερώσαμε μόνο ἔνα μέρος τῆς πατρίδας μας. Σέ μᾶς ἀπομένει νά ἀπελευθερώσουμε καὶ τά ὑπόλοιπα τμῆματά της... Δέν ἐπιτρέπεται νά ἀπαναπουόμαστε στίς δάφνες μας, καὶ νά ἴκανποιούμαστε με τίς νίκες πού σημείωσε ὁ στράτος μας, γιατί δέν ἐκπληρώσαμε τήν ἀποστολή μας ὡς τό τέλος»... «Ναί θά κάνουμε τόν πόλεμο ἐπάγγελμά μας, καὶ ἔτσι θά ἐνεργούμε ὡς ὅτου ἀπελευθερώσουμε ὄλοκληρη τήν πατρίδα μας... πού ἐκτείνεται ἀπό τόν Εὐφράτη ὡς τό Νείλο. Σ' ὅτι ἀφορά τό σπαθί, πού τό βάλαμε στή θήκη, αύτό βρίσκεται προσωρινά ἔκει, κι ὅταν χρειαστεῖ, θά τό βγάλουμε καὶ πάλι...».

Αὐτές τίς μεγάλες ἰδέες Ἑλλήνων καὶ Ἐβραίων οι ἐκάστοτε «Μεγάλοι», οι «Ὑπερδυνάμεις» κατέβαλαν προσπάθειες, τόν κατάλληλο γι' αύτές καιρό, νά τίς ἐκμεταλλευθοῦν καὶ πρός δοφελός τους. «Ἔται, η Ἀγγλία, μιά πρώτη δύναμη τοῦ Α'. Παγκοσμίου Πολέμου, φιλοδοξούσε νά δημιουργήσει, χάριν τῶν συμφερόντων της, στην ἔγγυς και Μέσην Ἀνατολή, μιά Μικρή Ἀμερική «Μεγάλοι», οι «Ὕπερδυνάμεις» της Βυζαντινής Ιστορίας, ύπο K. Ἀμάντου. 3. Ἐγκυλοποιίδεια Χάρη Πάτση. 4. «Σιωνισμός», ύπο Dr. D. C. Yermak. 5. «Σιωνισμός», ύπο L. Rouvinski. 6. «Συμπεράσματα τῆς Ιστορίας», ύπο Γουΐλ και Ἀριελ Ντουράν. 7. «Ο ἄγιος τῶν σκλάβων, Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός», ύπο Κώστα Σαρδελῆ. 8. Η Ἀγία Γραφή (Προφήτης Ἡσαΐας).

‘Η «Νίκη τῆς Σαμοθράκης» ὅπως τήν ἀπέδωσε ὁ Yves Klein.

(Courtesy Gimpel Fils Gallery Ltd London)

κι αύτή διεκδικούσε τά πετρέλαια τής Μέσης Ἀνατολής. Ο ἀνταγωνισμός αύτός συνέβαλε στή Μικρασιατική καταστροφή μας. Καὶ σήμερα, ὅλα δείχνουν ὅτι μιά ἀπό τίς υπερδυνάμεις, ἡ Ἀμερική προσπαθεῖ νά δημιουργήσει, γιά τούς ἰδίους λόγους, ὅπως η Ἀγγλία τό 1917 - 1922, παραπάνω, μιά Μικρή Ἀμερική στήν ἄκρα ἀνατολική λεκάνη τής Μεσογείου, στό πρόσωπο τοῦ Ἰσραὴλ. «Ισως αύτό νά φανεῖ τυχερότερο, ἀπό όρισμένες πλευρές, τής Ἐλλάδας. Ἐξ ἄλλου, καὶ στόν θρησκευτικό τομέα, ἔχομε μερικά παράλληλα κάπως γεγονότα. Βησσαρίων ὁ Ἐλλην, ἀποστατεῖ ἀπό τήν Ὁρθοδοξία καὶ γίνεται Καθολικός Καρδινάλιος. Ο σημερινός Καρδινάλιος τῶν Παρισίων είναι Ἐβραίος, ὁ ἀδελφός του παραμένων στό Ἰσραηλίνο θρήσκευμα ζεῖ στή Γερμανία, ὅπου ἐδήλωσε «Θά προτιμούσα τόν ἀδελφό μου Ἀρχιραβίνον ἀλλά καὶ Ἀρχικαρδινάλιο πού ἔγινε είμαι υπερήφανος, «ὅ Θεός ἔνας είναι».

Βοηθήματα

1. «Ἐλληνες καὶ Ἰουδαῖοι, δύο κόσμοι αἰώνιοι, ὑπό Ἰωσήφ (πέπο) Σιακκῆ.
2. «Εἰσαγωγή εἰς τή Βυζαντινή Ιστορία», ύπο K. Ἀμάντου.
3. Ἐγκυλοποιίδεια Χάρη Πάτση.
4. «Σιωνισμός», ύπο Dr. D. C. Yermak.
5. «Σιωνισμός», ύπο L. Rouvinski.
6. «Συμπεράσματα τῆς Ιστορίας», ύπο Γουΐλ και Ἀριελ Ντουράν.
7. «Ο ἄγιος τῶν σκλάβων, Κοσμᾶς ὁ Αἰτωλός», ύπο Κώστα Σαρδελῆ.
8. Η Ἀγία Γραφή (Προφήτης Ἡσαΐας).

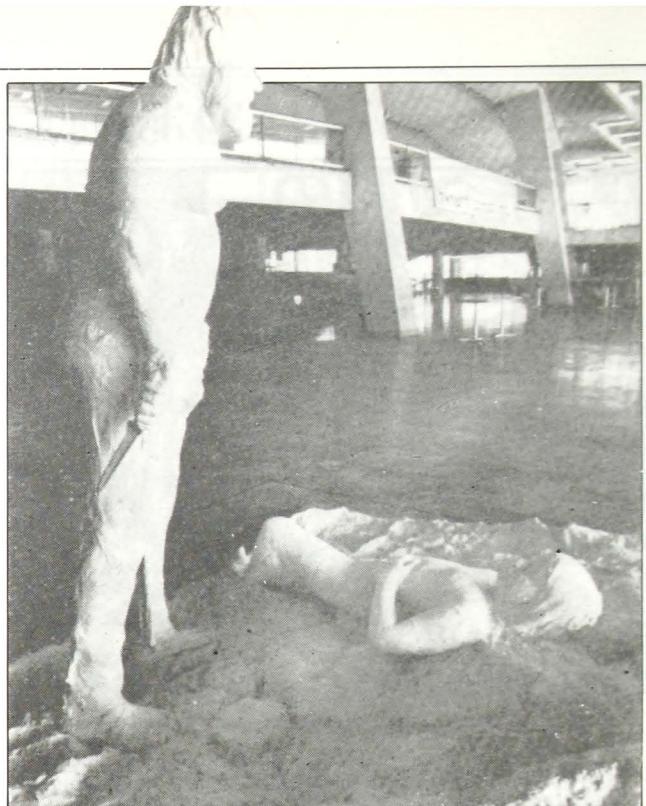
9. «Ο Ἑλληνισμός καὶ ὁ ἰστορικός του ρόλος», Ἀκαδημίας Ε-πιστημών ΕΣΣΔ - Ινστιτούτο Ιστορίας.
10. National Geographic Magazine, July 1985, (Vol. 1, 68 - No1).
11. Διάφορες ἐκπομπές τῆς EPT.

(Ομιλία τοῦ κ. Χ. Περογιανάκη πού ἔγινε στό Ροταριανό «Ομιλο Ἀθηνῶν την Τρίτη 10 Σεπτεμβρίου 1985. Ο διμιῆτρος είναι ἀνωτατος ἀξιωματικός τῆς Ἀεροπορίας ἔ.ἄ., τ. Γεν. Δι/νής τῆς EMY και καθηγητής τῶν Παραγωγικῶν καὶ Ἐπιτελικῶν Σχολῶν τῶν Ἐνόπλων Δυνάμεων καὶ τῶν Ἀνωτέρων Σχολῶν Ἐμπορικῆς Ναυτιλίας. «Ἔχει συγγράψει πολλά ἐκπαιδευτικά βοηθήματα γιά τίς σχολές πού δίδαξε καὶ ἔχει μεταγωγήσει τή Μετεωρολογία τοῦ Ἀριστοτελή στά νεοελληνικά».

«Η θυσία τοῦ Ἰσαάκ»,
γλυπτό τοῦ George Segal,
στὸν προθάλαμο
τῆς αιθούσης συναυλιῶν «Mann»
τοῦ Τελ Ἀβίθ.

‘Ο ‘Εβραῖος σά σύμβολο

Τοῦ κ. ΓΙΑΝΝΗ ΒΑΛΑΣΙΔΗ

Στή σειρά τῶν μελετῶν τῶν Γενικῶν Ἀρχῶν τῆς Ἐπικοινωνίας ὁ κ. Γ. Βαλασίδης ἔξεδωσε τὸν τρίτο τόμο μέ θέμα: **Κοινωνία καὶ μοναξιά: οἱ ἄνθρωποι τοῦ περιθώριου** (΄Αθῆναι, ἐκδόσεις Κοντάκτα, 1985). «Οπως ὁ συγγραφέας ἀναφέρει στὸν πρόλογό του: «Καθὼς ὅμως τὸ κεφάλαιο γραφόταν καὶ ἔναντι γραφόταν, καθὼς νέες ἰδέες καὶ στοιχεῖα προσθέτονταν στὰ παλιά, ἔαφνικά ἡ περιθωριοποίηση ἔχασε τὸ ἀρχικό τῆς νόημα, ἀρχισε νά μετουσιώνεται σὲ κάτι ἄλλο, κάτι καινούργιο. Καὶ τότε, αὐτό πού μέ τὴν πρώτη ματιά φάνηκε σάν ἔξαιρεση τοῦ κανόνα, ἀποκαλύφθηκε τελικά σάν κανόνας χωρίς ἔξαιρεσις. Γιατὶ ἄνθρωποι τοῦ περιθώριου, λίγο - πολὺ, εἴμαστε ὅλοι μας καὶ ἡ περιθωριακότητα σάν ἐνδιάθετη τοποθέτηση ἄλλα, πολλές φορές, καὶ σάν καθημερινή

«πρακτική» συμπεριφορά, ἀποτελεῖ ψυχικό σύνδρομο ὅλων τῶν ἐποχῶν καὶ ὅλων τῶν ἀνθρώπων. «Ολοὶ μας εἴμαστε περιθωριακοί, ὅλοι ἔκούσια ἡ ἀκούσια κρύβουμε τὸν «πραγματικό» ἑαυτό μας, τὸν καθηλώνουμε στὸ περιθώριο, προβάλλοντας πρός τὰ ἔξω μιά ἀπατηλή πρόσωψη πού μᾶς ἀλλοτριώνει, ἐπηρεάζει — ἐνίστε δραματικά — τὸν κοινωνικό μας περίγυρο ἐνῶ, στὸ μέτρο πού ἀσκεῖ ἐπίδραση ἀκόμα καὶ στὸ φυσικό μας περιβάλλον, ἀλλοιώνει τὴ μορφή καὶ καμιά φορά τὴν ἴδια τὴν «օσία» τοῦ κόσμου».

΄Από τὴν ἔξαιρετικά ἐνδιαφέρουσα, τεκμηριωμένη καὶ πολυδιάστατη μελέτη τοῦ κ. Βαλασίδη ἀναδημοσιεύουμε τὸ κεφάλαιο πού ἀκολουθεῖ:

Mεγάλες δυσκολίες συναντοῦσε ἀνέκαθεν ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸν ἔνος. Ό ένος, ὁ ἀλλογλωσσος, ὁ ἄνθρωπος μὲ ἀλφορετικό παρουσιαστικό καὶ συμπεριφορά, ἀποτελοῦσε κατά κανόνα πρόβλημα πρός λύση. Καὶ ἡ λύση ἀνταποκρινόταν συνήθως στὴ μισαλλοδοξίᾳ τοῦ ἐνήλικου ἀρσενικοῦ, στὴ δυσπιστίᾳ τοῦ ἀπέναντι σὲ κάθε ὅπου ὁ ἔδιος τὸ ἔκρινε διαφορετικό, παράξενο, ἔχθρικο.

΄Η κρίση, βέβαια, δέν ἦταν πάντοτε αὐθαίρετη. «Ἔτσι τὸ πόσο ἔχθρος ἦταν ἐνδεχόμενα ὁ ένος καὶ πόσο ἔνος ὁ ἔχθρος, συνιστοῦσε θέμα ξεχωριστό σὲ κάθε περίπτωση.

΄Στὴν Ἀρχαία Ἑλλάδα π.χ., ὁ ένος πού ἐπισκεπτόταν κάποια χώρα, ἦταν κατ’ ἀρχήν ιερός καὶ ἐμπαινε κάτω ἀπό τὴν προστασία τῶν Θεῶν (τοῦ Ξενίου Διός καὶ τῆς Ξε-

νίας Ἀθηνᾶς). Ἐπίσης, στὴν Ἀρχαίᾳ Ρώμη, ὁ *hospes* (πού συνδέοταν μὲ κάποιο Ρωμαῖο πολίτη μὲ τὸ δεσμό τῆς «Ξενίας») έθεωρετο πιό ιερός καὶ ἀπό τὸν συννενή¹.

Γενικά, ἔκει πού ἡ παρουσία τοῦ ένου δέ φαινόταν νά ύποκρύπτει κίνδυνο, ὅταν π.χ. ὁ ένος δέν ἐμφανιζόταν σάν ἀντίπαλος ἡ σάν ἀμεσος ἀνταγωνιστής, ἡ ἐπίσκεψή του ἦταν εύπρόσδεκτη. Σέ τέοις περιπτώσεις ὁ ένος ύποκινούσε πάνω ἀπό ὅλα μιά καλοπροαίρετη περιέργεια, μέ τίμημα τὴν περισσότερο ἡ λιγότερο ἀπλόχερη φιλοξενία.

Τό ὅτι μᾶλλον ἡ περιέργεια — καὶ ὅχι τόσο ἡ γενναιόδωρη μεγαθυμία — βρίσκεται πίσω ἀπό τὴν παροιμοιώδη φιλοξενία τῶν Ἑλλήνων, είναι μιά διαπίστωση πού δέν θά ἐπρεπε οὔτε νά μᾶς ἐνοχλεῖ, οὔτε νά μᾶς πικραίνει.

΄Από τὴν ἐποχὴ τοῦ Ἀλκίνου, πού πρόσφερε τὴ φιλοξενία του στὸν Ὁδυσσέα σὲ ἀντάλλαγμα τῶν ἀφηγήσεων τοῦ τελευταίου γύρω ἀπό τίς περιπέτειες καὶ τίς τα-

‘Ο Έβραιος σά σύμβολο

Σόδομα και Γόμορρα: Οι πόλεις της άπωλειας.

λαιπωρίες του, μέχρι τίς μέρες μας, όπου ό φιλοξενούμενος ξένος ύποχρεώνεται νά άπαντήσει σ' έναν καταιγισμό από άδιάκριτες συχνά έρωτήσεις, ή περιέργεια έμφανίζεται σάν το βασικό κίνητρο της έλληνικής φιλοξενίας. Τό γεγονός δέν είναι παράξενο.

Πράγματι, σημειολογικά ό ξένος «ένσαρκώνει» τήν πληροφορία στήν πιό όλοκληρωμένη, στήν πιό μεστή της μορφή. Γιατί στήν κατάσταση μόνιμης κί ενίστε άφορητης ρουτίνας, στήν όποια είμαστε οίνοιε καταδικασμένοι νά ζουμε, ή παρουσία τού ξένου άποτελεί δροσερή έκπληξη, προσφέρει μιά άνεπανάληπτη εύκαιρια φυγής, χαρίζει τό κλειδί της άποκρυπτογραφήσεως τού θύνερου μέ ολες τις προεκτάσεις του.

Μιλώντας μας γιά παράξενες συνήθειες, «γιά μυθικές χώρες» και συναρπαστικές περιπέτειες, ό ξένος γίνεται ένα παράθυρο στόν άγνωστο μέχρι τώρα κόσμο, καμιά φορά τό «εισιτήριο» γιά ένα ταξίδι στήν περιπόθητη «γη τῆς έπαγγελίας».

Τά σνειρά τών μεταναστών, τά όποια τόσο συχνά συνδέυονται από τραγικές διαψεύσεις, συναρτώνται μέ τήν «αινίγματική» προσωπικότητα τού ξένου, καθώς καί μέ τή χώρα της προελεύσεώς του, όπου — ώστόσο — ή ζωή, μόλις χάσει τό «μυθικό» πληροφοριακό της περίβλημα, ξεπέφτει σέ κάποια έξισου άσφυκτική ρουτίνα, χειρότερη ίσως από κάθε προηγούμενη.

Hόντολογική περιέργεια πού άποβλέπει στήν άποκρυπτογράφηση τού ξένου, έχει σάν άρντικό άντίκρυσμα τή σταδιακή άποδυνάμωση τού ένδιαφέροντός μας γι' αύτόν, όταν ό ξένος «άδειάσει» από τό πληροφοριακό του περιεχόμενο, άποκωδικοποιηθεί και άπομυθοποιηθεί, όταν γίνει άνθρωπος ρουτίνας όπως οι άλλοι. Έδω ύπεισέρχεται ένα καίριο και πιεστικό πρόβλημα έπικοινωνίας: Πώς ή διαφορά ή άκόμα κι ή άντιθεση άνάμεσα στό γηγενή και στόν ξένο, θά δόγμησει σέ μιά συστηματική σύνθεση, σέ μιά καινούργια θεώρηση τών πραγμάτων κάτω από πλουσιότερη, πιό περιεκτική, πιό «άληθινή» σκοπιά. Μέ τήν έννοια αυτή ό ξένος θά ήταν «ό παράκλητος» πού περιμένουμε, θ' άποτελούσε τό συμπλήρωμά

μας και τήν άπαντοχή μας.

Ωστόσο, διάφορες άντικειμενικές συνθήκες άλλα και τά όρμεμφυτα τής έπιθετικότητας και τής βίας, πού ποτέ δέν σκέφτηκε σοβαρά, ούτε θέλησε άποφασιστικά νά ύποταξει ό ένηλικος άρσενικός, είχαν άνεκαθεν προσδώσει άλλο νόημα στήν προσωπικότητα και στήν παρουσία τού ξένου. Ό ξένος είτε σάν κάτοικος μακρινής χώρας, είτε σάν γείτονας, είτε σάν μειονότητα στά πλαίσια τής έθνικής πλειοψηφίας, παρέμεινε βασικά έχθρος, στόν όποιο μόνο μέ δυσπιστία μπορούσε κανείς νά προσβλέπει. Χειρότερος όπ' όλους κατέληξε νά είναι ό έχθρος «έντός τών τειχών», ή άνυπόταχτη μειονότητα τών «κακών» πού ζει «παρασιτικά» σέ βάρος τών άλλων, ύπονομεύοντας συνεχώς τήν εύτυχια άλλα και τήν ίδια τήν υπαρξη τής πλειοψηφίας. Τόν άχαρο και τραγικό αύτό ρόλο τού «κακού», ύποδύονται περίπου δύο χιλιάδες χρόνια τώρα οι Έβραιοι.

Τό διτί ό Έβραιος είναι ρόλος, άποδεικνύεται κάθε στιγμή και πέρα από κάθε άμφισβήτηση. Πράγματι, ή όμαδα αυτή τών άνθρωπων πού έξαναγκάστηκε κάποτε νά έγκαταλείψει τή γη τών πατέρων της γιά νά διασκορπιστεί στά πέρατα τού κόσμου, δέν έχει κανένα ξεχωριστό γνώρισμα πού νά τή διαφοροποιεί από άλλες άνθρωπινες όμαδες. Τό μόνο ίδιατερο χαρακτηριστικό τής είναι διτί, ζώντας στή διασπορά, κατάφερε παρ' όλους τούς κατατρεγμούς νά έπιζησε, κάτι πού δέν πετύχαν — ή πού δέν θά μπορούσαν ίσως νά πετύχουν — άλλες έθνικές όμαδες. Άλλα κατά κανόνα οι μή — Έβραιοι δέν μπόρεσαν νά συνειδητοποιήσουν τό γεγονός — δέν είχαν άλλωστε και τήν πρόθεση γιά κάτι τέτοιο — διτί αυτό πού έπέζησε δέν είναι ό άνθρωπος - Έβραιος. Είναι ό ρόλος.

Η άποκωδικοποίηση τού Έβραιου σά «ρόλου» δίνει μια καινούργια διάσταση στό περιβόλητο «Έβραιϊκό» πρόβλημα και καθιστά ίσως — ώς ένα σημείο τουλάχιστον — πιο εύεξήγητη τή διαιώνισή του.

Ούσιαστικά ό Έβραιος είναι άνθρωπος σάν κι έμας: τό ίδιο αίμα κυλά στίς φλέβες του, οι ίδιες βιολογικές διεργασίες συντελούνται στό κορμί του, ή ίδια ψυχή φωληάζει μέσα του. Κανονικά θά έπρεπε νά είχε ήδη άφομιωθεί από τό περιβάλλον του, σέ μιά πολιτιστική σύνθεση όπ' τήν όποια θά «βγαναν κερδισμένες όλες οι πλευρές». Γιατί συμπτωματικά και γιά συγγεκριμένους ίστορικους λόγους, οι Έβραιοι είχαν άναπτύξει μιά κουλτούρα πού προπορευόταν από τήν έποχή της και ή όποια θά μπορούσε νά γονιμοποιήσει δημιουργικά τή σκέψη και νά έχανθρωπίσει τήν κοινωνική συμβίωση τών άνθρωπων πού ζούσαν κάτω από άλλες πολιτιστικές έπιφροές. Τό γεγονός διτί ό Έβραιος δέν μπόρεσε ν' άφομοιωθεί, όφειλεται κατ' άρχην στήν πιό άποκρουστική ένσάρκωση τού μή Έβραιου, στόν κύριο έκπρόσωπο τής πλειοψηφίας, τόν ένηλικο άρσενικό, στό μέχρι χτές άκομα άδιαφιλονίκητο ήγέτη τής μικρῆς ή μεγάλης άνθρωπινης όμαδας².

Έγκλωβισμένος σέ μιά κοινωνία πού ό ίδιος είχε κατασκευάσει και πού όμως έπρεπε νά σεβαστεί τούς νόμους της άν ήθελε νά έπιβώσει άτομικά και όμαδικά, ό ένηλικος άρσενικός βρέθηκε ξαφνικά σέ άδιεξδο. Ή όρμεμφυτη έπιθετικότητά του, βέβαια, διέθετε πολλές βαθίδες άσφαλειάς. Οι κυριαρχικοί ρόλοι π.χ. πού έπιφύλαξε γιά τόν έαυτό του, όχι μόνο — πρόσκαιρα έστω — ικανοποιούσαν τή ματαιοδοξία του, άλλα άδηγούσαν συχνά σέ κοινωνική άνακωχή και κατασίγαση τών παθῶν.

‘Ο Εβραϊος σά σύμβολο

Ωστόσο οι κοινωνικοί φραγμοί που άναγκάστηκε νά θέσει ό λιδιος στήν επιθετικότητά του, καθώς και ή σταδιακή άνάπτυξη της αύτογνωσίας, της ψυχολογικής συνειδήσεως που μετουσιώθηκε έν μέρει μέ τήν πάροδο τού χρόνου σε «ήθική» συνείδηση, τού δημιούργησε νέα προβλήματα, «ήθικά» τή φορά αύτή, γύρω άπο τίς εννοιες τού «καλοῦ» και τού «κακοῦ». «Καλό» ήταν κατ’ ἀρχήν ὅτι ίκαντινόταν στίς όρεξεις του. Άλλα επειδή ή κοινωνική ζωή προϋποθέτει, για νά ύπαρξει, συμβιβασμούς, ο συμβιβασμός, τό «άναγκαιο κακό», μετατράπηκε σε «καλό», άφοῦ μόνο χάρη σ’ αύτόν έξασφαλίστηκε ή σταθερότητα δρισμένων μορφών κοινωνικής συμβιώσεως, δηλαδή ή διατήρηση της ύφισταμενης κατανομής ρόλων, πού μόνο ήταν και διαιώνιζαν τήν άνδρική έξουσία.

Έξαλλου, είναι γνωστό όπο τήν ψυχανάλυση, ότι ή «ήθική» συνείδηση άποτελεί βασικά τήν «έσωτερίκευση» τῶν άπαγορευτικῶν, κυρίως, κανόνων στά πλαίσια τῆς κοινωνικής συμβιώσεως. Ή «έσωτερίκευση» αύτή, πού συντελείται στά πρώτα χρόνια τῆς παιδικής ήλικιας, μετουσιώνει τό «έσωτερικό σύμπλεγμα τῶν κανόνων σε έσωτερικό βίωμα, πού άπο δῶ και πέρα προδιαγράφει στό παιδί πώς πρέπει (καί πώς δέν πρέπει) νά συμπεριφέρεται. «Ετσι τό «καλό» ή τό «κακό» καθορίζεται κατ’ ἀρχήν είτε σάν συμμόρφωση στούς παραπάνω κανόνες, είτε σάν παράβαση τῶν κανόνων πρός διφελος τῶν διαφόρων παρορμήσεων, κυρίως τῆς επιθετικότητας³.

Τό ότι ή επιθετικότητα άποτελεί «κακό», τό είχε άπο πολύ νωρίς διαγνώσει ό ένηλικος άρσενικός, ίσως ηδη κατά τούς πρώτους αιώνες τῆς προϊστορίας. Άκομα και στήν πρωτόγονη μεταφυσική σκέψη ή επιθετικότητα, ή όποια άποσκοπεί στήν καταστροφή τού «σόντος», έμφανίζεται σάν παράλογο πράξη, άφοῦ έξαφανίζει τό «ον» πού γεννήθηκε άκριβώς γιά νά ύπαρχει!

Η έλληνική τραγωδία είναι γεμάτη άπο ύπαινιγμούς, κατάρες και θρηνωδίες γύρω άπο κάθε τί πού τίνει νά ξεπεράσει τό μέτρο, πού γίνεται «ύβρις» γιά νά καταστάλξει σε άμετροπεια, άλαζονεία, καταστροφή και φόνο.

«Επειτα άπο όλα αύτά θά περιμένε κανείς ότι ό ένηλικος άρσενικός θ’ άναθεωρούσε τίς άπωφεις του, άφοῦ έξ αίτιας τής επιθετικότητάς του είναι δυνατόν είτε νά τιμωρθεῖ άπο τούς φύλακες τῶν Νόμων, είτε νά συντριβεῖ κάτω άπο τό βάρος τῶν τύφεων (πού συνιστούν επίσης «έσωτερικούς» φύλακες - τιμωρούς στήν ύπηρεσία τῆς «ήθικής» συνειδήσεως).

Άλλα ό ένηλικος άρσενικός προτίμησε κάποια εύκολότερη λύση. Αντί νά έντοπίσει τό κακό έκει πού θά πρεπε: στή δική του όρμέμφυτη επιθετικότητα, άναζήτησε τήν ύποθετική πηγή τού κακού κάπου άλλου. Και σέ μια στιγμή πού τόν βόλευε, «ταύτισε» τό κακό μέ τόν άγνωστο, τόν άλλοφυλο, τόν διαφορετικό άνθρωπο. Μεταξύ άλλων και μέ τόν Εβραϊο.

Στήν άπόφασή του αύτή βοηθήθηκε άπο τίς έμπειρίες τού παρελθόντος, άπο τίς άλησμόνητες είκόνες πού είχαν χαραχτεί στά κύτταρα τῆς «συλλογικής» μνήμης, τότε πού ή άνθρωπινη ζωή έκτυλισσόταν μέσα στή ζούγκλα και όπου ή ζούγκλα είχε διεισδύσει και κατακυριαρχήσει σε όλες τίς πτυχές τής ζωῆς. Τότε πράγματι, ο άλλος, ο διαφορετικός, ο άγνωστος, πού έπειτα έκεινος πού έμενε έξ από τόν κύκλο τού φυλετικού τοτέμ, ήταν κατά κανόνα άντιπαλος. Τό ότι ζώως, άργοτερα, σε ίστορικά χρόνια και μάλιστα σε έξελιγμένες, «φωτεινές» περιόδους, ο άλλος έξακολούθησε νά παραμένει ξένος και

Τοιχογραφίες με συνθήματα άντιεβραϊκά και Χιτλερικά

έχθρός, άποτελεί έναν άπο τούς πιό άκατανόητους παραλογισμούς άλλα και μιά άπο τίς πιό έντεχνα καλλιεργημένες «αύταπάτες» τής ιστορίας.

Σήμερα πιά, οι τρέχουσες διαπιστώσεις γιά θά συμβαίνουν γύρω άπο τήν είκόνα και τό ρόλο τού Εβραίου, φαίνονται μᾶλλον ευέξηγητες.

Σύμφωνα π.χ. με τό γενικά άποδεκτό άξιωμα τού «άποδιοπομπάιο τράγο», δοιοί έμεις χρειαζόμαστε τόν Εβραϊο γιά νά ύπαρξουμε. Γιατί ή παρουσία τού Εβραίου μᾶς διευκολύνει νά μεταθέσουμε πάνω του θά άνομολόγητα — πάθη και άρμέμφυτα — συνωθούνται στό ύποστρωμα και άποτελούν τό χρεβος τής δικής μας ψυχῆς. Στόν Εβραϊο, λοιπόν, έπιβάλλουμε τήν ποινή νά συμβολίζει άπο πού μέ κανένα τρόπο δέν θά θέλαμε ν’ άποκαλύψουμε ότι έμεις είμαστε. Κι άντι νά καταλογίσουμε στόν έαυτό μας τά θά άδικα γίνονται, θεωρούμε πιό βολικό νά αιτιώμαστε γι’ άπο τόν Εβραϊο, πού — κατ’ ἀρχήν χωρίς δικό του φταίξιμο — μεταβάλλεται άπο δῶ και πέρα σε ύποκατάστατο τής δικής μας άσχημιας. Μ’ άποτό τόν τρόπο, ή επιθετικότητα τού ένηλικου άρσενικού έξαγνίζεται, άπο «κακό» μεταβάλλεται σε «καλό» άφοῦ γίνεται «τιμωρός δύναμη» με έξιλαστήριο θύμα τόν «κακό» Εβραϊο⁴.

«Ετσι ό Εβραϊος στερήθηκε τό δικαίωμα τής έπιλογής ρόλων, δέν μπορεΐ κάν νά κρυφτεῖ, ν’ άποτινάξει τόν «κακό» έαυτό του, ν’ άφομοιωθεῖ, νά πάψει νά είναι άπο πού άλλοι φιοβούνται, περιφρονούν, μισούν και καταδιώκουν. Γιατί δοιοί έλλοι θέλουμε νά ύπαρχει ό Εβραϊος σάν προέκταση τής δικής μας δυσμορφίας, σά βολικό κίνητρο τής έπιθετικότητας, πού βρίσκει έτσι μιά άδαπτην και θριαμβευτική δικαιώση.

Τό δράμα τού Εβραίου είναι ότι τού άρνούνται τό δικαίωμα ν’ άρνηθει άπο πού «είναι». Κοιτιέται στόν καθρέφτη γιά νά διακρίνει τί τόν διαφοροποιεί άπο τούς άλλους άνθρωπους. Και σάν τόν ήρωα τής «Δίκης» τού Κάφκα, δέν καταλαβαίνει, ότι δοιοί ζητούν τήν καταδίκη

‘Ο Έβραιος σά σύμβολο

του όχι για τή συγκεκριμένη κακή πράξη, ἀλλά για τή γενική ἀόριστη ἐνοχή πού «πρέπει» νά νιώθει σάν ‘Εβραιος. Γιατί δέν είναι ό ἀνθρωπος «Έβραιος» πού μισούμε καί καταδικάζουμε. Είναι ό ρόλος⁵.

Πιό πολύ ἀνταποκρίνεται όχι ἀπλώς στό ρόλο του ἀλλά στήν ἵδια τήν ἔννοια τοῦ ρόλου ὡς πράγματι «κακός» ‘Έβραιος, ὁ ιούδαικης προελεύσεως ἀνθρωπος μέ αντικοινωνικό χαρακτήρα καί ἐγκληματική συμπεριφορά. Κανονικά ό «κακός» ‘Έβραιος τοῦ είδους αὐτοῦ, δέν είναι πιό κακός οὕτε καλύτερος ἀπό ὅλους τούς ἀνθρώπους ὅλων τῶν τόπων καί ἐποχῶν, πού σύμφωνα μέ τήν ἐκάστοτε τρέχουσα ηθική περί «καλοῦ» καί «κακοῦ» κρίθηκαν καί τοποθετήθηκαν ἀρνητικά. ’Αλλά ό «κακός» ‘Έβραιος ἀποτελεῖ ιδανικό ἐνσαρκωτή τοῦ κακοῦ ἀπό τό γεγονός καί μόνο ότι μοιάζει νά ἐπιβεβαιώνει, κατά κάποιο τρόπο, τήν πρόληψη πού ἐπικρατεῖ σέ βάρος του, ἀφού «δέχεται» νά ύποδυθεῖ ἔνα ρόλο, πού μέ σχολαστικό φαρισαϊσμό καί ἀβυσσαλέο μίσος ἄλλοι, γιά λογαριασμό του, ἔχουν προδιαγράψει καί φιλοτεχνήσει.

Σημειώτεον, ότι ό παραπάνω ρόλος ἐπιβάλλει στόν ‘Έβραιο νά είναι «κακός» ὥπωσδήποτε, παντοῦ καί πάντοτε. “Ἐτσι, ὅλες οι πράξεις του, ἀκόμα καί ἄν ὀφείλονται στή φυσιολογική καί αὐτονόητη γιά κάθε ἀνθρωπο προσπάθειαν” ἀμυνθεὶ γιά νά ἐπιβιώσει, χαρακτηρίζονται ἐκ προσιμού σάν κακές καί καταδικάζονται ἀνάλογα. ”Αν π.χ. ό ‘Έβραιος είναι ἀνθρωπος τοῦ χρήματος στηλιτεύεται, κατά περίπτωση, σάν «τσιγκούνης» ή «ἀδίστακτος πλουτοκράτης», ἀν ἔξελιχθεὶ σέ φιλελεύθερο ἐπιστήμονα καί διανοούμενο τόν μέμφονται σάν «ύπονομευτή» τῆς ἑθνικῆς ἐνότητας, ἀν θελήσει νά ἐνταχθεῖ στήν ἑθνική κοινωνία ἐπιλέγοντας ἔνα συντηρητικό ἐπάγγελμα — π.χ. ἄν γίνει στρατιωτικός — τόν ἀκολουθεῖ ἡ ύποψία τῆς προδοσίας⁶, ἀν ή συμπεριφορά του είναι εὐγενική τοῦ προσάπτουν «χαμέρπεια» καί «ύπουλότητα», ἀν ἐπαναστατήσει καί ἀντιδράσει τοῦ ἐπιρρίπτουν «ἀναισχυντία» καί «θρασύτητα». Παντοῦ καί πάντοτε, ὅτι κι ἄν κάνει, ὅπου κι ἄν βρεθεῖ, ό ‘Έβραιος είναι παγιδευμένος ἀπό τή μοίρα τοῦ ρόλου του.

Μέ ἀσύγκριτη ἐκφραστική δύναμη ἀλλά καί μέ — φαινομενικά τουλάχιστον — ἀπροσχημάτιστη προκατάληψη περιγράφει ό Σαΐξηπρο τόν «κακό» ‘Έβραιο. ’Ο ἡρώας του, ό Σάυλωκ, ἔχει τόσο πολύ μπει στό «πετσί» τοῦ ρόλου του — στό ρόλο τοῦ «κακοῦ» πού πρέπει νά είναι, ἀφού γεννήθηκε ‘Έβραιος — ὡστε κοντεύει νά λησμονήσει τόν πραγματικό ἑαυτό του. ’Αλλά κι ὅταν κάποια στιγμή μοιάζει σάν νά τόν θυμάται, στήν παθητικότατη ἐκείνη σκηνή ὅπου προσπαθώντας μάταιαν νά ἀποκαλύψει τήν ἀληθινή του ταυτότητα, κατηγορεῖ τούς Χριστιανούς

Σημειώσεις:

1. Βλ. λήμμα «Ξενία», λεξ. «Πάπυρος - Λαρούς», τόμ. 10ος, σελ. 645.
2. Γιά τόν «ἐνήλικο ἀρσενικόν σάν ἀντισημίτη καί ἀγκιτάτορα
- βλ. τή μελέτη τῶν Lowenthal, Leo καί Guterman, Norbert: *A Study of the Techniques of the American Agitator*, Harper, N.Y., 1949 (γερμ. μετ. *Agitation und Ohnmacht*, Luchterhand, 1966).
3. Τό βιβλίο τοῦ Flugel (3α, ύποσ. 75) ἀποτελεῖ ἔξαιρετο βοήθημα γιά τήν κατανόηση δλων αὐτῶν τῶν μηχανισμῶν κάτω ἀπό τή σκοπιά τῆς ψυχαναλύσεως.
4. Βλ. ἄν. ύποσ. 42 καί 43.
5. Στό ἔχθρικό περιβάλλον όπου είναι ἀναγκασμένος νά ζει, ό όποιοςδήποτε «Έβραιος» δέν ἔχει ούσιαστικά παρά μόνο ἔνα πραγματικό συμπαραστάτη καί φίλο: τόν φιλελεύθερο

γιά όσα παθαίνουν οί ‘Έβραιοι, είναι ἥδη δέσμιος τοῦ ρόλου του. Πρέπει, ὡστόσο, νά όμολογηθεῖ, ὅτι ό Σαΐξηπρο, σκιαγραφώντας τήν τρυφερή ὥστη καί χαριτωμένη παρουσία τής ‘Έβραιοπούλας Τζέσικα καί δίνοντας στόν «‘Εμπορο τῆς Βενετίας» ἔνα «εὔτυχισμένο τέλος», προσπαθεῖ νά γεφυρώσει τά ἄκρα ἡ τουλάχιστον νά συμβιβάσει τά διεστώτα. ’Εξάλλου μιά βαθιά ἀνάλυση τοῦ παραπάνω ἔργου δίνει λαβή στήν ύποψία, μήπως στήν ούσια ό Σαΐξηπρο ἐπιχείρος εἴμεσσα, διά μέσου τῶν γραμμῶν καί τηρώντας τά προσχήματα, νά ύπαινιχθεῖ αὐτό στό όποιο πραγματικά πίστευε: “Οτι δηλαδή τά δεινά τοῦ κόσμου μας ὀφείλονται λιγότερο στήν «κακότητα» τῶν ‘Έβραιών καί περισσότερο στήν προκατάληψη καί ἀναληγησία ἐκείνων πού ίσχυρίζονται ότι είναι «Χριστιανοί».

Παρά τίς ἔξαιρετικά περίπλοκες καί, κυρίως, ἰδιόμορφες πλευρές τοῦ «έβραιϊκον προβλήματος»⁷, ό ‘Έβραιος σά σύμβολο όχι μόνο ύποδηλώνει τίς τεράστιες ἐπικοινωνιακές δυσχέρειες πού συνεπάγεται ἡ συμβίωση ἀνθρώπων μέ διαφορετική προέλευση, κουλτούρα, νοοτροπία, θρησκεία καί γλώσσα, ἀλλά ύπογραμμίζει ἐπίσης τόν ἐπικοινωνιακό χαρακτήρα τῶν προβλημάτων πού ἀντιμετωπίζει ἱδιάίτερα κάθε μειονότητα, σε ὅποιαδήποτε χώρα. ’Ο Νέγρος τῶν ΗΠΑ, ό ‘Ελληνας ἐργάτης στή Δυτική Γερμανία — πού ξεκίνησε ἐπικοινωνιακά τελείως ἀπροετίμαστος γιά νά «φιλοξενηθεῖ» σε μιά χώρα «ψυχικά» ἔξισου ἀπροετοίμαστη νά τόν δεχτεῖ — ό Κινέζος ἐπηλυς στίς πόλεις τῆς Ινδονησίας, ό Πακιστανός λαθρομετανάστης στήν Έλλαδα, κ.λπ., μποροῦν κατά περίπτωση νά γίνουν ύποκατάστατα τοῦ ‘Έβραιου, νά ἐπισύρουν σάν ἐξιλαστήρια θύματα τήν ἐπιθετικότητα τῆς ἑθνικῆς πλειοψηφίας.

’Εδώ ἡ ἀπαρχή τής λύσεως τοῦ ἐπικοινωνιακοῦ προβλήματος μέ κάθε δένο, περιλαμβάνει μιά σειρά ἀπό προκαταρκτικές ἐνέργειες στό χώρο τής ἐπικοινωνίας. Σ’ αύτές συγκαταλέγονται: ό συστηματική στηλίτευση τῆς ἀρνητικῆς στάσεως καί συμπεριφορᾶς τοῦ ἐνήλικου ἀρσενικοῦ σε κάθε προσπάθεια ἐποικοδομητικῆς προσεγγίσεως μέ τόν ἀλλοεθνή καί τόν ἀλλόφυλο, ό ἀποκάλυψη τῆς παγίδας πού συνιστά τό τεχνητό ἐπικοινωνιακό χάσμα, τό ὅποιο διανοίγει ἡ ἀναζήτηση «ἀπόδιοπομπαίων τράγων» καί, τέλος, ό συνειδητοποίηση τῆς ἀνάγκης γιά τήν ἀνακατανομή τῶν ρόλων μέ ἀποτέλεσμα τή σωστή, δίκαια καί «ἀνθρώπινη» ἐπανένταξη τοῦ «Έβραιου», τοῦ διαφορετικοῦ ἀνθρώπου στήν ἑθνική κοινωνία.

Δημοκράτη. *Bλ. Sartre, Jean - Paul: Reflexions sur la question juive, nrf-Gallimard, Paris, 1954.*

6. Πέρασαν πάνω ἀπό πενήντα χρόνια, π.χ. ἀφ’ ὅτου ἀθωώθηκε πανηγυρικά ὡς ταλαίπωρος ‘Έβραιογάλος λοχαγός Dreyfus — ἔπειτα ἀπό μιά πολιτικοστρατιωτική καί δικαστική σκευωρία πού συγκλόνισαν τότε τή Γαλλία καί τόν κόσμο — καί νά πού οι Γάλλοι ἀντισημίτες ἀρχισαν καί πάλι νά ρίχνουν λάσπη ἐναντίον τής μνήμης του, μεταξύ ἄλλων μέ τό βιβλίο τῆς Dardenne, Henriette: *Lumières sur l'affaire Dreyfus*, Paris, 1964 (Bλ. Shirer, William: *The Collapse of the Third Republic*).
7. *An inquiry into the Fall of France in 1940*, Pocket Books, N.Y. 1971, σελ. 48). Στίς ὅποιες θά ἐπανέλθουμε στόν Β’ τόμο περί πολιτικῆς ἐπικοινωνίας.

’Αφορμαί καί αἴτια

ΤΟΥ ΑΓΓΕΛΟΥ ΣΙΚΕΛΙΑΝΟΥ

Τά τελευταία επεισόδια τά όποια έλαβαν χώραν είς τήν συνειδησιν τών άνθρωπων, άλλά τό όποιον, δυστυχώς, δέν έπαυσεν ν' ἀποτελεῖ έν από τά κυριότατα κριτήρια τῆς πρωτογόνου καταστάσεως εἰς τήν δύοιαν ἡ γενική ἐκπαίδευσις τοῦ συγχρόνου μας πολιτισμοῦ ἀφήκε καί ἔξακολουθεῖ νά ἀφήνει τό πνεύμα τών εύρωπαικών λαῶν ἀπέναντι ὅλων τῶν ἄλλων καί συγκεκριμένως εἰς τήν περίπτωσιν αὐτήν, ἀπέναντι τοῦ λαοῦ τοῦ Ἰσραήλ.

Δέν σκοπεύομεν εἰς τό ἄρθρον αὐτό νά ἐπιρρίψωμεν ἀκεραίαν τήν εύθυνην τῶν τελευταίων επεισόδιων οὔτε εἰς τούς "Ἐλληνας, οὔτε εἰς τούς Ἰσραηλίτας, διότι ζητήματα παρομοίας φύσεως, κατά τά όποια τῶν πρωτεύοντα ρόλον παίζει εἰς ἔκατέρωθεν ἀκούσιος καί συνεπώς ὄρμήλατος ἀγνωστικισμός, οὔδεις ποτέ ἔχει δίκαιον καί οὔδεις ποτέ ἔχει ἄδικον.

"Αλλά, θ' ἀντείπει τις ἐκ τῶν ἡμετέρων, αἱ ἀφορμαὶ αἱ προκαλέσασαι τά ἐπεισόδια ταῦτα ἐκ μέρους τῶν Ἐλλήνων ἥσαν ἀμέσως πολιτικαὶ ἔθνικαὶ καὶ ἐπομένως τό δίκαιον εἶναι ὀλόκληρον ὑπέρ τῆς ἡμᾶν. Δυστυχῶς ὅμως, οὔδεις σοβαρῶς καὶ τιμῶς σκεπτόμενος, θά ἐπείθετο ὅτι αἱ ἀφορμαὶ αὗται διδόμεναι ἀπό οἰονδήποτε ἄλλον λαόν, ἐκτός τοῦ Ἰσραηλιτικοῦ, θά ἐπροκάλουν παρομοίας αὐτοδίκους σκηνάς. "Οσονδήποτε ἔάν αἱ ἀφορμαὶ αὗται ἥσαν σοβαραί, εἰς περίπτωσιν κατά τήν όποιαν θά ἦτο ἄλλος ὁ προκαλῶν λαός, ή λύσις τῶν διαφορῶν θά ἐπιδιώκετο ἀναμφιβόλως δι' ἄλλης ὅδοις. "Αλλai ἄρα αἱ ἀφορμαὶ καί ἄλλα τά αἴτια.

Καθήκον ὥστε παντός γνησίως ἴστορικῶς σκεπτομένου, είναι νά βοηθήσει, παραμερίζων τάς ἐφημέρους ἀφορμάς, εἰς τήν ὄριστικήν ἄρσιν πρό παντός τῶν λανθανόντων αἰτιῶν, τά όποια ἐπροκάλεσαν τά μεταξύ Ἰσραηλιτῶν καὶ Ἐλλήνων ἐπεισόδια, τό δέ λιτόν περιεχόμενον τοῦ παρόντος ἄρθρου, δέν ἀποσκοπεῖ ἄλλο τι, η νά δώσει πρός πάντας, ἀλλά πρό παντός πρός τούς "Ἐλληνας φοιτητάς τῆς Θεσσαλονίκης, ὡς πρός γνησίους φορεῖς τῶν ἴστορικῶν καὶ πνευματικῶν εύθυνων τῆς ἐποχῆς μας, ἔνων ἀπλοῦν ὑπαινιγμόν ὡς πρός τήν ἀνάγκην τῆς ὄριστικῆς ἄρσεως ἐκ τῆς συνειδήσεως τῶν, τῶν αἰτιῶν αὐτῶν. Διότι ἀσφαλῶς, είναι τρομερόν νά σκέπτεται τίς δτι εἰς τάς ἡμέρας μας, κατά τάς όποιας εἰς τήν μεταξύ

τῶν λαῶν ἐπαφήν ἐπιβάλλεται πρό παντός ἄλλου ἡ ἀκεραία πνευματική καὶ ἴστορική ἐπίγνωσις τῆς ἀποστολῆς ἐνός ἐκάστου, τά στελέχη ἐνός συγχρόνου ὑπευθύνου διανοητικοῦ ὄργανισμοῦ, ὡς ούτος είναι τό Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης, ἐπιτρέπουν εἰς ἔαυτά νά παρατείνουν ιστορικάς καὶ πνευματικάς παρεξηγήσεις, σφραγισμένας ἀπό τόν μᾶλλον ἄστοχον καὶ ὡμόν ἀναχρονισμόν.

Εις ούδενα, λοιπόν τῶν ἴστορικῶς σκεπτομένων, διαφεύγει ἡ καταπληκτική ἑκείνη δέξιμωρος κατάστασις κατά τήν όποιαν ἀπό τής ἰδρύσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ, τόσον ὁ βυζαντινός, ὃσον καὶ ὁ δυτικός πολιτισμός, στηρίζουν μέν τά νῶτα τῶν ἐπί τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης — ἀποκλειστικοῦ ἄλλωστε πνευματικοῦ καὶ ἴστορικοῦ κτήματος τῶν Ἐβραίων — προσβλέπουν δέ ἰδεολογικῶς πρός τήν ἐκπλήρωσιν τῶν ἐντολῶν τῆς Νέας, χωρίς δι' αὐτό νά παραλείπουν νά συμπληρώνουν ἐκάστοτε τό μεταξύ τῶν δύο διαθηκῶν χάσμα, ὁσάκις ἐδόθη ποτέ εἰς τοῦτο εὐκαιρία, μέ ἔν φανατικόν μίσος καὶ ἔνα ἀμειλικτὸν διωγμόν κατά τοῦ Ἐβραϊκοῦ λαοῦ. Ἀλλά τί είναι ἐπί τέλους ὁ λαός αὐτός, ὁ όποιος ἔχρησίμευσε καὶ ἀκόμη χρησιμεύει διά τούς ἵσχυρούς τοῦ κόσμου καὶ δι' ὅλους γενικῶς τούς πολιτικῶς καὶ ἔθνικῶς συγκροτημένους λαούς, ὡς ὁ ἀποδιοπιμαπός τράγος καὶ ὡς τό "διώγμα" κατά τοῦ όποιου ἀπό καιροῦ εἰς καιρόν στρέφουν οὕτοι τήν προσοχήν καὶ τήν μῆνιν τῶν, ὅπως παραπλανήσουν εὶς δυνατόν ὅλους ὡς πρός τά αἴτια τῶν διπλωματικῶν τῶν ἐλιγμῶν;

Γνωστός είναι εἰς πάντας ὁ μύθος τοῦ περιπλανωμένου Ίουδαιού, ἐρμηνεύομενος κατά τήν φαντασίαν ἐνός ἐκάστου, ἀλλά τοῦ όποιου η βαθυτέρα σημασία διαφεύγει δυστυχῶς μέχρι σήμερον τούς πολλούς.

"Από τῶν ἀπωτάτων, λοιπόν, αἰώνων καὶ πολὺ πρό τοῦ Μωϋσέως, τό ἐρευνητικόν ὡς πρός τάς καταγωγάς βλέμμα διακρίνει μίαν κελτικήν κατά βάθος φυλὴν συνδυασθεῖσαν βραδύτερον πρός ἄλλας ἀσιατικάς ἡ ἀφρικανικάς, ἡ όποια ἀπό καταβολῆς τῶν αἰώνων, ἀσύμβλητος πρός πᾶσαν μηχανικήν πολιτικήν καὶ πρός πᾶσαν τυραννικήν κυβέρνησιν, προχωρούσα ἀπό πολιτισμοῦ εἰς πολιτισμόν καὶ ἀπό κοινωνίας εἰς κοινωνίαν, διά μέσου τῶν ἐρήμων, τῶν ὁρέων καὶ τῶν θαλασσῶν, διατηρεῖ εἰς τό βάθος τῆς τό σπέρμα μᾶς ἀμειώτου ἐσωτερικῆς ἀλευθερίας καὶ τόν ψυθυρον ἐνός παναρχαίου κοινωνικοῦ συνθήματος, τό όποιον ἀπό τόπου εἰς τόπον καὶ ἀπό αἰώνος εἰς αἰώνα, ἀναταράσσει εὐεργετικῶς πάντοτε τά λι-

UIT DIT GEBOUW, DESTIJDS
DE JOODSCHE INVALIDE,
WERDEN OP 1 MAART 1943
24 ADAR I 5703
DE BEWONERS DOOR DEN
WAND TEN DODE WEGGEVOERD
MEDE UIT HET VZER
HUNNER KETENEN WERD
DE STAAT ISRAËL CESMEED.

Μπρούτζινη πλάκα στό "Αμστερνταμ, μέ παράσταση τριών αλυσοδεμένων αίχμαλώτων στή μνήμη τών Εβραίων αίχμαλώτων τών στρατοπέδων συγκεντρώσεως τών Ναζί".

μνάζοντα ύδατα τών παρηκμασμένων πολιτισμῶν. Διότι άπό της προϊστορικής έκκινησεώς της, μέχρι της πρώτης πατριαρχικής αύτης έξόδου άπό της Βαβυλώνος, της Σεμιράμιδος, και πολύ πέραν της ἄλλης έξόδου αύτης άπο της Αιγύπτου, της συντελεσθίσης υπό τήν κολοσσιαίων μωσαϊκήν ἐπιταγήν, ή φυλή αύτην ἀναπτύσσει ἀσφαλώς, παραλήλως πρός τήν τεράστιαν οἰκονομικήν ἐμπειρίαν, ή όποια είναι καὶ τό κύριον γνώρισμά της — καὶ χάρις εἰς τήν όποιαν δύναται νά ἐγκαθίσταται όπουδήποτε τής γῆς μετ' ἀσυζητήτου κύρους — μίαν ἀκαταμάχητον ἐνέργειαν πρός συγχώνευσιν τών πολιτικῶν διαιρέσεων καὶ ούσιαστικότεραν ἔνωσιν τών πνευματικῶν καὶ ύλικών συμφερόντων τών λαῶν μεταξύ τῶν ὁποίων παροικεῖ. Τήν μεγαλυτέραν ἀπόδειξιν τής ἐνεργείας ταύτης, δέν θά μᾶς δώσει βεβαίως τόσον ἡ ἐξιστροφής τής ἐθνικής ζωῆς τῆς φυλῆς ταύτης, ὅσον ἡ τραγικὴ ἱστορία αύτης, ἀπό τής στιγμῆς κατά τήν όποιαν, ἐστερημένη οίασδήποτε πολιτικής ζωῆς καὶ οίουδήποτε ἐθνικοῦ ἐδάφους, ἀναλαμβάνει, θά ἔλεγε τις, ἀντ' αὐτῶν, ὀλόκληρον τήν ὄργανικήν παράδοσιν τής ἀνθρωπότητος, ἐπανευρίσκει πτέρυγας πολύ μεταλύτερας ἀπό τάς ἐθνικάς πτέρυγάς της καὶ κατορθώνει νά ύψωθει καὶ νά ἐπιζήσει ως φυλή καὶ ως ἔννοια ὄργανη καὶ ἀκραία, ὑπέρανω δλῶν τών κατ' αύτης ἀκατονομάστων διώξεων καὶ δλῶν τών ἱστορικῶν τής ἀνθρωπότητος θεολόγων.

Kαιρός ἐν τούτοις θά ἦτο νά εἴπωμεν ὅτι ὅσον ἀφορά τήν κυριωτέραν ἀφορμήν τών διώξεων αὐτῶν, όποια ἐμφανίζεται διά τούς πολλούς ἡ ἀπόσχισις τοῦ ιουδαϊσμοῦ καὶ χριστιανισμοῦ, ἀφαλώς, τήν μεγαλυτέραν εὔθυνην φέρουν οὐχί οἱ Ιουδαῖοι, ἀλλ' αὐτοί οὗτοι οἱ Χριστιανοί. Δέν πρόκειται νά ἐπιμείνωμεν ἔδω ἐπί τών δογματικῶν αὐτῶν διαφορῶν. Τά ἐπιχειρήματα δλῶστε κατά τά όποια ἡ πλήρης πνευματική συμφιλίωσις μεταξύ Χριστιανῶν

Άφορμάι καὶ αἴτια

καὶ Ἰουδαίων θά ἦτο ἀπολύτως ἐφικτή είναι ἀπειρα, ὅσον καὶ αἱ ἐπί μακρούς αἰώνας σχετικαὶ προσπάθειαι, ἴστορικῶς συνεχεῖς. 'Ἄλλ' ἐκεῖνο τό ὅποιον είναι βέβαιον, είναι ὅτι η πίεσις τῶν όποιαν ἔκτοτε ὑπέστη ἡ Ἐβραϊκή φυλή, είναι τό ἀσφαλέστερον τεκμήριον τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἔκάστοτε ἴστορικοῦ ἀγνωστικισμοῦ τῶν κυβερνώντων. Διότι η πίεσις αὕτη ἐνετάθη ἡ ἔχαλαρώθη διά μέσου τῶν αἰώνων, ἀναλόγως τοῦ βάθους καὶ τῆς ἐκτάσεως τῆς μορφώσεως τῶν διαφόρων αὐτοκρατόρων, παπῶν καὶ λαῶν. Τοιουτόπορα, μετά τήν ἀνεξιθρησκείαν, ἐπί παραδείγματι, τοῦ Ἰουλιανοῦ, ἡ μετά τήν εύμενειαν τοῦ Βαλεντιανοῦ καὶ τοῦ Μαξίμου, ἡ κακεντρέχεια τοῦ Βαλεντιανοῦ, ἡ πολιτική τῆς Ανατολῆς εἰς τήν Δύσιν, διά ν' ἀποτελέσει σύν τώ χρόνω τό οἰκτρόν αὐτό θρησκευτικόν καὶ πολιτικὸν ὅργιον, τό δόποιν λέγεται διά τήν ἴστορίαν ὀλόκληρον, ἀντισημιτισμός.

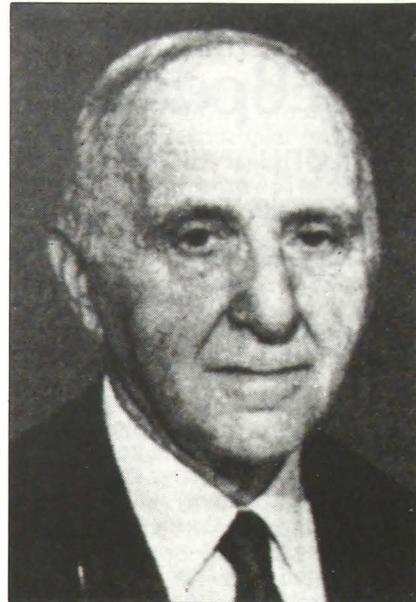
'Ἄλλ' ἰδού ὅτι παρ' ὅλον αὐτό τό ἀκατονόμαστον ὅργιον, ἡ φυλή αὕτη μεταφέρουσα ἀπό περιπτετείας εἰς περιπτέτειαν καὶ ἀπό κολάσεως εἰς κόλασιν, ώς μόνον ἐγκόλπιον αὐτῆς, τόν πανάρχαιον θεσμόν τῆς προγονικῆς λατρείας καὶ τόν θεσμόν τῆς παναρχαίας αὐτῆς κοινότητος καὶ διαιτησίας, δχι μόνον κατόρθωσε νά διαιτηρήσει ἐπί ὀλοκλήρους αἰώνας τήν διαιτέρων αὐτῆς φυσιογνωμίαν, ἀλλὰ καὶ νά γίνεται ὡς φορέυς μιᾶς ούσιαστικῆς προσόδου, εἰς τό διανοητικόν ήθικόν καὶ οἰκονομικόν ἐπίπεδον ὀλοκλήρου τής γῆς. Πιστεύομεν ὅτι θά ἦτο περιττολογία διά τούς γνωρίζοντες τά πράγματα, ν' ἀναπτύξωμε ἐδῶ ἐν πλάτει, τί εἰς τό διανοητικόν ἐπίπεδον ὀφείλουν τά πανεπιστήμια ὄλου τοῦ κόσμου ἀπό τής ιδρύσεως των εἰς τήν ἐβραϊκήν διανοητικήν συνδρομήν, τί εἰς τό ηθικόν ἐπίπεδον ἡ νεωτέρα ιστορική περιούδος ὀφείλει εἰς τήν βαθείαν δημοκρατικήν πνοήν τῶν ιουδαϊκῶν κοινότων, καὶ εἰς τί ἐπί τέλους ὀλόκληρος ὡς εύρωπαϊκός πολιτισμός είναι ὀφειλέτης ἀπέναντι τής ἐβραϊκῆς φυλῆς, δι' ὅλας ἀπολύτως τάς οἰκονομικάς περιόδους καὶ τήν οἰκονομικήν συντήρησιν αὐτού. 'Ο σκοπός ἀλλωστε τοῦ συντόμου τούτου ἄρθρου, ώς ἔξ ἀρχῆς είπα, δέν είναι ἀλλος τις, η νά δώσω πρός τούς Ἑλληνας φοιτητάς ίδιας, ώς πρός γηνησίους φορεῖς τών ιστορικών καὶ πνευματικών εύθυνων τής ἐποχῆς μας, ἔνα ἀπλούν ὑπανιγμόν ώς πρός τήν ἀνάγκην μιᾶς ριζικῆς ἀρσεως πάσσης παρεξηγήσεως ἔχούσης τήν ἀφορμήν αὐτῆς είτε εἰς σύγχρονα είτε εἰς παλαιότερα αἴτια, μετά μιᾶς φυλῆς τήν όποιαν δικαιούνται νά καλέσουν οὐχί ἐπί τοῦ ἐπιπέδου τῶν ἔξ ισού ἐφημέρων δσον καὶ βλαβερῶν φανατικῶν διαφορῶν, ἀλλ' ἐπί τοῦ ἐπιπέδου μιᾶς ἀνωτέρας ιστορικής συνεννοήσεως καὶ συζητήσεως εἰς οίονδήποτε σημείον προκαλούν ἐν μέρους ἀμφοτέρων μίαν πιθανήν διάσχισιν κατευθύνσεων καὶ γνωμῶν.

Οιαδήποτε ἀλλή λύσις διαφορῶν, ἐκτός αὐτῆς τής βασικῆς διανοητικῆς συνεννοήσεως μεταξύ τῶν ὄπωδήποτε εύρισκομένων κατά τάς ἡμέρας μας εἰς ίστορικήν ἐπαφήν λαῶν, θά ἦτο ἀσφαλῶς ἀναχρονιστική, ἐφήμερος καὶ ἄγονος, εἰμεθα δέ βέβαιοι ὅτι μετά τίς πρώτες αἴκαρους ἔξαψεις, ὁ φοιτητικός κόσμος τής Θεσσαλονίκης θά στραφεῖ μέ βαθυτέρων καὶ διαρκεστέρων τήν συνείδησιν τῶν εύθυνων του, τόσον ἀπέναντι τής ιδίας του μεγάλης ἀποστολῆς καὶ ιστορίας, δσον καὶ τής ίστορίας καὶ τής ἀποστολῆς ἐνός ἀπειρών σεβαστοῦ καὶ μεγάλου λαοῦ, ώς ούτος ὑπῆρξε καὶ είναι ὁ λαός τοῦ Ἰσραήλ.

('Από τό «Ἐλεύθερον Βῆμα», 6.7.1931).

Σάιμον Κούζνετς

‘Ο δημιουργός τής ποσοτικῆς οίκονομικῆς ιστορίας

Ο Σάιμον Κούζνετς, ο οίκονομολόγος τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Χάρβαρντ πού πήρε βραβεῖο Νόμπελ γιά τίς πρωτοποριακές του μελέτες πάνω στή μέτρηση τοῦ έθνικού είσοδου τοπος και τῆς οίκονομικῆς άνάπτυξης, πέθανε στίς 9 Ιουλίου στό σπίτι του στο Καιμπριτζ τής Μασαχουσέτης, σε ηλικία 84 έτών.

“Ισως περισσότερο από όποιονδήποτε άλλον, ο δρας Κούζνετς νά είναι αυτός πού έπινόσησε τό σύστημα μέτρησης πού χρησιμοποιεί σήμερα τό ύπουργειο ‘Έμπορίου στίς έκτιμήσεις και στίς άναθεωρήσεις τής άνάπτυξης τοῦ άκαθάριστου έθνικού προϊόντος. Αύτό τό ίδιο σύστημα χρησιμοποιείται και από ίδιωτες οίκονομολόγους και όργανοισμούς, όπως ή Διεθνής Τράπεζα, γιά τόν ύπολογισμό τής οίκονομικῆς προσδού τών βιομηχανικῶν και τών άναπτυσσόμενων χωρών.

Οι μετρήσεις αυτές τοῦ έθνικού είσοδήματος άποτελοῦν τή βάση τών μακροοικονομικῶν, δηλαδή τής πραγμάτευσης δλων έκείνων τών δυνάμεων πού ένεργοιον σέ μιά οίκονομία ή και τών διασυνδέσεων τών μεγάλων τομέων μιᾶς οίκονομίας.

“Ο Σάιμον Κούζνετς άπήρξε ένας από τούς γίγαντες τών οίκονομικῶν τοῦ 20ού αἰώνα», είπε ο Πώλ Σάμουελσον, καθηγητής στό ’Ινστιτούτο Τεχνολογίας τής Μασαχουσέτης και έπιστης βραβεῖο Νόμπελ Οίκονομικῶν. “Ηταν ο θεμελιωτής τής μέτρησης τοῦ έθνικού είσοδήματος και αυτός πού δημιούργησε τήν ποσοτική οίκονομική ίστορία.

Γιά πολλούς αἰώνες, οίκονομολόγοι όπως ο σέρ Γουίλλιαμ Πίττυ και ο Γκρέγκορος Κίνγκ προσπάθησαν νά ποσοστικοποιήσουν τόν πλούτο μιᾶς χώρας μέσα στήν έξέταση δλων τών πηγών είσοδήματος. Άλλα οι στατιστικές έκεινες ήταν πολύ χοντρικές και έτσι δέν είχαν μεγάλη χρησιμότητα. Καί μόνο μέ τό δίτομο έργο τοῦ δρ Κούζνετς, “Τό έθνικό είσοδημα και ή σύνθεσή του, από τό 1919 ώς τό 1938», αυτός ο τομέας είσηλθε στή σύγχρονη έποχη.

Σέ αυτή τήν έργασία του, άναθεώρησε προηγούμενους άριθμούς και έδωσε όρισμούς και μιά έννοιολογική

ύποδομή, πού στήριξαν τή στατιστική έρευνα. Οι συνάδελφοι και οι μαθητές του άποτέλεσαν τόν πρώτο πυρήνα τοῦ προσωπικοῦ του τμήματος έθνικού είσοδήματος τοῦ έθνικού ύπουργειου ‘Έμπορίου.

‘Η Σουηδική Βασιλική Ακαδημία ‘Επιστημῶν, άπονέμοντάς του τό βραβεῖο Νόμπελ τό 1971, άναφέρθηκε στήν «έμπειρικά θεμελιωμένη έρμηνεία τής οίκονομικῆς άνάπτυξης, ή όποια δόδηγησε σέ νέα και πιό βαθιά θεώρηση τής οίκονομικῆς και τής κοινωνικῆς δομῆς και τής διαδικασίας τής άνάπτυξης».

‘Ο Σάιμον Σ. Κούζνετς γεννήθηκε τό 1901 στήν πόλη Χάρκοφ τής Ούκρανίας. Ήταν Έβραϊος τό θρήσκευμα. «Τά καθημερινά οίκονομικά προβλήματα», δήλωσε πολλά χρόνια άργοτερα, τόν έσπρωξαν νά έρθει στής ΗΠΑ τό 1922 σάν φοιτήτης οίκονομικών.

Μπήκε στό Πανεπιστήμιο Κολούμπια και πήρε τό διπλωμα μπάτσελορ τό 1923, τό μάστερ τό 1924 και τό διδακτορικό του τό 1926. Μετά από 18 μήνες στό Συμβούλιο Κοινωνικής “Ερευνας, ή δρ Κούζνετς μπήκε στό προσωπικό τοῦ έθνικού Γραφείου Οίκονομικών, όπου άναμείχθηκε στό πρωτοποριακό έργο τής μελέτης τοῦ έπιχειρηματικού κύκλου.

‘Από τό 1930 ώς τό 1954 δίδαξε στό Πανεπιστήμιο τής Πενσυλβανίας, μέ μιά διακοπή στό διάστημα τοῦ Β’ Παγκόσμιου Πολέμου, κατά τήν όποια δούλεψε στή διεύθυνση τοῦ Γραφείου Σχεδιασμού και Στατιστικών τοῦ Συμβουλίου Πολεμικής Παραγωγής. ‘Από τό 1954 ώς τό 1960 δίδαξε στό Πανεπιστήμιο Τζόν Χόπκινς τής Βαλτιμόρης και τό 1960 πήγε στή σχολή τοῦ Χάρβαρντ. ‘Αποσύρθηκε από τήν ένεργητική διδασκαλία τό 1971.

‘Υπήρξε πρόεδρος τοῦ Άμερικανικοῦ Οίκονομικοῦ Συλλόγου τής Άμερικανικής Στατιστικής Έταιρείας και τής Οίκονομετρικής Έταιρείας και έλαβε διακρίσεις από τά πανεπιστήμια Χάρβαρντ, Πρίνσετον, Κολούμπια, τό Πανεπιστήμιο τής Πενσυλβανίας, τό Πανεπιστήμιο τού Νιού Χάμσαρι και τό Πανεπιστήμιο τής Ιερουσαλήμ.

Nicholas D. Kristof

«Οίκονομικός Ταχυδρόμος», 12.9.85

‘Η γιορτή τῆς Σκηνοπηγίας τῶν Ἐβραίων στά Γιάννινα

Τί σημαίνει καί πῶς καθιερώθηκε,
σέ συνδυασμό μέ τίς δύο ἄλλες βασικές γιορτές:
Τῆς «Πρωτοχρονιᾶς» καί τῆς «Μεγάλης Συγγνώμης»
(Οἱ «τρομερές» ἡμέρες)

Τοῦ κ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΓΙΑΝΝΑΚΟΒΑ

Εἰς ὅλον τὸν κόσμον ὅπου ύπάρχουν Ἰσραηλῖται, γιορτάζεται μεγαλοπρεπῶς ἡ σκηνοπηγία. ‘Η γιορτή αὐτή ἐτελεῖτο καὶ στά Γιάννινα ἀκόμα καὶ κατὰ τὴν περιόδο τῆς τουρκοκρατίας. Σ’ αὐτὸν συνέτεινε καὶ ἡ ἀνεξιθρησκεία τὴν ὁποίαν εἶχαν παραχωρήσει καὶ εἰς αὐτούς οἱ Τούρκοι. ‘Ἐτσι ἐτέλουν ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ τά θρησκευτικά καὶ ἄλλα θειμά τους.

Κατά τὴν γιορτή αὐτή παλαιότερα ὅλη ἡ ἔβραική συνοικία τῶν Ἰωαννίνων ἦταν στολισμένη. Καὶ τά μπαλκόνια καὶ οἱ ταράτσες καὶ οἱ αὐλές μέ τά καλαμένια τσαρντάκια, τραβοῦσαν τούς ἐπισκέπτες στό ὄκταήμερο αὐτοῦ.

Σήμερα, ὅμως, ὅλη αὐτή ἡ συνοικία ἔχει χαθεῖ.

Πολύ ἐνδιαφέρουσα ἦταν ἡ θρησκευτική τελετή πού γινόταν στίς διάφορες χάρβες κατά τὸ Σάββατο, τὸ ὅποιο συμπεριλαμβάνετο στό ὄκταήμερο τῆς σκηνοπηγίας.

Οἱ ιερεῖς μετά τὴν ἐπίσημον τελετὴν τῆς ἡμέρας ἀναγιγνώσκουν τὴν πεντάτευχον, διά νά ἀρχίσει καὶ πάλιν ἡ ἀνάγνωσις διά τὸ νέον ἔτος, ἀρχομένη ἀπό τὴν γένεσιν. Εἰς κάθε συναγωγήν ὥριζονταν δύο «Νυμφίοι» τῆς Βίβλου. Ὁ ἔνας διά τὴν παλαιάν πεντάτευχον καὶ ὁ ἄλλος διά τὴν νέαν, τοῦ καινούργιου χρόνου. Ἡ τιμὴ εἶναι μεγάλη διά τοὺς νυμφίους, ὕμνοι ἀπαγγέλλονται καὶ ραίνονται μέ κουφέτα.

*

Πολλοί Χριστιανοί καὶ Τούρκοι ἐπεσκέπτοντο τά ἑορτάζοντα σπίτια τῶν Ἐβραίων καὶ αὐτό ἔξακολούθησε καὶ μετά τὴν ἀπελευθέρωσιν τὸ 1913, τότε οἱ Ἐβραῖοι καὶ πάλιν μέ ἀνεσιν ἐτέλουν τά θειμά των.

Μέχρι πού πρό ὄλιγων χρόνων, πού ἡ πόλη μας ἄρχισε νά ἀλλάζει ὅψιν, φυσικόν ἦταν νά τροποποιήθουν πολλά ἡθη καὶ θειμα. “Ἐθιμα ὠραία. ”Ἐθιμα ὅμως πού δέν ἔχεινούνται. Διότι ἀπό παλαιά ἦταν πολλοί συνδεδεμένοι “Ἐλληνες καὶ Ἐβραῖοι. Μέ ἀλληλοσεβασμόν πρός τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἔθιμων τῆς θρησκείας κάθε φυλῆς.

Τό κυριότερο χαρακτηριστικό τῆς γιορτῆς τῆς σκηνοπηγίας εἶναι ὅτι τά σπίτια τῶν Ἐβραίων ἦταν στολισμένα μέ καλάμια. Χωρίς αὐτά δέν μποροῦσαν νά γιορτάζουν. “Οπως ἐμεις δέν καταλαβαίνουμε Πάσχα χωρίς κόκκινο αὐγό, ἔτσι καὶ οἱ Ἐβραῖοι δέν καταλάβαιναν σκηνοπηγία χωρίς καλάμια.

*

“Ἄς κάνουμε τώρα μιά ἀνάλυση τῶν ἑορτῶν τῶν Ἰσραηλῖτῶν κατά τίς μέρες αὐτές. Μιά ἀνάλυση ἡ ὅποια, ἀπό ἔγκυκλο παιδικῆς ἀπόψεως τουλάχιστον, καὶ εὐχάριστη εἶναι καὶ ὀφέλιμη. Τρεῖς, ἐν συνεχείᾳ, εἶναι οἱ μεγάλες γιορτές τῶν Ἰσραηλῖτῶν:

ΡΟΣ ΑΑΣΝΑ = Πρωτοχρονιά, ΓΙΟΜ ΚΙΠΟΥΡ = ἡ μεγάλη συγγνώμη καὶ ΣΟΥΚΟΤ = σκηνοπηγία. Καὶ οἱ τρεῖς ὀνομάζονται μ’ ἔνα δονομά τρομερά ἡμέραι.

Καὶ ὅσον ἀφορᾶ μὲν τὴν μέρα τῆς μεγάλης συγγνώμης τοῦ γκράν μπαρτόν, αὐτονότος εἶναι ἡ ἔννοια ἐφ’ ὅσον πρόκειται περὶ αἰτήσεως συγγνώμης διά τά ἀμαρτήματα πού διεπράχθησαν κατά τό παρελθόν ἔτος.

‘Αλλά ἡ Πρωτοχρονιά καὶ ἡ ἀνάμνησις τῆς σκηνοπηγίας ὑστερα ἀπό τὴν ἔξοδο ἀπό τὴν Αἴγυπτο, γιατὶ ἔχαρακτηρίσθησαν καὶ αὐτές τρομερές ἡμέρες;

Εἰς τό σημεῖον αὐτό ἡ φιλοσοφία τῶν Ἐβραίων ἔδωκεν ἄλλο νόημα καὶ περιεχόμενον. ‘Η Πρωτοχρονιά δέν εἶναι ὅτι, ἐπιφανειακά μᾶς θυμίζει τὴν ἔλευση ἐνός ἀλλού χρόνου, μέ τάνωστους ἐντυπώσεις καὶ μελλούμενα γεγονότα πού μᾶς περιμένουν. ‘Η Πρωτοχρονιά γιά τούς Ἰσραηλῖτες ἔχει τό νόημα τῆς παρελεύσεως ἐνός ἀκόμη ἔτους ἀπό τὴν ζωὴ μας, ἡ ὅποια μικράνει, ἔτσι κάθε Πρωτοχρονιά. ‘Η ἀκολουθοῦσα ἔορτή τοῦ Γιόμ Κιπούρ φυσικόν εἶναι νά θεωρεῖται τρομερή μέρα, ἐφόσον παρουσιάζονται οἱ Ἰσραηλῖται πρό τοῦ Θεοῦ γιά νά ζητήσουν συγγνώμην. Καὶ ὁ ὄκταήμερος ἔορτασμός τῆς σκηνοπηγίας ἀντί νά ἔχει τό νόημα μᾶς χαρισμάσυνης ἐπετείου κατά τόν Μωυσῆν πρέπει νά εἶναι ἀνάμνησις θιλιβερή γιά νά μήν ύποπέσουν καὶ πάλιν σέ σφάλματα οἱ Ἐβραῖοι καὶ ύποδουλωθοῦν.

‘Ἐξαγνισμένη βγήκε ἡ φυλὴ των, ὑστερα ἀπό σαράντα χρόνια στὴν ἔρημο. Καὶ αὐτό τὸν ἔξαγνισμό τὸν πέτυχε ὁ Μωυσῆς. ‘Ολόκληρα σαράντα χρόνια γιά νά χαθεῖ ἡ γενιά ἐκείνη πού πήρε καὶ ἐλαττώματα ἀπό τὸν καιρό πού ἔζησαν στὴν Αἴγυπτο, εἰς τρόπον πού νέα γενιά νά μπει στὴ γῆ Χαναάν πού νά μή θυμάται ώς βίωμα τίποτε ἀπ’ τὴν Αἴγυπτο. Καὶ εἶναι γνωστό ὅτι τό πέτυχε ὁ Μωυσῆς!

Μόνο δύο μπήκαν στὴ γῆ Χαναάν. Καὶ ὁ ἔνας ἀπό αὐτούς τούς δύο ἦταν ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ. Οὔτε ὁ ἰδιος ο Μωυσῆς δέν μπήκε στὴ γῆ τῆς ἐπαγγελίας.

Καὶ οἱ τρεῖς ἐξάλλου αὐτές γιορτές οἱ ιεροδιάσκαλοι τῶν Ἐβραίων καὶ οἱ ραββίνοι τίς ἔξεμεταλλεύθησαν γιά νά τονίσουν τό γρήγορο πέρασμα τοῦ χρόνου, κατά τό δποίον ἐπρεπε νά ἔχουν κάνει καλοσύνες οἱ ἀνθρωποι. Οἱ γιορτές αὐτές εἶναι καὶ ἔνα ἔρωτημα: “Τί καλό ἔκανες στό χρόνο πού πέρασε;» «‘Ο χρόνος τρέχει ὀδηγώντας πρός τὸν τάφον, πρόλαβες νά κάνεις καλοσύνες στούς συνανθρώπους σου!».

Μέ τέτοιο ψυχικό περιεχόμενο γιορτάζονταν καὶ οἱ τρεῖς γιορτές καὶ ίδιατερα τῆς σκηνοπηγίας, παλαιότερα στίς ἔβραικές συνοικίες καὶ ἦταν πράγματι ωραῖες!

Σήμερα δέν γνωρίζω ἄν συνεχίζονται.

(Πρωινός Λόγος, Ἰωαννίνων 1.1.1985)

Ένδιαφέρουσες έκδόσεις

● ΑΝΤΩΝΗ ΛΙΑΚΟΥ:

«Η σοσιαλιστική έργατική όμοσπονδία Θεσσαλονίκης (Φεντερασιόν) και η σοσιαλιστική νεολαία — Τά καταστατικά τους»

“Εκδοση: «Παρατηρητής», Θεσσαλονίκη 1985

Mία νέα μελέτη για τη σοσιαλιστική έργατική Όμοσπονδία Θεσσαλονίκης, τήν περισσότερο γνωστή μέ τόν στήν ισπανοεβραϊκή γλώσσα τίτλο της «Φεντερασιόν», έρχεται νά προστεθεί στήν υπάρχουσα έλληνική βιβλιογραφία, πού πραγματεύεται τό σημαντικό αύτό κεφάλαιο τής ιστορίας τού Έβραϊσμού τής συμπρωτεύουσας.

Ό κ. Αντώνης Λιάκος δημοσιεύει στό βιβλίο του αύτό τά καταστατικά τής Φεντερασιόν και τής Σοσιαλιστικής Νεολαίας Θεσσαλονίκης, πού κατατέθηκαν στό Πρωτοδικείο τό 1915. Καί τά συνοδεύει μέ δύο είσαγωγικά κείμενα, πού άναφέρονται στίς ώς τώρα έρευνες τής ιστορίας τής Φεντερασιόν και στήν περιγραφή τών δραστηριοτήτων τής νεολαίας της.

Τό βιβλίο περιλαμβάνει δύο άκόμα σημαντικά κείμενα, μέ τά όποια ή ίδια ή Φεντερασιόν αύτοπαρουσιάζει τήν ιστορία της. Τό πρώτο είναι ή έκθεσή της στό γραφείο τής Σοσιαλιστικής Διεθνούς τό 1910, ένώ τό δεύτερο είναι τό ύπόμνημα πού ύπεβαλε στήν κυβέρνηση Βενιζέλου τό 1914, διαμαρτυρόμενη γιά τήν έκτοπιση τών ήγετικών στελεχών της Άβραάμ Μπεναρόγια και Σ. Γιονά και γιά τήν κατάσχεση τού άρχειου της.

“Όπως άναφέρεται στόν πρόλογο τού βιβλίου, «ή έργασία αύτή οχι μόνο δέν κλείνει τό κεφάλαιο Φεντερασιόν, άλλα άκριβώς σκοπεύει νά τό άνοιξει έρεθιζοντας γιά νέες έρευνες».

Θά προσθέσουμε ότι συμμεριζόμαστε άπόλυτα τήν παραπάνω άποψη, γιά μιά πιό έκτεταμένη μελέτη τού άρχειακού ύλικου πού άφορα τήν Φεντερασιόν. Καί έπισημαίνουμε, γιά παράδειγμα, τό σώμα τής έφημερίδας «Avant», τού Ινστιτούτου Ben Zvi, πού παραμένει ώς τώρα άνερεύνητο.

Η έργασία τού κ. Λιάκου άποτελεί άξιόλογη συμβολή γιά τήν έρευνα τής δράσης τής Σοσιαλιστικής Έργατικής Όμοσπονδίας, πού ίδρυσαν Έβραιοι τής Θεσσαλονίκης τό 1909 και περιλαμβάνει πολύτιμα στοιχεία οχι μόνο γιά τήν Ισραηλιτική Κοινότητα, άλλα καί γενικότερα, γιά τή φυσιογνωμία, τή δομή καί τήν κοινωνία τής πόλης σε μιά περίοδο μεστή άπό καθοριστικά, γιά τήν ιστορική πορεία της, γεγονότα.

A.N.

● ΑΡΙΕΛΛΑ ΑΣΕΡ

«Η Έβραική Κοινότητα Θεσσαλονίκης — μιά κοινότητα έπιβιωσάντων — «Συλλογική ταυτότητα ή συναίσθημα ένταξης».

Hμελέτη αύτή πραγματεύεται τή συλλογική ταυτότητα τών Έβραιών τής Θεσσαλονίκης. Αποτελείται άπό δύο μέρη: **Τό πρώτο μέρος** άναφέρεται στό πέρασμα τών Έβραιών άπό τή Θεσσαλονίκη, ένώς πληθυσμού πού ζήσης έπι 5 περίπου αιώνες, ταυτόχρονα στό περιθώριο καί στό έσωτερικό τής ιστορίας τής πόλης στήν όποια ρίζωσε.

Παρακολουθούμε τή μορφή τής ένταξης τών Έβραιών άρχικά στό πολυεθνικό μωσαϊκό τής Όθωμανικής Αύτοκρατορίας σάν έθνική μειονότητα καί στή συνέχεια στό σύγχρονο έλληνικό κράτος, σάν θρησκευτική πιά μειονότητα στά πλαίσια ένός έθνικου κράτους. Οι Έβραιοι ζήσαν στή Θεσσαλονίκη σέ μία παραδοσιακή κοινωνία όπου ο Έβραϊσμός ήταν ένας τρόπος ζωής πού έκφραζόταν κάθε στιγμή. Από τή στιγμή που έπαψαν νά είναι μά άπό τίς συνιστώσες τού μωσαϊκού λαού πού ύπηρε ή Όθωμανική Αύτοκρατορία γιά νά γίνουν μία θρησκευτική καί πολιτισμική μειονότητα ένός άργανωμένου έλληνικού κράτους πού, άναποδέφευκτα διέθετε μέσα άφομοίωσης ζήσης ή στρατιωτική θητεία καί ή έκπαιδευση, ή έβραιο - ισπανική κουλτούρα άρχισε νά χάνει έδαφος. “Ως τίς παραμονές τού Β’ Παγκοσμίου Πολέμου η Κοινότητα συνέχισε νά ξεχει μιά δική της ζωή άντιπροσώπευσε γιά τόν Έβραϊσμό τής πόλης τό σύνολο τής κοινωνίας, στήν όποια ένοιωθαν ένταγμένοι καί στά πλαίσια τής όποιας διαμόρφωναν τίς συμπεριφορές τους καί τίς φιλοδοξίες τους. Σήμερα, 40 χρόνια μετά τή ναζιστική γενοκτονία, είμαστε μπροστά σέ ένα κοινωνικό μόρφωμα πού διατηρείται στό σύνομα μίας συλλογικής μνήμης ή όποια μεταδίεται κυρίως μέσα στό σίκογνευειακό περιβάλλον, ένδυναμώνεται άπό δρισμένες έκπαιδευτικές, πολιτιστικές καί άλλες δραστηριότητες, δταν καί ίσο αύτές άνταποκρίνονται στίς άνάγκες τών Έβραιών τής Θεσσαλονίκης, άπό κάποιες θρησκευτικές πρακτικές — έκεινες άκριβώς πού δέν άπομονώνουν τούς Έβραιούς άπό τήν κοινωνία πού τούς περιβάλλει — άπό στρατεύσεις με έθνικά χαρακτηριστικά, ζητώς ή σιωνισμός καί τέλος, ή συλλογική αύτή μηνή όργανώνει μιά κοινωνική ζωή με χαρακτηριστικά όμοια με έκεινα πού συναντάμε καί σε άλλες ζητώντας μειονότητών.

Δεύτερο μέρος αύτής τής άνιχνευτικής έργασίας, τό καθαρά έρευνητικό κομμάτι, χρησιμοποιεί σάν πρωταρχικό ύλικό συνεντεύξεις με Θεσσαλονικείς Έβραιούς πού συνεχίζουν νά κατοικούν τήν πόλη (συνεντεύξεις σέ τρεις γενιές) καί άποπειράται τή σκιαγράφηση τών βασικών χαρακτηριστικών τής ταυτότητας αύτής τής κοινωνικής ζητώντας.

Η Κοινότητα τών Έβραιών τής Θεσσαλονίκης έξειταζεται σάν μιά ίδιομορφη κοινωνική ζητώντας καί αύτό γιά δύο λόγους. ‘Αφ’ ένός λόγω τής ίδιας τής φύσης τού Έβραιϊσμού: ταυτόχρονα θρησκεία, κουλτούρα καί ένταξη σε μία κοινωνική ζητώντας με εύρυτερες διαστάσεις. Καί ‘άφ’ έτέρου λόγω τής έννοιας τής γενοκτονίας ή όποιι «άποτελεί γιά κάθε συλλογικότητα πού τήν έχει ύποστει ένα άναντιστρέπτο γεγονός «καλούπι»: “Ο, τι κάνει ή ζητώντας γιά νά έπιφορτισθεί συλλογικά τήν έπιβιωσή της (πολιτιστική, θρησκευτική, πολιτική) λαμβάνει άναγκαστικά, τό γεγονός αύτό, εύθέως είτε πλαγίως, σάν σημείο άναφορᾶς».

Οι έπιβιώσαντες δύσκολα βρίσκουν λόγο ύπαρξης σε γειτονικές συλλογικότητες γιατί ή ταυτότητά τους είναι συνδεδεμένη με τό ζήτημα τής έπιβιωσής τους σάν ζητώντας.

Τά χαρακτηριστικά αύτά μεταβιβάζονται καί στούς άπογόνους τους. Βέβαια, ή έβραική ταυτότητα δέν παίρνει τήν ίδια μορφή καί στή τρεις γενιές. Κάθε γενιά βρίσκεται άντιμέτωπη στό πρόβλημα τής ταυτότητας σέ σχέση με τό παρελθόν καί τό μέλλον της. Καί στή τρεις γενιές, πού ένδεικτικά μελετούνται στήν έργασία τής δ. ‘Ασέρ, διαπιστώνται ή ύπαρξη ένός «έβραικού

Ένδιαφέρουσες έκδόσεις και έπιστολές

πυρήνα», «μίας σχετικά άναλοιωτης έβραικής ούσιας», ή όποια διακατέχεται από μιά διπλή έπανάληψη:

Α) Την έπανάληψη μίας έβραικής παιδείας κυρίως μέσω ένός «οίκογενειακού μυθιστορήματος» ή ένός δόλτελα έβραικού παρελθόντος (κυρίως γιά έκείνους που πρίν από τόν πόλεμο ήταν ήδη ένηλικοι).

Β) Την έπανάληψη της κουλτούρας της εύρυτερης κοινωνίας στήν όποια είναι ένταγμένοι, της έλληνικής κοινωνίας.

“Οπως άναφέρει ή συγγραφέας:

«Προσπαθήσαμε σ' αυτή την άρχική έρευνα νά άξιολογήσουμε ένα πλατύ φάσμα ιδεολογικών, πολιτισμικών, θρησκευτικών άκομα και πολιτικών έκφρασεων της ίδιας των Έβραιών της Θεσνίκης. Μάς ένδιέφερε κυρίως ή έρμηνεία πού οι ίδιοι δίνουν στήν έμπειρία τους και όχι ή άπόλυτη και άντικειμενική πραγματικότητα. Επιμείναμε λοιπόν στήν κοινωνική μετάφραση του έβραικού βιώματος από τούς ίδιους τους Έβραιους.

Άναφέρω ένδεικτικά τά κεφάλαια πού προέκυψαν από τήν άνάλυση τών συνεντεύξεων:

‘Αναφέρω ένδεικτικά τά κεφάλαια πού προέκυψαν από τήν άνάλυση τών συνεντεύξεων:

— ‘Η ναζιστική γενεοκτονία.

- Σχέση με τή θρησκεία.
 - Παράδοση και μοντερνισμός.
 - Κοινοτική άλληλεγγύη - κοινωνικές συγκρούσεις.
 - Κοινωνική ζωή.
 - ‘Υπερεκτίμηση τών σπουδών και τής «κοινωνικής επιτυχίας».
 - Γάμοι.
 - Έβραική οίκογένεια.
 - Μεταβίβαση του Έβραισμού.
 - Τό έβραικό όνομα.
 - ‘Αντισημιτισμός.
 - Σχέση με τόν έλληνικό περίγυρο.
 - Έθνικό συναίσθημα.
 - Συναίσθημα διαφορετικότητας.
 - Έθνοκεντρισμός - Πανεχθρισμός.
 - Συναίσθημα άλληλοεξάρτησης με τόν παγκόσμιο Έβραισμό.
- Σχέση με τό ‘Ισραήλ:
- Ταύτιση με τό ‘Ισραήλ.
 - ‘Η διπλή ένταξη.
 - “Ανευ όρων ύπεράσπιση τής πολιτικής τού ‘Ισραήλ - Σιωνισμός.
 - Μετανάστευση.

ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ ΣΤΑ «ΧΡΟΝΙΚΑ»

‘Αναμνήσεις Θεσσαλονίκιού

‘Ο κ. ΕΛ. ΓΙΟΥΛΟΥΝΤΑΣ - Θεσσαλονίκη, σε έπιστολή του παρουσιάζει τίς παρακάτω άναμνήσεις του.

Hοίκογένειά μου έκ μητρός είναι παλαιοί Θεσσαλονικεῖς, διατηροῦσαν ἄριστες οίκονομικές και οίκογενειακές σχέσεις μέ έβραικές οίκογεννειες και πρίν τό 1900 και μετά ὅταν έγκαταστάθηκαν τό 1902 όπου σήμερα ή άδος Φλέμιγκ τότε ή άδος Ιατροῦ Μισδραχή πού ἄρχιζε από τό Τζαντέ ντε βίντε και ἔφτανε μέχρι τό Νοσοκομείο Χίρις. Πρέπει νά σᾶς πώ δι ο πάπος μου Σπύρος Κων/ντίου Δαμιανοῦ ἐγγνώριζε ἄπταιστα τήν ισπανοεβραϊκήν γλώσσαν και διάβαζε έβραικές έφημερίδες μέ τά μωσαϊκά. Ήγνώριζε πολύ καλά τόν Σαούλ Μοδιάνο τόν νεώτερο, είχε σχέση μέ τήν οίκογένεια Σαλτιέλ παλαιά ισπανοεβραϊκή οίκογένεια τού Χάμ Γιακώβ πού έμενε μέ τή γυναίκα του (ραμπίσα) κοντά στή συναγωγή και βρισκόταν σέ απόσταση 40 μέτρων από τό σπίτι μου.

Η μητέρα μου πού είναι σήμερα 81 έτῶν είχε φίλες τίς κόρες τού Χάμ Γιακώβ. Πρέπει νά σημειώσα ότι ή γιαγιά μου λόγω τών σχέσεων μέ Έβραιες ἐγγνώριζε ἄπταιστα τήν ισπανοεβραϊκήν. Βέβαια τήν γνωρίζω και ἔγω κάπως καλά. Σήμερα ἀκόμα ἔκει είναι τό πατρικό μας γωνία Μακεδονίας και Μισραχή.

Η γιαγιά μου ἐγγνώριζε πολλά έβραικά τραγούδια και τού περασμένου αίώνα και τών ἀρχών τού αίώνα. Θυμάται τούς τίτλους μερικών: 1) La mujerdel pipítero sevino Turca por intero 2) Mete braja gaitanlia y vate al istire ganar 3) Sos tsicistica

mocio ermoza nunca non ti v' oljdar, 4) L' amor es una a qua quese cosa el corazon, 5) doce anos dispostados y tu al llas cule serado... Τό τελευταίο τραγούδι ήταν από τίς νεαρές Έβραιοπούλες και τά μάτια τους γέμιζαν δάκρυα, όπως μᾶς ἀφγείτο ή γιαγιά μου. Ήταν κάποιος Έβραιος ό όποιος είχε κλειστεῖ στό λευκό πύργο γιά κάποιο ἀδίκημα σέ ίσβια και ὅταν συνελήφθη ήταν ἀρραβωνιασμένες. Ή ἀρραβωνιαστικά του τόν περίμενε δώδεκα δόλοκληρα χρόνια. Στά δώδεκα χρόνια αύτός δέν ἀντεξε μέσα στή φωβερή φυλακή τού Bias cubé και μιά μέρα ἔπεσε από ψηλά από τόν πύργο και αὐτοκτόνησε. “Ισως κάποιος παλιός Έβραιος ἀν ζει ἀκόμα νά θυμάτε αύτά τά τραγούδια. Τό πρώτο τραγούδι βγήκε από τού δι ούτι μία Έβραιοπούλα παντρεμένη μέ ένα σποργιατζή ἀγάπησε έναν Τούρκο και ἔγινε καθ' όλοκληρίαν Τουρκάλα... πάντως αύτό τό τραγούδι είχε πολύ χιούμορ και μέ πολύ έξυπνες λέξεις πού μόνο οί Έβραιοι τής Θεσνίκης μπορούσαν νά συνθέσουν!!

Τέλος δύο έβραικά γνωμικά: a) «‘Ο Έβραιος γιά τό φαγητό (δηλ. φαγάς), ό “Ελληνας γιά τό κρεβάτι και ό Τούρκος γιά συζήτηση (μοαμπέτι)», El judio para comer el grego para cama, y el Turco para muabet.

(B) «Πάρε Έβραιά από τή Θεσσαλονίκη, Έλληνίδα από τή Σμύρνη και Τουρκάλα από τήν Κωνσταντινούπολη», Toma judia de Selanik, Greca del Ismyr y Turca del Istambul.

Οι Έβραιοι είς τήν Κεφαλληνίαν

Δέν ύπάρχει σαφής πληροφορία, περί τοῦ πότε ένεφανίσθησαν οἱ Έβραιοι, ὡς μόνιμοι κάτοικοι, εἰς τὴν Ἐπτάνησον. Κατά τὸν I. Ρωμανόν, ἡ ἐγκατάστασίς τῶν εἰς τὴν Κέρκυραν δέν φαίνεται νά είναι παλαιοτέρα ἀπό τὸν 1B' αἰώνα. Πάντως, ὅμως, ἀκόμη καὶ πρό τοῦ περιφήμου Ἰσπανικοῦ Διατάγματος τῆς Ἀλάμπρας (τῆς 31ης Μαρτίου 1492), Έβραιοι ἦσαν ἐγκατεστημένοι εἰς Κέρκυραν καὶ Ζάκυνθον. Καὶ, ναὶ μὲν, περὶ ἐγκαταστάσεως τούτων ἐν Κεφαλληνίᾳ δέν ἀνέρομεν καμία γραπτήν μαρτυρίαν, ἀλλὰ παρ' ὅλα ταῦτα εἰς τὸ προάστιον τοῦ Ἀγίου Γεωργίου (Κάστρο) — τὴν παλαιάν δηλ., πρωτεύουσαν τῆς νήσου, μέχρι τοῦ 1757 — ύπάρχει οἰκόπεδον εἰς τὴν κεντρικήν ὁδικήν ἀρτηρίαν, πλήσιον τοῦ Φόρου, τὸ ὅποιον καὶ σήμερον ὁνομάζεται «Γέττο». Ἐκεῖ, κατὰ πᾶσαν πιθανότητα, ἥταν ὁ χώρος ὃπου διέμεναν οἱ Έβραιοι.

Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν ἑκκλησίαν τῆς Φανερωμένης τοῦ προαστίου τούτου, ὑπῆρχε, πρό τῶν σεισμῶν τοῦ 1953, μεταξύ τῶν εἰκόνων τοῦ Δωδεκαόρτου, καὶ μία εἰκὼν παλαιᾶς καλῆς τέχνης, τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ μὲν τὴν ἐπιγραφήν: «Χείρ Γεωργίου Νομικοῦ». «Ημούνα Οβρέος καὶ γίνεται Χριστιανός, 1676 Νοεμβρίου». Ἐπίσης εἰς τὴν ἐν Βενετίᾳ Βιβλιοθήκην τοῦ Μουσείου Κορρέρ, ἀνέρομεν εἰς τὸν ὑπ' ἄριθμ. 458 φάκελλον τῶν «Χειρογράφων Μοροζίνι», τὴν πληροφορίαν ὅτι τὸ 1701 ύπηρχον Έβραιοι ἐν Κεφαλληνίᾳ — δυστυχῶς, ὅμως ἄνευ ἀλλῆς τινός λεπτομερείας.

Ἡ πιθανότερά ἐκδοχὴ εἶναι ὅτι οἱ Ἰσραηλῖται ἐγκατεστάθησαν εἰς τὴν Κεφαλληνίαν ἐπί τὴν Ἐνετῶν, προερχόμενοι ἐκ Κρήτης, Κέρκυρας ἢ Ζακύνθου καὶ ἔζων μετερχόμενοι τέχνας πρακτικάς, ἀλλὰ καὶ τὴν ιατρικήν, ἐν γένει δέ ἐπαγγέλματα χρησιμώτατα, τὰ ὁποῖα μετήρχοντο καὶ εἰς τὰς δύο ὡς ἄνω νήσους τῆς Ἐπτανήσου.

*

Μετά τὴν μεταφοράν τῆς πρωτεύουσης τῆς Κεφαλληνίας εἰς τὸ Ἀργοστόλιον (1757) καὶ τὴν παρακμήν τοῦ προαστίου, οἱ Έβραιοι μετώκησαν εἰς τὴν νέαν πόλιν καὶ ἐγκατεστάθησαν ὅλοι μαζὶ εἰς τὴν ἕκει συνοικίαν τοῦ Ἀγ. Γεωργίου. Παλαιοί Κεφαλληνες τὸ ἀναφέρουν ἀπό διηγήσεις τῶν γονέων των κατά τὴν παιδικήν των ἡλικίαν, οἱ ὁποίοι ἐπίσης τούς ὡμίλουν διά τὴν καθ' ἔκαστον Σάββατον γενικήν ἀποχήν τῶν Έβραιών ἀπό πάσης ἐργασίας, ἀκόμη καὶ ἀπό τῆς κατ' οἰκον μαγειρικῆς. Ο-

μοίως, ἔχουν τὴν ἀνάμνησιν καὶ ὑπαρχούσης εἰς τὴν συνοικίαν ἐκείνην μικρᾶς Συναγωγῆς.

Ἐνθυμοῦμαι καὶ ἔγώ, εἰς πολὺ μικράν ηλικίαν, μερικούς τάφους ἐμπροσθεμένος τοῦ ποτε Μουσείου, βορείως τοῦ νῦν Τουριστικοῦ Ξενοδοχείου, ὅπου ἡ παιδαγωγός μου μοῦ ἔλεγεν ὅτι ἡσαν ἐνταφιασμένοι Έβραιοι. Ο ἀδελφός μου Σπύρος ἐνθυμεῖται καὶ ἐνταφιασμόν «Έβραιον, περὶ τά τέλη τοῦ παρελθόντος αἰώνος, εἰς τὴν τοποθεσίαν ταῦτην. Ἐπίσης ὁ ἀκαδημαϊκός καὶ καθηγητής κ. Ἀμίλκας Ἀλιβιζάτος μέλει ἐπληροφόρησεν ὅτι κατά τὴν ιδίαν ὡς ἄνω χρονικήν ἐποχήν ἐκηδεύθη καὶ εἰς τὸ Ληξούριον Έβραιος ὀνομαζόμενος Μπολῆς, λευκοσιδηρουργός τοῦ ἐπάγγελμα. Λόγω τῆς μεγάλης δημοτικότητός του, ἡ κηδεία του παρηκολουθήθη ύπο πολλών κατοίκων Ληξουρίου καὶ Ἀργοστολίου, προσεκλήθη δέ ραββίνος ἐκ Ζακύνθου διά τὸν ἐνταφιασμόν.

Μερικοί θυμοῦνται τούς δύο τελευταίους Έβραιους, πού ἔζησαν εἰς τὴν νήσον. Τόν Ζαχαρίαν Βιτάλ, ἰδρυτήν ἐπείτα τῆς ἐν Αθήναις ὑφασματεμπορικῆς ἑταίρειας «Βιτάλ Α.Ε.», ὅστις ἐγεννήθη εἰς τὸ χωρίον Περαπάτα, πρό 90 περίπου ἑτῶν καὶ ἀπεβίωσε τελευταίως. Ούτος ἤρχισε τὸ ἐπάγγελμά του ὡς πλανόδιος «πραματευτής» καὶ ἐπὶ ἔτη διέτρεχε μετά τοῦ ὑποζυγίου του ὀλόκληρον τὴν νήσον. Κατὰ τάς ἀρχάς της παρούσης ἐκατονταετηρίδος, ἐγκατεστάθη ἐν Πάτραις καὶ κατόπιν μετέφερε τὴν ἐπιχειρίσθιν του εἰς Αθήνας... Ο ἔτερος Ἰσραηλίτης ὄνομάζετο Σαμουηλάκης, ἡτού υαλοθέτης καὶ τεχνίτης παρομοίων εὐκόλων ἐργασιῶν. Ούτος δέ ἀπεβίωσε περὶ τό 1905, ἐν Κεφαλληνίᾳ. Ἀπόγονοι τούτου πληροφορούμεθα διά ύπαρχουσι εἰς Κέρκυραν.

Τά ὡς ἀνά στοιχεία ἀνέρομεν κατά τὴν ἔρευναν διά τὴν συγγραφήν βιβλίου περὶ τοῦ Κάστρου Ἀγίου Γεωργίου Κεφαλληνίας, ἐκρίναμεν δέ σκόπιμον νά τά δημοσιεύσωμεν, διά νά μήν απολεσθοῦν ὡς τόσαι ἀλλαὶ πληροφορίαι, τάς ὁποίας οι γονεῖς μας ἐγγώριζον καὶ μᾶς διηγούντο. Πολλαὶ τούτων, δυστυχῶς, ούδεποτε ἐγράφησαν καὶ, ὡς ἐκ τούτου, ἐλησμονήθησαν.

**ΝΙΚ. ΦΩΚΑΣ - ΚΟΣΜΕΤΑΤΟΣ
(«Εστία», 6.2.1969)**

[Περὶ τῶν Έβραιών στὴν Κεφαλονία ἔχει δημοσιεύθει ὅλη κληρωμένη μελέτη τοῦ κ. Ἀγγελο - Διονύση Δεμπόνου στὰ τεύχη μας 45 καὶ 46 (Φεβρουαρίος καὶ Μάρτιος 1982).]

Διορθώσεις

Στό ὅρθρο τοῦ καθηγητοῦ κ. Λ. ΧΟΥΜΑΝΙΔΗ

Στό ὅρθρο τοῦ δρος Λ.Θ. Χουμανίδη, καθηγητοῦ ΑΒΣΠ, μέ τίτλο: «Ἡ οἰκονομική θέσις τῶν Έβραιών στὴν Ἑλλάδα», πού δημοσιεύθηκε στό φύλλο 79 (Σεπτέμβριος 1985) τοῦ περιοδικοῦ μας, παρακαλούμε νά γίνουνον οἱ παρακάτω διορθώσεις:

Σελ. 5, στήλη 1η, σειρά 8η: ἀντί «1421» ἀνάγγωθι «1421, 1431».

Σελ. 5, στήλη 1η, σειρά 9η: ἀντί «ἀ-
Ξίας 2.000 σκούδων» ἀνάγγωθι
«20.000 σκούδων».

Σελ. 5, στήλη 1η, σειρά 9 - 10η: ἀντί
«διά νά ἀνέλθη τό ἔτος 1452 εἰς
30.000 σκούδα» ἀνάγγωθι «διά νά κα-
τέλθει τό ἔτος 1452 εἰς 3.000 σκοῦ-
δα».

Σελ. 7, στήλη 1η, ύποσ. 15: ἀντί «Α.
Ἀνδρεάδη: Les Juifs dans l'empire byzan-
tin (Ἐργα I) σελ. 667» ἀνάγγωθι «Α.
Ἀνδρεάδη: Περὶ τοῦ ἄν ύπηρχον Έ-
βραιοι ἐν Κρήτῃ (Ἐργα I) σελ. 667».

Σελ. 7, στήλη 2α, ύποσ. 18, 19: ἀντί

«Α. Ἀνδρεάδη: Les Juifs et le fisc σελ.
667, ἀνάγγωθι »Α. Ἀνδρεάδη: Περὶ
τοῦ ἄν ύπηρχον Έβραιοι ἐν Κρήτῃ,
σελ. 667».

Στό τευχος
78, Ιούνιος 1985

Στό τευχος 78, Ιούνιος 1985, τό ἀφιε-
ρωμένο στὴν Αθήνα, δημοσιεύτηκε στὴ
σελίδα 25 φωτογραφία γαμικοῦ συμφω-
νητικοῦ (κετουμπᾶ) συνταγμένη ἀπό τὸν
Ραββίνο Ιωσήφ Ντε Τσάβες καὶ ὅχι ἀπό
τὸν Ραββίνο Σολομών Ιωσήφ, δπως ἐκ
παραδομῆς ἀναγράφεται.

‘Ο νέος ’Αντισημιτισμός στήν Εύρωπη

Συνέχεια από τή σελ. 2

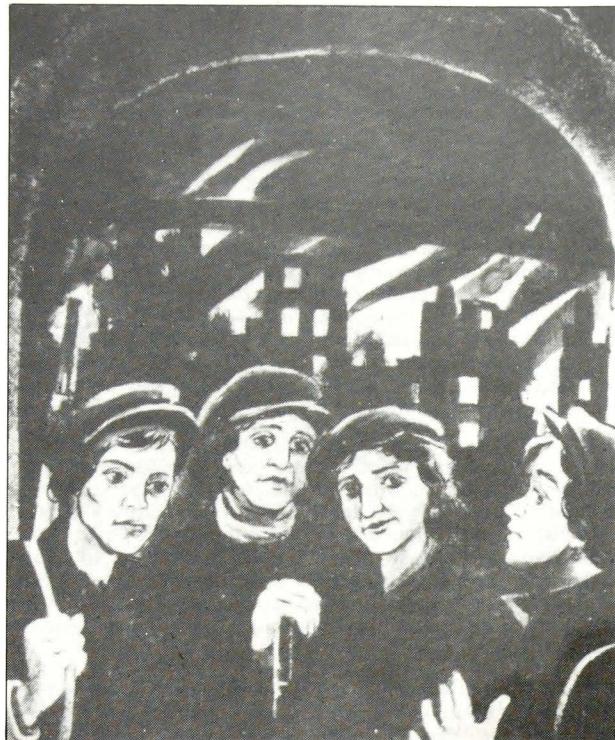
’Αντισημιτισμός είναι ή διάκριση έναντιον τών ‘Εβραίων’ άντι-Σιωνισμός είναι ή διάκριση έναντιον τού έβραικού κράτους. Οι παραδοσιακοί άντισημιτες στήν πιο άκραια μορφή τους ισχυρίζονται ότι οι ‘Εβραίοι δέν έχουν δικαιώμα υπάρξεως’ οι άντι-Σιωνιστές σήμερα ισχυρίζονται ότι τό έβραικό κράτος δέν έχει δικαιώμα ύπαρξεως. Οι άντισημιτες άπορρίπτουν τό δικαιώμα τών ‘Εβραίων νά. έκφρασουν τή γνώμη τους, τόν πολιτισμού καί τή θρησκεία τους. Οι άντι-Σιωνιστές άπορρίπτουν τό δικαιώμα τών ‘Εβραίων νά έκφρασουν τήν έθνική τους συνείδηση μέσω τού κράτους τού ’Ισραήλ. “Οχι, τό ‘Αουσβιτς δέν άρχισε στό ‘Αουσβιτς. ‘Αρχισε μέ τή συστηματική άποπειρα νά άπο-νομιμοποιηθούν οι ‘Εβραίοι, νά άπομονωθούν οι ‘Εβραίοι άπο τούς άλλους καί νά προετοιμασθεί ή κοινή γνώμη γιά τή μελλοντική καταστροφή τού έβραικού λαοῦ.

Έκείνο πού βλέπουμε σήμερα στή διεθνή σκηνή καί ειδικά στόν ΟΗΕ είναι συστηματικές άποπειρες νά άπο-νομιμοποιηθεί τό έβραικό κράτος’ προσπάθειες νά άπομονωθεί τό ‘Ισραήλ μέ τρόπο που στήν πραγματικότητα έτοιμάζει τήν παγκόσμια κοινή γνώμη γιά τή μελλοντική καταστροφή τού ’Ισραήλ. “Ολοι μας ξέρουμε ότι πολλές χώρες θέλουν νά έκδιωχθεί τό ‘Ισραήλ άπο τόν ΟΗΕ, δηλαδή νά στιγματισθεί τό ‘Ισραήλ σάν άποβλητο έθνος, σάν έθνος χωρίς δικαιώματα. ‘Άλλες κυβερνήσεις, πολλές δημοκρατίες στήν Εύρωπη, προσπάθησαν νά μειώσουν στό έλαχιστο τίς έπαφές τους με τό ‘Ισραήλ καί δέν άντιδρούν όταν έμποδίζεται τό ‘Ισραήλ νά συμμετάσχει σέ Διεθνείς Διασκέψεις, άθλητικούς άγωνες κ.λπ.

“Οταν ή Συρία σκότωσε 10.000 - 20.000 άτομα άπο τόν δικό της πληθυσμό σέ μια έβδομα, δέν υπήρξε καθόλου διεθνής διαμαρτυρία έκτός άπο τό ‘Ισραήλ. “Οταν ‘Ισραηλινοί στρατιώες σκότωσαν κατά λάθος δύο Παλαιστινίους στή Δυτική ‘Οχθη, τό ‘Ισραήλ κατακλύσθηκε άπο καταδίκες όλου τρού κόσμου. “Οταν οί ‘Αραβες σκοτώνουν ‘Αραβες πολλοί λίγοι άντιδρούν. Μάς φαίνεται φυσικό. “Οταν οί ‘Αραβες σκοτώνουν ‘Εβραίους πολίτες, ο περισσότερος κόσμος τό θεωρεί σάν πολεμική πράξη καί δέν έναντιώνεται σ’ αύτο. “Οταν όμως ‘Εβραίοι σκοτώνουν ‘Αραβες, άκομα καί όταν αυτό γίνεται στό πλαίσιο τού πολέμου έναντιον μιᾶς όργανωσεως πουύ έπιζητησε πάντοτε τήν καταστροφή τού έβραικού κράτους, ξεσπάει κατακραυγή, διαμαρτυρίες, γίνονται διαδηλώσεις, καταδίκες, ψηφίσματα καί δίνεται δημοσιότητα σέ τεράστια κλίμακα. “Έτσι έκείνο πού έπιτρέπεται σέ άλλες χώρες, είναι άπαγορευμένο γιά τό ‘Ισραήλ καί οι, τι δέν έπικρίνεται ποτέ όταν τό κάνουν άλλα κράτη, καταδικάζεται πάνιοτε όταν τό κάνει τό ‘Ισραήλ.

□ Εύρωπη καί ‘Ισραήλ

Eδώ νομίζω ότι πρέπει νά διευκρινίσουμε κάτι, τουλάχιστον σέ ότι άφορά ειδικά τήν Εύρωπη, καί αυτό είναι ότι δέν θεωρούμε τίς έπικρίσεις έναντιον τού ‘Ισραήλ σάν άντισημιτισμό. “Οσο νόμιμο είναι νά έναντιώνεται κανείς σέ όρισμένες πολιτικές πράξεις, άποφάσεις, ένεργειες καί τάσεις στό ‘Ισραήλ, τόσο είναι νά κάνει κανείς τό ίδιο γιά άλλα έθνη τού κόσμου. ‘Έγω, προσωπικά, είμαι έναντιον τής πολιτικής τών μαζικών οίκισμων στή Δυτική ‘Οχθη, όπως έκατοντάδες ‘Ισραηλινοί. ‘Ενοχλήθηκα πολύ μέ τόν τρόπο πουύ ή κυβερνηση Μπέγκιν - Σαρόν διεξήγαγε τόν πόλεμο στόν Λίβανο. Οι περισσότεροι άπο τούς φίλους μου σ’ αυτή τή χώρα άντηκουν στή δημοκρατική άντιπολευσμό. “Ομως ύπάρχει ένα σριο. “Οριο πέραν τού όποιου, οί άντι - ‘Ισραηλινές δηλώσεις ένθαρρύνουν τόν άντισημιτισμό. Στίς ΗΠΑ π.χ. ο λαός μιλά έναντιον τού προέδρου, άλλα δέν άμφισβητεί ποτέ τό δικαιώμα τών ΗΠΑ νά ύπάρχουν ή νά άμυνονται. Κάποτε στή Σουηδία, είχα άναλαβει μία έκστρατεια μέ τό κόμμα μου έναντιον τής τότε σαουδικής κυβερνήσεως. Οι έκλογές πουύ άκολούθησαν άρχηγοσαν σέ άλλαγή έξουσίας. Ούτε πρός στιγμήν δέν σκέφθηκα νά άμφισβητήσω τό δικαιώμα υπάρξεως τής Σουηδίας. ‘Άλλα οι άντι - Σιωνιστές, δχι μόνο άντιτίθενται σέ άποφάσεις μιᾶς συγκεκριμένης ισραηλινής κυβερνήσεως, άλλα έρμηνεύουν άμεσως άυτές τίς άποφάσεις σάν μία άπόδειξη ότι τό

«Κορίτσια τού Γκέττο τής Βαρσοβίας», πίνακας τού Mark Zhitinski.

Ισραήλ σάν κράτος θά πρέπει νά έξαλειφθεί μέ τόν ένα ή τόν άλλο τρόπο.

Θά πρέπει νά έχετε άκούσει σέ κάποια στιγμή τούς άντι-Σιωνιστές νά ισχυρίζονται ότι δέν είναι έναντιον τών ‘Εβραίων, άλλα μόνο έναντιον τού έβραικού κράτους. Είναι σάν νά λέει κάποιος: «Δέν είμαι άντι - ‘Αμερικανός άλλα μόνο έναντιον τής ύπαρξεως τών ΗΠΑ», η κάποιος άλλος: «‘Αγαπώ τούς Γάλλους, άλλα ή Γαλλία θά έπειτε νά έξαφανισθεί». Κανένας δέν θά έπειτε μιά τέτοια δήλωση στά σοβαρά. “Οταν όμως μερικοί άνθρωποι λένε ότι είναι ύπερ τών ‘Εβραίων, άλλα οι άντι - ‘Ισραήλ θά πρέπει νά έξαλειφθεί, ο παραλογισμός αύτός σέ πολλά μέρη τού κόσμου καί στόν ΟΗΕ γίνεται δεκτός σάν μία ισορροπημένη καί λογική δήλωση. “Ολοι οι άλλοι λαοί, συμπεριλαμβανομένων καί τών Παλαιστινών, έχουν κατά τούς άντι-Σιωνιστές δικαιώμα νά έχουν ένα έθνος» μόνο ο έβραικός λαός δέν έχει αύτό τό δικαιώμα. Αύτο λέγεται άντισημιτισμός.

Νομίζω άκομα ότι είναι έξαιρετικά σημαντικό νά τονίσουμε στήν Εύρωπη τήν παραφθόρω στής γλωσσικές έκφρασεις πουύ σημειώθηκε αφ’ όπου άρχισε ο πόλεμος στόν Λίβανο. Δανείσθηκαν οι άντι - Σιωνιστές λέξεις συνυφασμένες μέ τά δεινά τού έβραικού λαοῦ καί τίς χρησιμοποιούν τώρα συνεχώς, έναντιον τού κράτους τού ‘Ισραήλ: ‘Ο πόλεμος τού Λιβάνου ύπήρξε ένα άλοκαύτωμα’ ο δάγκως έναντιον τής PLO είναι γενοκτονία’ τό ‘Ισραήλ στοχεύει στήν ‘τελική λύση’ τού παλαιστινιακού προβλήματος’ ή Δυτική Βηρυττός έγινε γκέττο τής Βαρσοβίας’ τό άστερι τού Δαυίδ πήρε τή μορφή τού άγκυλωτού σταυρού. ‘Ο παραλληλισμός αύτός μεταξύ ‘Ισραήλ καί τών ναζί είναι τώρα τό κύριο θέμα τού πιο έπιθετικού άντισημιτισμού στή Σοβιετική ‘Ενωση. Πρέπει όμως νά έπιμεινα στό ότι ή ‘γλώσσα’ αύτή διαδόθηκε καί στή Δυτική Εύρωπη. ‘Ο Πρόεδρος τής Γαλλίας όπως έρετε έκανε μιά σύγκριση μεταξύ τής Βηρυττού καί τού ‘Οραντούρ, ο Σουηδός πρωθυπουργός δήλωσε ότι τά παιδιά τών Παλαιστινών έγιναν άντικείμενο διώγμων μέ τόν ίδιο άκριβως τρόπο όπως τά ‘Εβραιοί πουύ στά στρατόπεδα θανά-

Σκηνή από νεοναζιστικό φίλμ: «Η έκτελεση»

του κατά τόν Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, μέ τη διαφορά ότι αύτη τη φορά τό Ισραήλ είναι όθυτης. Αύτό, δέν άποτελεί μόνο τη χειρότερη διαστρέβλωση γεγονότων. Μπορείτε νά φαντασθείτε τίποτα πιο παράλογο άπό τό νά συγκρίνει κανείς τη μόνη δημοκρατία στή Μέση Ανατολή μέ το πιο βάρβαρο καθεστώς πού έχει ποτέ έμφανισθεί στήν ιστορία; Είναι έξ αλλού ή χειρότερη προσβολή γιά τούς 'Εβραίους καί τούς 'Ισραηλινούς, πού θά μπορούσε κανείς νά φαντασθεί: Νά τούς συγκρίνει κανείς μέ τούς πρώην δολοφόνους τους. Είναι άκομα — καί αύτό είναι τόσο έπικινδυνό δύσ τά προηγούμενα — τό γεγονός ότι καθιστά κανείς εύτελή τή σημασία τού 'Ολοκαυτώματος, συγκρίνοντάς το μέ όπιοδήποτε άλλο γεγονός στήν Ιστορία, γιατί όταν συγκρίνει κανείς τό πιο μοναδικό έγκλημα στήν ιστορία τής άνθρωπότητος μέ ό, τιδήποτε άλλο, τί θά σκεφτεί ή νέα γενιά ότι συνέβη στά χρόνια τού Χίτλερ; Ποτέ δέν θα μπορέσει νά καταλάβει τή μοναδικότητα αύτού τού έγκληματος.

'Η τάση στήν Εύρωπη νά θεωρούνται οι έπιθεσεις έναντίον τών 'Εβραίων σάν μέρος τού σχεδόν νόμιμου πολέμου έναντίον τού 'Ισραήλ μᾶς στενοχωρεί πολύ. "Οταν άριστενά άτομα σκοτωθήκαν ή τραυματίσθηκαν στή γνωστή έπιθεση έναντίον τής Συναγωγής στήν άστο Κοπερνίκ, ή τότε πρωθυπουργός τής Γαλλίας, διαμαρτυρήθηκε ίδιαιτέρως έπειδή ή βόμβα είχε σκοτώσει καί άθώους Γάλλους, μή 'Εβραίους. Γι' αύτόν δηλαδή, οί 'Εβραίοι ήταν κατά κάποιον τρόπο ένοχοι, γιατί ήταν 'Εβραίοι. 'Ο κ. Ρεύμον Μπάρ έξακολούθησε νά είναι πρωθυπουργός τής Γαλλίας καί μετά τήν τρομερή αύτή δηλώση. Θά πρέπει άκομα νά θυμόμαστε ότι ζταν είχε γίνει ή άπόπειρα έναντίον τής Συναγωγής τής Άμβερσας, ή Βελγική 'Ασφαλιστική 'Εταιρεία δήλωσε μετά διά θά έκαλυπτε τίς ζημές γιατί τό έπεισδοιο δέν ήταν έγκληματική πράξη, άλλα πολεμική. "Ετσι, βλέπουμε ότι κάθε τόσο, οι 'Εβραίοι θεωρούνται παντού σάν στρατιώτες γιατί γίνεται πόλεμος έναντίον τού 'Ισραήλ στή Μέση Ανατολή.

Πιστεύω ότι συχνά στήν Εύρωπη χάνουμε τόν καιρό μας διανάζοτούμε ίχνη άντισημιτισμού στήν παλιά παράδοση η στόν άντι - καπιταλιστή άντισημιτή πού ύπήρχε τήν έποχή τής δίκης τού Ντρέϋφους πρό 80 - 90 έτών. Σήμερα, δέν άκουγεται συχνά ότι ο φτωχός γαλλικός λαός ταπεινώνεται καί συνθλίβεται άπο κοσμοπολίτικες πλούσιες έβραϊκές οικογένειες. 'Αντι-

θετα, άκουμε ότι ο παλαιστινιακός λαός, ο πιό κακότυχος άνάμεσα στούς κακότυχους, καί ό πιο άποδιωγμένος άνάμεσα στούς άποδιωγμένους, είναι θύμα τού έπιθετικού έβραϊκου λαού. "Ετσι, ο 'Εβραιος μέ τήν χαρακτηριστική μύτη ή ο χριστιανόφαγος 'Εβραιος άντικαθίσταται συχνά άπό τόν νικητή βάρβαρο 'Ισραηλινό.

"Ετσι έκφραζεται τώρα, ό νέος 'Αντισημιτισμός στήν Εύρωπη. 'Η άντιδρασή μας σ' αύτόν, θά πρέπει νά είναι ή ενίσχυση τού δεσμού μας μέ τό κράτος τού 'Ισραήλ. "Οταν τό 'Ισραήλ γίνεται ό κύριος στόχος τών 'Αντισημιτών, είναι καθήκον μας νά διανεύσουμε καί πάλι τήν άλληλεγγύη μας μέ τήν ίδια τήν υπαρξη καί τήν ούσια τού έβραϊκου κράτους. Αύτό άμω πού βλέπουμε στή διεθνή σκηνή είναι συχνά τό άντιθετο: τή συστηματική προσπάθεια έξιστρακισμού τού 'Ισραήλ άπό τήν κοινωνία τών έθνων. Γνωρίζουμε καλά άπό τό παρελθόν τί μπορεί νά συμβεί άν δέν άντιδράσουμε στόν άντισημιτισμό. Οι άντισημιτες πάντα άρχιζουν μέ τούς 'Εβραίους, άλλα ποτέ δέν σταματούν σ' αύτούς. 'Ο άντισημιτισμός άποτελεί πάντοτε έκκληση γιά τήν καταστροφή τών δημοκρατικών άξιων καί θεσμών' ή άνοχη τού άντισημιτισμού σημαίνει προετοιμασία τού έδαφους για καταστροφή. Στό τέλος, ζολι μας θά γίνουμε θύματα.

Δέν είναι άρκετο νά έναντιωνόμαστε στόν άντισημιτισμό τού παρελθόντος. Στίς μέρες μας, οι πιό έπικινδυνοι άντισημίτες είναι έκεινοι πού θέλουν τή Μέση Ανατολή «Γιούντενστατ Ράιν» (γερμανικός όρος πού σημαίνει «άπαλλαγμένη άπό έβραϊκό κράτος») — ο ύπαινιγμός άφορα στόν γνωστό ναζιστικό στόχο νά δημιουργηθεί μία Εύρωπη «άπαλλαγμένη άπό 'Εβραίους».

Δέν είμαι 'Εβραιος καί προέρχομαι άπο μιά μικρή χώρα, ή δη ποιά έχει τό άπιστευτο προνόμιο νά ζει είρηνικά έδω καί 170 χρόνια. Δέν άντιπροσωπεύω πλέον έκεινους πού άσπάζονται τόν 'Αραφάτ καί ύποκύπτουν στίς άραβικές άξιώσεις. "Ηρθε ή ώρα νά ταχθούμε έναντίον έκεινων πού ύπονομεύουν τή δημοκρατία μέ έπιθεσεις έναντίον τών 'Εβραίων καί τού έβραϊκου κράτους.

('Αποσπάσματα δημιλίας του σέ Συμπόσιο γιά θέματα τού σύγχρονου άντισημιτισμού. 'Ιερουσαλήμ, Μουσείο τού 'Ολοκαυτώματος Γιάντ Βασέμ, 10 Μαΐου 1984).

עַץ חַיִם רַיָּא

Δενδρον ζωής είναι η Τορά..
(Παροιμ. 3:18)